

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΦΛΩΡΙΝΑ)
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

*Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών:
«Επιστήμες της Αγωγής με Νέες Τεχνολογίες»*

“ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ”

ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ-ΦΡΑΓΚΙΣΚΑ
ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΑΕΜ 860

**Θέμα: *Η χρήση της δημοτικής γλώσσας στην ελληνική καθολική Εκκλησία:
διαχρονική και συγχρονική προσέγγιση του ζητήματος***

Φύλλο Εξέτασης

1. Επόπτης:

Βαθμός: _____

Υπογραφή: _____ Ημερομηνία: _____

2. Δεύτερος Βαθμολογητής:

Βαθμός: _____

Υπογραφή: _____ Ημερομηνία: _____

3. Τρίτος Βαθμολογητής:

Βαθμός: _____

Υπογραφή: _____ Ημερομηνία: _____

Γενικός Βαθμός: _____

Η συγγραφέας Δερμιτζάκη Κωνσταντίνα-Φραγκίσκα του Κωνσταντίνου βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στις εργασίες τρίτων, όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο “*Η δημοτική γλώσσα στους Έλληνες Καθολικούς*” εκπονήθηκε στα πλαίσια ολοκλήρωσης του μεταπτυχιακού προγράμματος “*Επιστήμες της Αγωγής*”.

Μεγαλώνοντας στο νησί της Σύρου, όπου το ποσοστό των Καθολικών είναι αρκετά μεγάλο, ήρθα σε επαφή με την Καθολική Εκκλησία από πολύ μικρή ηλικία. Αν και το ένα από τα δύο όνοματά μου, “*Φραγκίσκα*”, προϋδεάζει την ύπαρξη κάποιου Καθολικού, ενδεχομένως παππού ή γιαγιάς, κανένα μέλος της οικογένειάς μου δεν έχει καθολικό θρήσκευμα.

Ωστόσο, όλοι οι παιδικοί μου φίλοι ήταν Καθολικοί με αποτέλεσμα από μικρή να επισκέπτομαι την Καθολική Εκκλησία, για να παρακολουθήσω διάφορα μυστήρια. Επίσης, είναι σύνηθες φαινόμενο στο νησί, οι μεικτοί γάμοι, μεταξύ Ορθόδοξων και Καθολικών. Ακόμα, όντας μαθήτρια στο δημοτικό σχολείο, στο μάθημα των θρησκευτικών δεν υπήρχε διαχωρισμός Καθολικών και Ορθόδοξων παιδιών. Ωστόσο, στο γυμνάσιο και στο λύκειο, υπήρχε ο διαχωρισμός ανάλογα με το θρήσκευμα, έχοντας βέβαια κοινό βιβλίο και ύλη στο μάθημα των θρησκευτικών.

Ο κύριος λόγος που με ώθησε να μελετήσω το συγκεκριμένο θέμα ήταν η στενή επαφή που είχα από μικρή ηλικία με την Καθολική εκκλησία καθώς και η δημοτική γλώσσα που χρησιμοποιείται και ήταν ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο ήθελα να πηγαίνω στην Καθολική εκκλησία σε σχέση με την Ορθόδοξη.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, τους γονείς μου, Κώστα και Ελένη και την αδερφή μου, Ειρήνη για την υπομονή και τη συμπαράστασή τους καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού μου και ειδικότερα στην προσπάθειά μου να ολοκληρώσω τη μεταπτυχιακή διπλωματική μου εργασία.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους παιδικούς μου φίλους, Γιάννη Βακόνδιο, Ιάκωβο Ξανθάκη και Ιωσήφ Ρηγούτσο που με βοήθησαν να ολοκληρώσω τις συνεντεύξεις του ερευνητικού μέρους, μιας και οι ίδιοι είναι Καθολικοί. Επίσης, μέσω εκείνων και χάρη σε εκείνους γνώρισα από μικρή ηλικία τον Καθολικισμό, επισκέφτηκα και παρακολούθησα τα μυστήρια της Καθολικής εκκλησίας. Ακόμα, μεσολάβησαν στην επικοινωνία μου με την

Καθολική Επισκοπή Σύρου και με τον Πατέρα Μάρκο Φώσκολο, τον οποίο επισκέφτηκα στο νησί της Τήνου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Σταύρο Καμαρούδη για όλα τα εφόδια που μου πρόσφερε κατά τη διάρκεια των μαθημάτων στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος, “Επιστήμες της Αγωγής” αλλά και για όλη την υποστήριξη και καθοδήγηση στη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω και στους καθηγητές κύριο Αλέξανδρο Ακριτόπουλο και κύριο Δημήτριο Πνευματικό για την υποστήριξη τους καθώς και σε όλους τους καθηγητές με τους οποίους συνεργάστηκα όλα αυτά τα χρόνια.

Τέλος, ευχαριστώ πολύ όλους τους συμμετέχοντες στην έρευνα μου καθώς χωρίς τη συμβολή και βοήθειά τους θα ήταν αδύνατη η ολοκλήρωση της έρευνάς μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	8
ABSTRACT.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙ ΚΑΘΟΛΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	14
1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	14
1.2 ΙΕΡΑΡΧΙΑ	18
1.3 ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΩΝ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΛΕΒΑΝΤΙΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΦΡΑΓΚΟΛΕΒΑΝΤΙΝΟΙ	33
2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	33
2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	34
2.3 ΟΙ ΝΕΟΤΟΥΡΚΟΙ ΤΟΥ ΚΕΜΑΛ ΑΤΑΤΟΥΡΚ.....	39
2.4 ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 1955.....	39
2.5 Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΛΑΤΙΝΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	40
2.6 ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ 17ο ΑΙΩΝΑ	41
2.7 ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ 18ο ΑΙΩΝΑ.....	42
2.8 ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 1962	47
2.9 ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑ ΟΡΕΣΤΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ	53
3.1 ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ.....	54
3.2 Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ.....	55
3.3 Η ΑΝΑΚΟΠΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ.....	55
3.4 Ο ΨΥΧΑΡΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ	57
3.5 ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ.....	64
ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	66
ΣΚΟΠΟΣ	67
ΥΛΙΚΟ-ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	67

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ	73
Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΡΚΟ ΦΩΣΚΟΛΟ.....	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	79
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1:ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	79
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.....	89
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΡΚΟ ΦΩΣΚΟΛΟ.....	106
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5: ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.....	114
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	119

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Υπάρχουν πολλές απόψεις σχετικά με τη σχέση γλώσσας και επικοινωνίας των πιστών της Εκκλησίας. Υπάρχουν πολλοί πατέρες της Ελληνικής Καθολικής Εκκλησίας οι οποίοι υποστηρίζουν πως η γλώσσα επηρεάζει την σχέση των νέων με την Εκκλησία διότι αν κάποιος δεν μπορεί να κατανοήσει κάτι το οποίο ακούει δεν θα ενδιαφερθεί να το ακούσει και να το προσέξει την επόμενη φορά.

Σκοπός: Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων των Καθολικών νέων σχετικά με την χρήση της Δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία.

Υλικό Μέθοδος: Η εργασία αυτή βασίστηκε στην ποιοτική μέθοδο συλλογής δεδομένων και ειδικότερα στην συνέντευξη, η οποία έχει στηριχθεί σε μικρό δείγμα σκόπιμης δειγματοληψίας. Ο λόγος επιλογής της ποιοτικής αυτής έρευνας είναι ότι υπάρχει η προσωπική άποψη για την διερεύνηση του παραπάνω σκοπού. Η παρούσα εργασία αποτελεί μια πρώτη απόπειρα λεπτομερούς καταγραφής των απόψεων των νέων Καθολικών για την χρήση της Δημοτικής Γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία. Χρησιμοποιήθηκαν 7 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου στην συνέντευξη αφού λήφθηκαν δημογραφικά στοιχεία ως προς το φύλο και την ηλικία.

Το δείγμα αποτελείται από 8 νέους Καθολικούς, 3 άνδρες και 5 γυναίκες ηλικίας από 19 ετών έως 28 ετών. Η επιλογή του συγκεκριμένου δείγματος έγινε χωρίς κανένα δημογραφικό ή άλλο χαρακτηριστικό παρά μόνο την Καθολική τους πίστη. Αυτό το δείγμα έχει θεωρηθεί ως το πλέον κατάλληλο και επαρκές διότι καλύπτει την γκάμα της ηλικιακής ομάδας από 19 έως και 28 ετών και είναι στο θρήσκευμα Καθολικοί. Οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν το καλοκαίρι του 2021 και συγκεκριμένα από τον Ιούνιο 2021 έως τον Αύγουστο 2021.

Συμπεράσματα: Οι Καθολικοί νέοι πηγαίνουν πιο συχνά στην Εκκλησία, εκτός από τις

γιορτές και κάθε Κυριακή. Όταν ήταν μικροί πηγαίνανε συχνά στην εκκλησία και συμμετείχαν και στο κατηχητικό όπου κάνανε ταξίδια και άλλες δραστηριότητες. Η γλώσσα τέλεσης της λειτουργίας τους είναι η δημοτική, με συνέπεια να την αντιλαμβάνονται όλοι πλήρως και ακριβώς, σε σχέση με την ορθόδοξη λειτουργία όπου η γλώσσα της είναι η ελληνιστική κοινή. Δεν μπορούν να κατανοήσουν τη λειτουργία στην ορθόδοξη εκκλησία λόγω της γλώσσας και αν και θεωρούν πως δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ καθολικής και ορθόδοξης εκκλησίας οι νέοι Καθολικοί πηγαίνουν πιο συχνά στην λειτουργία διότι μπορούν να αντιληφθούν και να καταλάβουν τα νοήματα και τα μηνύματα που θα τους περάσει το κήρυγμα, αλλά το πιο σημαντικό είναι η μουσική η οποία συμβάλλει στην συμμετοχή τους στην λειτουργία και αυτό τους φαίνεται ενδιαφέρον.

Λέξεις – Κλειδιά: Καθολικοί, γλώσσα, νέοι, Εκκλησία, Ορθόδοξη, λειτουργία

ABSTRACT

The vernacular in Greek catholics

Introduction: There are many views on the influence of language on the accessibility of the faithful by the Church. There are many fathers of the Greek Catholic Church who claim that language affects the relationship of young people with the Church because if someone can not understand something he hears he will not be interested in hearing it and paying attention to it next time.

Purpose: The purpose of this paper is to present the views of Catholic youth on the use of the vernacular in the Catholic Church.

Material Method: This work was based on the qualitative method of data collection and in particular on the interview which has been based on a small sample of deliberate sampling. The reason for choosing this qualitative research is that there is a personal opinion to investigate the above purpose. This work is an important opportunity to record in detail the views of young Catholics on the use of the Primary Language in the Catholic Church. 7 open-ended questions were used in the interview after demographic data were obtained by gender and age. The sample consists of 6 young Catholics who are 3 men and 3 women aged 19 to 28 years. The selection of this sample was made without any demographic or other characteristics other than their Catholic faith. This sample has been considered the most appropriate and adequate because it covers the range of the age group from 19 to 28 years and is in the Catholic religion. The interview took place from June 2021 to August 2021. There was an excellent atmosphere of communication and cooperation especially on his part sample. The collection of answers and the conduct of the results was done by the method of transcription and the creation of special tables related to the collection of data.

Conclusion: From the results the conclusions we reach about the attitudes and views of young people about the use of the vernacular in the Catholic service is that Catholic young people go to church more often than on holidays and every Sunday. When they were young

they often went to church and participated in the catechism where they made trips and other activities. The language of their service is in the vernacular, in modern Greek with the consequence that everyone understands it fully and accurately. In relation to the orthodox service that takes place in the purgatory and the ancient Greek. and although they believe that there are no essential differences between the catholic and the orthodox church, young catholics go to the service more often because they can understand and comprehend the meanings and messages that the sermon will pass on, but the most important thing is the music that contributes in their participation in the operation and this seems interesting to them.

Keywords: Catholics, language, young people, Church, Orthodoxy, liturgy

Εισαγωγή

Στις 16 Ιουλίου 1054, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μιχαήλ Κηρουλάριος αφορίστηκε από τη χριστιανική εκκλησία που εδρεύει στη Ρώμη της Ιταλίας. Ο αφορισμός του Κηρουλάριου ήταν ένα σημείο θραύσης στις μακροχρόνιες εντάσεις μεταξύ της ρωμαϊκής εκκλησίας που εδρεύει στη Ρώμη και της βυζαντινής εκκλησίας που εδρεύει στην Κωνσταντινούπολη (τώρα ονομάζεται Κωνσταντινούπολη). Η διάσπαση που προέκυψε χώρισε την ευρωπαϊκή χριστιανική εκκλησία σε δύο μεγάλους κλάδους: τη Δυτική Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και την Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία. Αυτή η διάσπαση είναι γνωστή ως το Μεγάλο Σχίσμα, ή μερικές φορές το «Σχίσμα Ανατολής-Δύσης» ή το «Σχίσμα του 1054», (Ασημάκης, 2006).

Το Μεγάλο Σχίσμα προέκυψε λόγω ενός πολύπλοκου μείγματος θρησκευτικών διαφωνιών και πολιτικών συγκρούσεων. Μια από τις πολλές θρησκευτικές διαφωνίες μεταξύ του δυτικού (ρωμαϊκού) και του ανατολικού (βυζαντινού) κλάδου της εκκλησίας είχε να κάνει με το αν ήταν αποδεκτό ή όχι η χρήση άζυμου άρτου για το μυστήριο της κοινωνίας. (Η Δύση υποστήριξε την πρακτική αυτή, ενώ η Ανατολή όχι.) Άλλα αντικείμενα θρησκευτικής διαμάχης περιλαμβάνουν την ακριβή διατύπωση του Σύμβολου της Νίκαιας και τη δυτική πεποίθηση ότι οι κληρικοί πρέπει να παραμένουν άγαμοι, (Ασημάκης, 2010).

Αυτές οι θρησκευτικές διαφωνίες επιδεινώθηκαν από μια ποικιλία πολιτικών συγκρούσεων, ιδιαίτερα σχετικά με τη δύναμη της Ρώμης. Η Ρώμη πίστευε ότι ο πάπας —ο θρησκευτικός ηγέτης της δυτικής εκκλησίας— έπρεπε να έχει εξουσία πάνω στον πατριάρχη—τη θρησκευτική εξουσία της ανατολικής εκκλησίας. Η Κωνσταντινούπολη διαφώνησε. Κάθε εκκλησία αναγνώρισε τους δικούς της ηγέτες, και όταν η δυτική εκκλησία τελικά αφόρισε τον Μιχαήλ Κηρουλάριο και ολόκληρη την ανατολική εκκλησία. Η ανατολική εκκλησία ανταπέδωσε αφορίζοντας τον Ρωμαίο πάπα Λέοντα Γ' και τη ρωμαϊκή εκκλησία μαζί του, (Ασημάκης, 2006).

Ενώ οι δύο εκκλησίες δεν επανενώθηκαν ποτέ, πάνω από χίλια χρόνια μετά τη διάσπασή τους, ο δυτικός και ο ανατολικός κλάδος του Χριστιανισμού ήρθαν σε πιο ειρηνικούς όρους. Το 1965, ο Πάπας Παύλος ΣΤ' και ο Πατριάρχης Αθηναγόρας Α' αίρουν τα μακροχρόνια διατάγματα αμοιβαίου αφορισμού που εκδόθηκαν από τις αντίστοιχες εκκλησίες τους (Ασημάκης, 2010).

Σήμερα, οι δύο κλάδοι του Χριστιανισμού παραμένουν διακριτές εκφράσεις

παρόμοιας πίστης. Ο Ρωμαιοκαθολικισμός είναι το μεγαλύτερο χριστιανικό δόγμα, με περισσότερους από ένα δισεκατομμύριο οπαδούς σε όλο τον κόσμο. Η Ανατολική Ορθοδοξία είναι το δεύτερο μεγαλύτερο χριστιανικό δόγμα, με περισσότερους από 260 εκατομμύρια οπαδούς. Η Ανατολική Ορθοδοξία περιλαμβάνει εθνικές εκκλησίες, όπως η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία και η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία, (Ασημάκης, 2006).

Η εργασία αυτή αποτελείται από το γενικό και το ειδικό μέρος. Το γενικό μέρος αποτελείται από τρία κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναλύει στοιχεία σχετικά με τους Καθολικούς της Ελλάδας, το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει πληροφορίες σχετικές με τους Φραγκολεβαντίνους και τους Λεβαντίνους, το τρίτο κεφάλαιο αναλύει πληροφορίες σχετικά με τις πτυχές της Ελληνικής γλώσσας μέχρι και την εποχή του Ψυχάρη.

Στην συνέχεια, ακολουθεί το ερευνητικό μέρος στο οποίο παρατίθενται ο σκοπός, η μεθοδολογία, τα αποτελέσματα, η συζήτηση και τα συμπεράσματα, οι βιβλιογραφικές παραπομπές που χρησιμοποιήθηκαν και τα παραρτήματα με το υλικό που αξιοποιήθηκε στο ειδικό μέρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙ ΚΑΘΟΛΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Καθολική Εκκλησία στην Ελλάδα είναι μέρος της παγκόσμιας Καθολικής Εκκλησίας, υπό την πνευματική ηγεσία του Πάπα στη Ρώμη. Οι αυτόχθονες Ρωμαιοκαθολικοί Έλληνες αριθμούν περίπου 50.000-70.000 και αποτελούν θρησκευτική και όχι εθνική μειονότητα. Οι περισσότεροι από αυτούς είναι μια ανάμνηση της κυριαρχίας των Ενετών και των Γενουατών στη νότια Ελλάδα και πολλά ελληνικά νησιά (τόσο στο Αιγαίο όσο και στο Ιόνιο) από τις αρχές του 13ου έως τα τέλη του 18ου αιώνα, Έλληνες που μεταπήδησαν στον καθολικισμό ή απόγονοι των χιλιάδων Βαυαρών που ήρθαν στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1830 ως στρατιώτες και πολιτικοί διοικητές, συνοδεύοντας τον βασιλιά Όθωνα. Ένας πολύ παλιός αλλά ακόμα κοινός όρος που αναφέρεται σ' εκείνους είναι οι “Φράγκοι”, που χρονολογούνται στους χρόνους της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, όταν οι μεσαιωνικοί Έλληνες θα χρησιμοποιούσαν αυτόν τον όρο για να περιγράψουν όλους τους Καθολικούς (Ασημάκης, 2012). Σήμερα, βέβαια ο όρος αυτός θεωρείται υποτιμητικός για τους Καθολικούς.

Ωστόσο, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, ο αριθμός των Καθολικών μόνιμων κατοίκων της Ελλάδας έχει αυξηθεί σημαντικά. Σήμερα, αριθμούν τουλάχιστον 200.000, και πιθανώς περισσότεροι. Αυτοί οι Καθολικοί είναι μετανάστες από την Ανατολική Ευρώπη (ειδικά την Πολωνία) ή από τις Φιλιππίνες, αλλά περιλαμβάνουν και ομογενείς της Δυτικής Ευρώπης που ζουν μόνιμα στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη ή τα ελληνικά νησιά (ειδικά την Κρήτη, τη Σύρο, τη Ρόδο και την Κέρκυρα) (Ασημάκης, 2006).

Τις τελευταίες δεκαετίες, η παρουσία αυτών των ξένων καθολικών, μόνιμων κατοίκων της Ελλάδας, αυξάνεται συνεχώς και ο αριθμός τους σήμερα ίσως ξεπερνά τον αριθμό των ελληνοκαθολικών. Η πλειοψηφία είναι κυρίως γυναίκες, σύζυγοι Ελλήνων, που έχουν σπουδάσει ή εργαστεί στο εξωτερικό, ή σύζυγοι Ελλήνων ναυτικών κλπ. Εκτός από τους μεικτούς γάμους, ο τουρισμός, καθώς και η δωρεάν διαμονή των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι επίσης αιτίες αυξημένης παρουσίας ξένων καθολικών(Ασημάκης, 2010).

Εκτός από τους μόνιμους κατοίκους, υπάρχουν εκείνοι που, με το πέρασμα του χρόνου, αφομοιώνονται πλήρως από την τοπική Καθολική Εκκλησία. Ομοίως, σημαντική είναι η «προσωρινή παρουσία» άλλων καθολικών, που έρχονται στην Ελλάδα ως

οικονομικοί ή πολιτικοί πρόσφυγες. (Η διαμονή τους στην Ελλάδα κυμαίνεται από μερικούς μήνες έως αρκετά χρόνια) (Ασημάκης, 2012).

Οι Πολωνοί Καθολικοί που διαμένουν στην Ελλάδα αριθμούν περίπου 40.000, οι Καθολικοί Φιλιππινέζοι αριθμούν περίπου 45.000 και οι Ιρακινοί περίπου 4.000, κυρίως στην Αθήνα. Επίσης, Αλβανοί Καθολικοί, Ουκρανοί Καθολικοί, καθώς και άλλοι πιστοί από την Ανατολική Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική συναντώνται σε όλη τη χώρα.

Ο συνολικός πληθυσμός των Καθολικών στην Ελλάδα εκτιμάται ότι ξεπερνά τους 350.000. Τον περασμένο αιώνα, ο αριθμός των Καθολικών σε όλο τον κόσμο έχει υπερτριπλασιαστεί, σύμφωνα με μελέτη του Pew Research Center. Από το 2010, υπάρχουν σχεδόν 1,1 δισεκατομμύρια Καθολικοί, από 291 εκατομμύρια που εκτιμάται ότι ήταν το 1910 (Ασημάκης, 2006).

Οι Καθολικοί αποτελούν το 50 τοις εκατό του συνόλου των Χριστιανών παγκοσμίως και το 16 τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού του κόσμου. Το 2010, η πλειονότητα των Καθολικών του κόσμου βρισκόταν στην περιοχή της Λατινικής Αμερικής/Καραϊβικής (39 τοις εκατό, ή 425 εκατομμύρια). Το 1910, τα δύο τρίτα των Καθολικών (65 τοις εκατό) ζούσαν στην Ευρώπη. Μέχρι το 2010, μόνο το ένα τέταρτο περίπου των Καθολικών (24 τοις εκατό) ζούσε στην Ευρώπη. Η χώρα με τον μεγαλύτερο Καθολικό πληθυσμό στον κόσμο, είναι η Βραζιλία με ποσοστό 65 τοις εκατό Καθολικοί το 2010, από 74 τοις εκατό το 2000. Η χώρα με τον δεύτερο μεγαλύτερο πληθυσμό των Καθολικών, το Μεξικό, μειώθηκε από 89 τοις εκατό το 2000 σε 85 τοις εκατό το 2010 (Ασημάκης, 2012).

Η θρησκεία των Ελλήνων είναι μια σημαντική πτυχή του ελληνικού πολιτισμού και το 98% του ελληνικού πληθυσμού είναι χριστιανοί ορθόδοξοι. Η θρησκεία του υπόλοιπου πληθυσμού είναι Μουσουλμάνοι, Καθολικοί και Εβραίοι. Για παράδειγμα στη Σύρο, το κύριο νησί των Κυκλάδων, οι Καθολικοί είναι περίπου το 50% του πληθυσμού και επίσης στο νησί της Τήνου το ποσοστό των καθολικών είναι σημαντικό. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση Ορθοδόξων Χριστιανών παραμένει στην πρώην Βυζαντινή Αυτοκρατορία (Ελλάδα, Τουρκία και γειτονικές χώρες) και στη Ρωσία. Όμως η Ορθοδοξία βρίσκεται σε όλο τον κόσμο και είναι η τρίτη μεγαλύτερη θρησκεία στον κόσμο. Επισήμως και όπως σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, το Ελληνικό Κράτος και η Ορθόδοξη Εκκλησία διαχωρίζονται αλλά δεν είναι γραμμένο ούτε ρυθμίζεται από το Σύνταγμα. Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία εξακολουθεί να έχει μεγάλη επιρροή και δύναμη στην ελληνική κοινωνία

(Ασημάκης, 2011).

Οι Προτεστάντες στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας και των Ελεύθερων Ευαγγελικών Εκκλησιών, ανέρχονται σε περίπου 30.000. Οι “Συνελεύσεις του Θεού”, η “Διεθνής Εκκλησία του Τετραγωνικού Ευαγγελίου” και άλλες Πεντηκοστιανές εκκλησίες της Ελληνικής Συνόδου της Αποστολικής Εκκλησίας έχουν 12.000 μέλη. Η ανεξάρτητη Ελεύθερη Αποστολική Εκκλησία της Πεντηκοστής είναι το μεγαλύτερο προτεσταντικό δόγμα στην Ελλάδα με 120 εκκλησίες. Προτεστάντες/Ευαγγελικοί ιεραπόστολοι δραστηριοποιήθηκαν στην Ελλάδα από το 1819, ένας από τους πρώτους ήταν ο Jonas King. Σήμερα υπάρχει μεγάλη Ευαγγελική κοινότητα στην πόλη της Κατερίνης (Ασημάκης, 2006).

Μέχρι το 2020, το ευρωπαϊκό μερίδιο των Προτεσταντών είχε πέσει στο 15%. Μέχρι το 2050 αναμένεται ότι λιγότερο από το 9% των Προτεσταντών θα είναι Ευρωπαίοι. Το 1900, σχεδόν το 93% όλων των Προτεσταντών ζούσε στον Παγκόσμιο Βορρά (Ευρώπη και Βόρεια Αμερική), αλλά αυτό το ποσοστό έχει πέσει στο 25% το 2020 και μέχρι το 2050 αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω, στο 16%. Η συρρίκνωση του προτεσταντισμού στην Ευρώπη είναι εντυπωσιακή, δεδομένης της τέτοιας ταχείας παρακμής σε μια περιοχή με ελάχιστες έως καθόλου χριστιανικές διώξεις. Οι Αφρικανοί Προτεστάντες ήταν μόνο το 1,6% όλων των Προτεσταντών το 1900 –και αυτοί οι περισσότεροι Ευρωπαίοι στη Νότια Αφρική – αλλά το 2020 αντιπροσώπευαν το 44% του παγκόσμιου συνόλου και προβλέπεται να φτάσουν το 55% έως το 2050. Δηλαδή κάπου γύρω στο 2040, οι μισοί προτεστάντες πιθανότατα θα ζήσουν στην Αφρική. Η Ναμίμπια, για παράδειγμα, φιλοξενούσε μόνο 8.000 Προτεστάντες (5,6%) το 1900, αλλά το 2020 ο αριθμός αυτός αυξήθηκε σε περισσότερα από 1,75 εκατομμύρια (65%). Πριν από το 1970, οι περισσότερες αφρικανικές χώρες ασπάστηκαν τον Χριστιανισμό, ιδιαίτερα τον Προτεσταντισμό, αρχικά λόγω των δυτικών ιεραποστολικών προσπαθειών αλλά και λόγω πρωτοβουλιών των ιθαγενών. Παρά την παγκοσμιοποίηση του Προτεσταντισμού, οι πέντε χώρες με τις μεγαλύτερες αναλογίες Προτεσταντών εξακολουθούν να βρίσκονται στη Βόρεια Ευρώπη. Αλλά η Βραζιλία, η Κίνα, η Ινδία και η Νιγηρία έχουν πολύ μεγαλύτερους προτεσταντικούς πληθυσμούς, μια άλλη ένδειξη της μετατόπισης του Προτεσταντισμού στον Παγκόσμιο Νότο (Ασημάκης, 2010).

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Όταν ο Άγιος Παύλος έκανε το δεύτερο ιεραποστολικό του ταξίδι το 52-53, με τον Σίλα και τον Τιμόθεο, ενώ βρισκόταν στην Τρωάδα της Μυσίας, είχε το όραμα να περάσει από την Μακεδονία, που τον έφερε για πρώτη φορά στην Ευρώπη και στους Φιλίππους στη Μακεδονία ίδρυσε την πρώτη χριστιανική εκκλησία σε ευρωπαϊκό έδαφος. Από εκεί ήρθε στη Θεσσαλονίκη και τη Βέροια και, ταξιδεύοντας προς τα νότια, στην Αθήνα. Εκεί κήρυξε για τον «άγνωστο Θεό» στον Άρειο Παγο και συνέχισε στην Κόρινθο. Στην Κόρινθο οδηγήθηκε ενώπιον του Γάλλιου, προκόνου της Αχαΐας. Από τις Κεχρές, το λιμάνι της Κορίνθου, επέστρεψε στην Έφεσο με την Πρίσκιλλα και τον Ακύλα. Στο τρίτο του ταξίδι (54-58) ήρθε ξανά στη Μακεδονία (περίπου το έτος 57), από εκεί «στην Ελλάδα» και έμεινε για τρεις μήνες στην Κόρινθο πριν επιστρέψει στη Μικρά Ασία (Τρωάδα) μέσω Μακεδονίας). Σε όλα αυτά τα μέρη ο Άγιος Παύλος κήρυξε, πρώτα στις αποικίες των Εβραίων και μετά στους υπόλοιπους, ειδικά τους ειδωλολάτρες (Ζουμπουλάκης, 2015).

Οι υποτιθέμενες αποστολές άλλων Αποστόλων στην Ελλάδα στηρίζονται σε λιγότερο σταθερή βάση. Ο Άγιος Ανδρέας λέγεται ότι κήρυξε στη Σκυθία, τη Θράκη, την Ήπειρο, τη Μακεδονία και την Αχαΐα και σταυρώθηκε στην Πάτρα, με εντολή του Αντιπροσώπου Αιγαίου. Η ιστορία της αποστολής και του μαρτυρίου του είναι τόσο παλιά όσο και τον δεύτερο αιώνα. Η Εκκλησία εξαπλώθηκε γρήγορα στην Ελλάδα. Ακούμε για επισκόπους σε διάφορες πόλεις κατά τη διάρκεια του διωγμού (Ασημάκης, 2006).

Σήμερα, η πλειοψηφία των Καθολικών ζει στην Αθήνα, μια πόλη περίπου τεσσάρων εκατομμυρίων ανθρώπων. Οι περισσότεροι αυτόχθονες Καθολικοί ζουν στα νησιά, και ιδιαίτερα στις Κυκλάδες, όπου η Σύρος και η Τήνος συγκεκριμένα έχουν ορισμένα καθολικά χωριά και ενορίες. Καθολικοί βρίσκονται επίσης στην Κέρκυρα, τη Νάξο, τη Σαντορίνη, την Κεφαλονιά, τη Ζάκυνθο, τη Ρόδο, την Κω, την Κρήτη, τη Σάμο, τη Λέσβο και τη Χίο. Στην ηπειρωτική χώρα, οι καθολικές κοινότητες είναι μικρότερες και περιλαμβάνουν εκείνες της Πάτρας (μια πόλη που φιλοξενούσε μια μεγάλη ιταλική κοινότητα μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο), της Θεσσαλονίκης, της Καβάλας, του Βόλου κ.λπ. Εκτός από τους Ρωμαιοκαθολικούς (που ακολουθούν το λατινικό τυπικό της Θείας Λειτουργίας) που εκπροσωπούν η συντριπτική πλειοψηφία των πιστών, υπάρχουν περίπου 5.000 από την Ελληνική Ιεροτελεστία, και μερικές εκατοντάδες Αρμένιοι Καθολικοί (Ζουμπουλάκης, 2015).

1.2 ΙΕΡΑΡΧΙΑ

Πριν από τη διαίρεση της εκκλησίας το 1054, υπήρχαν δομές της Εκκλησίας της Δυτικής Λατινικής Ιεροτελεστίας στην Ελλάδα. Από τον 5ο αιώνα, ο Λατίνος αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ηγήθηκε του Ιλλυρίου Εφημερίου της Ρωμαϊκής Εκκλησίας. Μέχρι το 1054, υπήρχε αμοιβαία αναγνώριση μεταξύ των λατινικών και βυζαντινών κοινοτήτων ιεροτελεστίας στην Ελλάδα (Ασημάκης, 2006).

Μετά τον διαχωρισμό των εκκλησιών το 1054, σημειώθηκε διάσπαση μεταξύ αυτών των κοινοτήτων. Μετά τη διάσπαση της εκκλησίας και την κατάκτηση της Ελλάδας, οι Ελληνοκαθολικοί άρχισαν να ονομάζονται «Φράγκοι». Αυτό το όνομα των ντόπιων καθολικών προήλθε από τη λατινική πίστη που ομολόγησαν οι Φράγκοι. Οι Ορθόδοξοι Έλληνες, διακρινόμενοι από τους Φράγκους, αυτοαποκαλούνται «Ρωμαίοι», ταυτίζοντας τον εαυτό τους με τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, η οποία θεωρούσε τον εαυτό της διάδοχο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, (Ασημάκης, 2012).

Μετά την Τέταρτη Σταυροφορία το 1204, η κατοικία του Λατίνου πατριάρχη με 12 επισκοπές υποτελείς του, ιδρύθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Το 1205, ο Πάπας Ιννοκέντιος Γ ίδρυσε την Λατινική Αρχιεπισκοπή στην Αθήνα. Άλλες λατινικές δομές εκκλησιών ιδρύθηκαν ταυτόχρονα. Στην Ελλάδα λειτουργούσαν επίσης διάφορα δυτικά μοναστικά τάγματα (Ασημάκης, 2006).

Μετά την κατάκτηση του Βυζαντίου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1453, στην Ελλάδα η δραστηριότητα των λατινικών δομών σταμάτησε σταδιακά και οι επισκοπές της λατινικής ιεροτελεστίας έγιναν τίτλοι. Παράλληλα, μέχρι τον 18ο αιώνα, υπήρχαν πολυάριθμες βενετσιάνικες αποικίες στην Ελλάδα, οι οποίες διέθεταν σημαντική ελευθερία. Στην Θεσσαλονίκη οι Λαζαριστές Πατέρες εγκαταστάθηκαν πριν το 1780 (Ασημάκης, 2011).

Το 1830, ξεκίνησε μια σταδιακή αποκατάσταση των λατινικών δομών της εκκλησίας στην Ελλάδα. Εκείνη τη χρονιά, ο Πάπας Γρηγόριος ο XVI καθιέρωσε την πρώτη εκκλησιαστική δομή για τους Καθολικούς της λατινικής ιεροτελεστίας, η οποία ονομάστηκε αποστολικός αντιπρόσωπος. Το 1834, ο επίσκοπος Blancis διορίστηκε αποστολικός αντιπρόσωπος και η Αγία Έδρα του ανέθεσε τη φροντίδα των Λατινοκαθολικών που ζούσαν στην Ελλάδα. Στις 23 Ιουλίου 1875, ο Πάπας Πίος Θ ίδρυσε την αρχιεπισκοπή Αθηνών και Πελοποννήσου (Ασημάκης, 2006).

Το 1856, σχηματίστηκε μια κοινότητα Ελλήνων Ανατολικών Καθολικών στην Κωνσταντινούπολη, η οποία έγινε η βάση της Ελληνικής Καθολικής Εκκλησίας (Ασημάκης, 2006).

Το 1979, η Αγία Έδρα καθιέρωσε διπλωματικές σχέσεις με την Ελλάδα (Ασημάκης, 2006).

Το Επισκοπικό Συνέδριο της Ελλάδος (Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος) έχει έξι μέλη τα οποία είναι τα εξής:

Ο αρχιεπίσκοπος Κέρκυρας και αποστολικός Βικάριος Θεσσαλονίκης

Ο αρχιεπίσκοπος Νάξου και Τήνου και αποστολικός διαχειριστής Χίου

Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και αποστολικός διαχειριστής Ρόδου

Ο επίσκοπος Σύρου και Σαντορίνης και αποστολικός διαχειριστής Κρήτης

Ο Έξαρχος των Ελληνοκαθολικών της Βυζαντινής Ιεροτελεστίας (με έδρα την Αθήνα)

Ο υπεύθυνος των Αρμενίων καθολικών (με έδρα την Αθήνα)

Υπάρχουν δυσκολίες που προκύπτουν από το γεγονός ότι οι Καθολικοί που δεν διαμένουν στην Αθήνα είναι διασκορπισμένοι σε όλη τη χώρα. Από αυτή τη διασπορά προέρχονται όλα τα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η Καθολική Εκκλησία. Με την παρουσία πολλών ξένων, φαίνεται να υφίστανται εναλλαγή των χαρακτηριστικών της κοινότητάς της σε σύγκριση με την προ-μεταναστευτική κατάσταση που έχει πιο «παραδοσιακή» μορφή. Έτσι, δημιουργούνται ποιμαντικά προβλήματα σε σχέση με μικτούς γάμους, συναρμολόγηση παιδιών, διάσπαρτες ομάδες εφήβων και νέων για κατήχηση κ.λπ. Αυτή η διασπορά, ακόμη και σε μεγάλες πόλεις, καθιστά το ποιμαντικό έργο των ιερέων και θρησκευτικών αδελφών πολύ δύσκολο. Το πρόβλημα έχει ενταθεί τις τελευταίες δύο δεκαετίες λόγω του μειωμένου αριθμού ιερέων και θρησκευτικών. Το Μεγάλο Σχίσμα του 1054 σηματοδότησε την πρώτη μεγάλη διάσπαση στην ιστορία του Χριστιανισμού, διαχωρίζοντας την Ορθόδοξη Εκκλησία στην Ανατολή από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στη Δύση. Μέχρι εκείνη την εποχή, όλος ο Χριστιανικός κόσμος υπήρχε κάτω από ένα σώμα, αλλά οι εκκλησίες στην Ανατολή ανέπτυξαν διακριτές πολιτιστικές και θεολογικές διαφορές από εκείνες στη Δύση. Οι εντάσεις σταδιακά αυξήθηκαν μεταξύ των δύο κλάδων και τελικά έφτασαν στο Μεγάλο Σχίσμα του 1054, που ονομάζεται επίσης Σχίσμα Ανατολής-Δύσης (Ασημάκης, 2010).

Στο επίκεντρο αυτής της διαμάχης ήταν η αξίωση του Ρωμαίου Πάπα για παγκόσμια

δικαιοδοσία και εξουσία. Η Ορθόδοξη Εκκλησία στην Ανατολή είχε συμφωνήσει να τιμήσει τον πάπα, αλλά πίστευε ότι τα εκκλησιαστικά ζητήματα θα έπρεπε να αποφασίζονται από ένα συμβούλιο επισκόπων, και ως εκ τούτου, δεν θα παραχωρούσε αδιαμφισβήτητη κυριαρχία στον πάπα.

Μετά το Μεγάλο Σχίσμα του 1054, οι ανατολικές εκκλησίες εξελίχθηκαν σε Ανατολική, Ελληνική και Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία, ενώ οι δυτικές εκκλησίες διαμορφώθηκαν σε Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Οι δύο κλάδοι παρέμειναν σε φιλικούς όρους έως ότου οι σταυροφόροι της Τέταρτης Σταυροφορίας κατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη το 1204. Μέχρι σήμερα, το Σχίσμα δεν έχει αποκατασταθεί πλήρως. Μέχρι τον τρίτο αιώνα, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία γινόταν πολύ μεγάλη και ήταν δύσκολο να κυβερνηθεί, έτσι ο αυτοκράτορας Διοκλητιανός αποφάσισε να χωρίσει την αυτοκρατορία σε δύο τομείς - τη Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και την Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, γνωστή και ως Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Ένας από τους αρχικούς παράγοντες που προκάλεσε τη μετατόπιση των δύο τομέων ήταν η γλώσσα. Η κύρια γλώσσα στη Δύση ήταν τα λατινικά, ενώ η κυρίαρχη γλώσσα στην Ανατολή ήταν η ελληνική (Ασημάκης, 2006).

1.3 ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΩΝ

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Αυτές έγκειται στα κάτωθι (Ασημάκης, 2012):

- Τόσο η Δυτική Καθολική όσο και η Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία οργανώνουν τους πνευματικούς τους αξιωματούχους σε τρεις κύριες κατηγορίες: διάκονους στο κάτω μέρος ακολουθούμενοι από ιερείς και στη συνέχεια επίσκοποι. Η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των δύο εκκλησιών είναι το καθεστώς του Ρωμαιοκαθολικού Πάπα. Ο Επίσκοπος της Ρώμης ήταν πολύ νωρίς στη χριστιανική ιστορία που έλαβε θέση τιμής με βάση τη σημασία και την ιστορία της πόλης. Ενώ οι Ορθόδοξοι αναγνωρίζουν τον Πάπα, απορρίπτουν την υπεροχή του επί της Εκκλησίας στο σύνολό της και την πρόταση ότι οι αποφάσεις του Πάπα για θρησκευτικά θέματα είναι «αλάθητες» και δεσμευτικές για όλους τους Χριστιανούς. Κατά τη δεύτερη χιλιετία, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία ανέπτυξε μια έντονα συγκεντρωτική αντίληψη της πνευματικής εξουσίας, αλλά η Ορθόδοξη Εκκλησία ανέκαθεν ανεχόταν μεγαλύτερη ανεξαρτησία. Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, για παράδειγμα, δεν έχει άμεση δικαιοδοσία επί των άλλων Πατριαρχών.
- Οι πεποιθήσεις της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας περιέχονται τακτοποιημένα σε ένα μονότομο έγγραφο γνωστό ως Κατήχηση. Δεν ισχύει το ίδιο για την ανατολική εκκλησία.
Ωστόσο, και οι δύο τηρούν τις αποφάσεις που ελήφθησαν από τις πρώτες Επτά Οικουμενικές Συνόδους που ένωσαν τους ηγέτες της Εκκλησίας μεταξύ 325 και 787 για να συμφωνήσουν σε βασικές αρχές όπως: Οι τρεις μορφές του Θεού - «Ο Πατέρας» στον ουρανό, «Ο Υιός, ο Ιησούς Χριστός» που ήρθε στη γη επέστρεψε στον ουρανό και «Το Άγιο Πνεύμα» που είναι η παρουσία του Θεού παντού
- Η ικανότητα του Ιησού Χριστού να είναι θεϊκός και ανθρώπινος ταυτόχρονα
- Η ειδική ιδιότητα της Μαρίας ως μητέρας του Θεού
- Η χρήση των εικόνων στη λατρεία.

- Ωστόσο, Ρωμαιοκαθολικοί και Ορθόδοξοι διαφωνούν για τη φύση της σχέσης του Αγίου Πνεύματος με τον Πατέρα και τον Υιό.
- Έχουν επίσης διαφορετικές αντιλήψεις για την έννοια του Πάσχα, της γιορτής που σηματοδοτεί το θάνατο και την ανάσταση του Ιησού Χριστού. Για τους Ρωμαιοκαθολικούς, ο Ιησούς έσωσε τον άνθρωπο και του επέτρεψε να φτάσει στον παράδεισο πληρώνοντας το τίμημα της αμαρτίας μέσω του θανάτου του με τη σταύρωση. Για τους Ορθοδόξους, η σωτηρία επιτυγχάνεται με τον θρίαμβο του Χριστού επί του θανάτου στην Ανάσταση. Ως αποτέλεσμα, η ελληνική τέχνη, σε αντίθεση με τη δυτική τέχνη, δεν προσηλώνεται στη φιγούρα του Εσταυρωμένου Χριστού.
- Ο πλούτος των πνευματικών πρακτικών της Δυτικής και της Ανατολικής Εκκλησίας σχεδόν αψηφά την κατηγοριοποίηση. Ωστόσο, ορισμένες εθμικές διαφορές ξεχωρίζουν. Ενώ οι Ρωμαιοκαθολικοί τείνουν να χρησιμοποιούν αγάλματα για να αναπαραστήσουν τους αγίους, η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει μια πλούσια εικονογραφική ή εικαστική παράδοση.
- Οι Ρωμαιοκαθολικοί τείνουν να γονατίζουν στην προσευχή ενώ οι Ορθόδοξοι πιστοί συνήθως στέκονται.
- Στις Ρωμαιοκαθολικές Εκκλησίες, το άζυμο ψωμί (φτιαγμένο χωρίς μαγιά) χρησιμοποιείται στις εκκλησιαστικές τελετουργίες, ενώ το ζυμωτό ψωμί χρησιμοποιείται από την Ορθόδοξη Εκκλησία.
- Η Ορθόδοξη Εκκλησία επιτρέπει στους ιερείς τον γάμο, αλλά οι δυτικοί Καθολικοί ιερείς πρέπει να παραμείνουν ελεύθεροι και να απέχουν από σεξουαλικές σχέσεις.
- Μέχρι το 1923, όλες οι ανατολικές εκκλησίες χρησιμοποιούσαν το «Παλαιό» Ιουλιανό Ημερολόγιο (που εισήχθη από τον Ιούλιο Καίσαρα το 45 π.Χ.), το οποίο προς το παρόν τρέχει 13 ημέρες πίσω από το «Νέο» Ρωμαιοκαθολικό ημερολόγιο (που εισήχθη από τον Πάπα Γρηγόριο ΙΓΨ το 1582). Αυτό σήμαινε ότι η Δύση και η Ανατολή γιόρταζαν εκκλησιαστικές γιορτές όπως τα Χριστούγεννα και τα Θεοφάνεια σε διαφορετικές ημερομηνίες.
- Πολλές Ορθόδοξες Εκκλησίες υιοθέτησαν έκτοτε το νέο ημερολόγιο, πράγμα που σημαίνει ότι οι γιορτές συμπίπτουν πλέον εκτός από το Πάσχα που εξακολουθούν να υπολογίζονται σύμφωνα με το παλιό ημερολόγιο. Κατά συνέπεια, το Ορθόδοξο και το

Ρωμαιοκαθολικό Πάσχα μπορούν να εορτάζονται με διαφορά έως και πέντε εβδομάδων.

Με εξαίρεση πολύ λίγες διάσπαρτες εκκλησίες, όλοι οι Καθολικοί στην Ελλάδα είναι Λατίνοι. Αυτό εξηγείται εν μέρει ιστορικά και επίσης από την αυστηρά νομική θέση. Μετά το Μεγάλο Σχίσμα η πρώτη αποκατάσταση της Καθολικής Πίστεως έγινε από τους σταυροφόρους, τους Φράγκους πρίγκιπες που κυβέρνησαν ως διάδοχούς τους και τη Βενετία. Καμία από αυτές τις αρχές δεν ενδιαφέρθηκε καθόλου για τη Βυζαντινή Εκκλησία ή τα δικαιώματά της. Όπου επεκτάθηκε η εξουσία τους, δημιούργησαν Λατίνους επισκόπους και προσπάθησαν να πείσουν τους ανθρώπους να γίνουν Λατινικοί. Όποιες γηγενείς καθολικές κοινότητες υπάρχουν τώρα είναι οι διάδοχοι αυτών που δημιουργήθηκαν από τους Φράγκους και τους Βενετούς. Ενισχύονται από ξένους (Γάλλους και Ιταλούς εμπόρους κ.λπ.) που είναι φυσικά και αυτοί Λατίνοι. Η νομική αιτιολόγηση μιας φαινομενικά ανώμαλης κατάστασης είναι ότι η Ελλάδα είναι μέρος του *Illyricum*, σύμφωνα με το αρχαίο δικαίωμα που δεν εγκαταλείφθηκε ποτέ από τους πάπες, ανήκει στο ρωμαϊκό πατριαρχείο. Σύμφωνα με τη γενική (αλλά σε καμία περίπτωση καθολική) αρχή, ότι η ιεροτελεστία ακολουθεί το πατριαρχείο, όλοι οι Έλληνες πρέπει να είναι όχι μόνο Καθολικοί αλλά και Λατίνοι. Από την άλλη πλευρά, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτή η περίσταση αποτελεί μεγάλο εμπόδιο στη μεταστροφή της Ελλάδας. Σε ολόκληρη την Ανατολή οι άνθρωποι είναι ασυνήθιστα δεμένοι με τις τελετουργίες τους, τα προφανή ορατά πράγματα που βλέπουν σημαίνουν πολύ περισσότερο για αυτούς από τα απομακρυσμένα ζητήματα δικαιοδοσίας και τα πραγματικά ονόματα που μπορεί να προκύψουν (είτε πάπας, είτε πατριάρχης) στις προσευχές (Ασημάκης, 2010).

Η πρώτη μεγάλη αναβίωση της Καθολικότητας στην Ανατολή (Levante) έγινε μετά την Τέταρτη Σταυροφορία (1204). Είναι γνωστό ότι οι σταυροφόροι εγκατέστησαν όχι μόνο έναν Λατίνο αυτοκράτορα αλλά έναν Λατίνο πατριάρχη και Λατίνους επισκόπους σε όλη την αυτοκρατορία τους. Όταν η νόμιμη γραμμή αυτοκρατόρων πήρε την πόλη πίσω (1261) ο Λατίνος πατριάρχης τράπηκε σε φυγή. Αλλά οι Λατίνοι επίσκοποι συνεχίστηκαν υπό την προστασία των Φραγκικών κρατών που κράτησε μέχρι την τουρκική κατάκτηση. Μια πλήρης και πιο ικανοποιητική ιστορία αυτών των Φραγκικών Πολιτειών έχει γραφτεί τώρα από τον William Miller (*Οι Λατίνοι στο Λεβάντε*, Λονδίνο, 1908). Μια απλή ματιά στους

χάρτες του σχετικού τόμου θα δείξει τις διακυμάνσεις των διαφόρων μικρών πριγκιπάτων. Το 1214 υπήρχε πριγκιπάτο της Αχαΐας, κυρίαρχος της Αθήνας, τρεις βαρονίες της Εύβοιας, δουκάτο του Αρχιελάγους και κολοσσιαίο παλατινάτο της Κεφαλλονιάς. Η Βενετία κράτησε τη Χαλκίδα στην Εύβοια. Μέχρι το 1278 οι Έλληνες είχαν πάρει πίσω την Εύβοια, η Βενετία είχε την Κρήτη. Το 1388 μέρος της Πελοποννήσου επέστρεψε στον αυτοκράτορα. Η Βενετία είχε μέρος της Εύβοιας. Το 1462 οι Τούρκοι έχουν σχεδόν όλη την ηπειρωτική χώρα, ο πάπας κατέχει τη Μονεμβασιά, η Βενετία κατακτά την Κρήτη, όλη την Εύβοια (ως υποτελές κράτος) και μερικά νησιά του Αρχιελάγους (Ασημάκης, 2006).

Σε όλες αυτές τις χώρες, λοιπόν, υπήρχαν Λατίνοι επίσκοποι και τμήματα του πληθυσμού (κυρίως στη Σύρο και τα Επτάνησα) είχαν γίνει Λατινικά. Ο Πάπας Ιννοκέντιος Γ (1198-1216) ίδρυσε Λατινική Αρχιεπισκοπή Αθηνών με έντεκα σουφραγικές έδρες. Από αυτές, τρεις-η Άνδρος, η Χίος και η Σύρος-παρέμειναν, τα άλλα σύντομα έγιναν τίτλοι. Μέχρι το 1834 οι Καθολικοί στην Πελοπόννησο υπάγονταν στον επίσκοπο της Ζακύνθου, όλοι οι υπόλοιποι στον πατριαρχικό εφημέριο στην Κωνσταντινούπολη. Ο Γρηγόριος XVI, το 1834, καθιέρωσε τον Μ. Μπλάνκη, Επίσκοπο Σύρου, ως «Αποστολικό Εκπρόσωπο για το Βασίλειο της Ελλάδος». Είχε δικαιοδοσία σε όλο το βασίλειο, συμπεριλαμβανομένων τμημάτων της Θεσσαλίας που προστέθηκαν το 1882. Οι Τούρκοι έδωσαν την ίδια ανοχή στο "Λατινικό Έθνος" όπως και στο "Ρωμαϊκό [Ορθόδοξο] Έθνος". Από την ανεξαρτησία της Ελλάδας, οι Λατίνοι ιεραπόστολοι, ιδιαίτερα οι Ιησουίτες και οι Αδελφές της Φιλανθρωπίας, άνοιξαν σχολεία σε όλο το βασίλειο. Η Κέρκυρα αποτελεί ένα είδος βάσης, αφού εδώ ο πληθυσμός είναι πολύ σημαντικά επηρεασμένος από την ιταλική επίδραση και Καθολικός. Άλλα σχολεία είναι στην Αθήνα, τη Σύρο, την Τήνο, τη Νάξο κλπ. Το 1890 ο Λατίνος Επίσκοπος Αθηνών άνοιξε ένα δευτεροβάθμιο σχολείο για αγόρια που είχε μεγάλη επιρροή. Η ιταλική κυβέρνηση ίδρυσε επίσης σχολεία σε πολλές από τις κύριες πόλεις. Το 1869 και το 1870 διεξήχθησαν βίαιες συζητήσεις στο ελληνικό κοινοβούλιο σχετικά με αυτά τα σχολεία. Πολλά μέλη ήθελαν να τα κλείσουν και να απαγορεύσουν όλα τα καθολικά σχολεία στο βασίλειο. Τελικά, η κυβέρνηση επέμεινε ότι πρέπει να διοριστεί ένας ορθόδοξος καθηγητής σε όλα τα σχολεία όπου υπήρχαν ορθόδοξα παιδιά (Ασημάκης, 2006).

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλοί νόμοι που εμποδίζουν το έργο των καθολικών ιεραποστόλων. Το 1830 το Κοινοβούλιο δήλωσε ότι η ανεκτικότητα που χορηγείται σε όλες τις θρησκείες δεν συνεπάγεται την πρόκληση ζημιάς στην κρατική Εκκλησία-μια αόριστη δήλωση που ανοίγει το δρόμο στην απαγόρευση κάθε προσηλυτισμού. Το 1833 ψηφίστηκε ένας νόμος που απαιτούσε όλα τα παπικά κείμενα, τα πρακτικά κ.λπ. να υποβληθούν στον Υπουργό Εξωτερικών πριν από τη δημοσίευσή τους. Πέντε Καθολικοί επίσκοποι (Σύρου, Τήνου και Μυκόνου, Νάξου, Θήρας και Κέρκυρας) αναγνωρίζονται από την Κυβέρνηση. Καμία άλλη έδρα δεν μπορεί να ανεγερθεί χωρίς τη συγκατάθεσή της. Ο Λατίνος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών δεν αναγνωρίζεται από το Κράτος (Ζουμπουλάκης, 2015).

Η ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΙΕΡΑΡΧΙΑ

Η σημερινή καθολική ιεραρχία είναι:

- (1) Αρχιεπισκοπή Αθηνών, που ιδρύθηκε το 1875, όταν ο επίσκοπος Σύρου Μαράνκος ανέλαβε τη θέση του εκεί, παρά τη διαμαρτυρία της κυβέρνησης. Με την πράξη αυτή η μητροπολιτική δικαιοδοσία της Σύρου μεταφέρθηκε ουσιαστικά στην Αθήνα. Σε αυτήν την επισκοπή υπάρχουν 14 ενορίες, 13 ιερείς και περίπου 18.000 Καθολικοί.
- (2) Αρχιεπισκοπή Κέρκυρας (Κέρκυρα, Κέρκυρα), με 7 εκκλησίες, 10 ιερείς και 4000 καθολικούς.
- (3) Η Ζάκυνθος (Ζάκυνθος) και η Κεφαλλονιά ενώθηκαν, συμπεριλαμβανομένων των νησιών Ζάκυνθος, Κεφαλλονιά, Λευκάδα, Ιθάκη, με 3 ενορίες, 7 ιερείς, 1000 Καθολικούς.
- (4) Αρχιεπισκοπή Νάξου με 1 ενορία, 6 ιερείς, 350 καθολικούς.
- (5) Άνδρος, διοικείται από τον Επίσκοπο Τήνου και Μυκόνου.
- (6) Σαντορίνη με την οποία είναι ενωμένη η διοίκηση του Μήλου, 1 ενορία, 8 ιερείς, 460 Καθολικοί.
- (7) Χίος, 3 εκκλησίες, 8 ιερείς, 300 Καθολικοί.
- (8) Σύρος, 6 ενορίες, 25 ιερείς, 7000 Καθολικοί.
- (9) Τήνος και Μύκονος, 26 εκκλησίες, 26 ιερείς και 5000 Καθολικοί.

Αυτά τα στοιχεία δίνουν έναν καθολικό πληθυσμό 36.110. Από την άλλη πλευρά, είδαμε ότι η κυβέρνηση, το 1889, δέχτηκε συνολικά μόνο 14.687 άλλους (όχι ορθόδοξους) Χριστιανούς. Λίγες εκκλησίες Βυζαντινών Ουνιτών στο βασίλειο, που εξυπηρετούνται από

ιερείς της δικής τους τελετουργίας, εξαρτώνται από τους Λατίνους επισκόπους. Υπάρχουν μερικές μικρές κοινότητες Ελλήνων που εγκατέλειψαν την Ορθόδοξη Εκκλησία, προσηλυτίστηκαν είτε από Προτεστάντες ιεραπόστολους είτε από κάποιον νέο προτεστάντη ηγέτη τους (Ασημάκης, 2012).

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1830

Άγγλοι και Αμερικανοί ιεραπόστολοι δίδασκαν την Βίβλο και πραγματοποιούσαν προσευχές-συναντήσεις, από το 1810. Προτεσταντικά σχολεία ιδρύθηκαν από τον Χίλντερ στη Σύρο το 1827, τον Κινγκ και τον Χιλ στην Αθήνα το 1832. Αρχικά, οι Ορθόδοξοι φαίνεται να παρακολουθούσαν τις κινήσεις τους χωρίς καχυποψία. Η Βρετανική και Ξένη Βιβλική Εταιρεία είχε συμφωνήσει ακόμη και με τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως για την πώληση της Βίβλου. Αλλά αυτά βρέθηκαν να αποκλείουν τα δευτεροκανονικά βιβλία και να γράφονται στα Νέα Ελληνικά από το πρωτότυπο κείμενο χωρίς αναφορά στην Παλαιά Διαθήκη, το επίσημο κείμενο της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Επίσης, οι ιεραπόστολοι, που δεν αρκέστηκαν στο να πουλήσουν τα βιβλία τους, πραγματοποίησαν προσευχές-συναντήσεις σε αντίθεση με τις λειτουργικές υπηρεσίες και κήρυξαν ενάντια σε μυστήρια και τελετές. Έτσι, οι Ορθόδοξοι, με επικεφαλής τον μεγάλο συντηρητικό Οικονόμο, έγιναν καχύποπτοι μαζί τους. Καταγγέλθηκαν ως διαταράκτες της δημόσιας ειρήνης και σε ορισμένα σημεία τα σχολεία και τα μοναστήρια τους έκλεισαν (Ασημάκης, 2006).

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ 1850 ΚΑΙ ΕΠΕΙΤΑ

Ο Κινγκ εκδιώχθηκε από την Αθήνα το 1852, αλλά σύντομα επέστρεψε και συνέχισε τη δουλειά του. Δημιούργησε μια ομάδα από γηγενείς Έλληνες ιεροκήρυκες και ιεραπόστολους για να προπαγανδίσουν τις ιδέες του και πέθανε το 1869. Το τέλος αυτής της αναστάτωσης για τους ιεραποστόλους ήταν ότι η κυβέρνηση επέτρεψε πλήρη ανοχή, αλλά η Εκκλησία έκοψε επίσημα αυτούς και τους οπαδούς τους. Στην αρχή ήταν ζήτημα πώλησης Βιβλίων και κηρύγματος στους Ορθοδόξους αντί για δημιουργία νέας αίρεσης (Ασημάκης, 2010).

Η πρώτη εκκλησία αυτών των Ελλήνων Προτεσταντών ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1874. Αυτοαποκαλούνται Ευαγγελικοί και Διαμαρτυρομένοι. Η εκκλησία στην Αθήνα έχει

περίπου 100 συνοδούς. Το 1880 μια προσπάθεια να χτιστεί μια εκκλησία στον Πειραιά κατέληξε σε μια ταραχή στην οποία το κτίριο καταστράφηκε. Μερικοί διάσπαρτοι Έλληνες Προτεστάντες επισκέπτονται ξένες προτεσταντικές εκκλησίες. Στην Αθήνα υπάρχει μια λουθηρανική εκκλησία που ιδρύθηκε από τον βασιλιά Γεώργιο για να ικανοποιήσει τις θρησκευτικές του ανάγκες και τις ανάγκες των Δανών συνοδών του. Ο εφημέριος του (τόρα Γερμανός, Hofprediger κατά Schierstadt) κηρύττει σε περίπου 200 Δανούς, Γερμανούς και Ελβετούς. Υπάρχει μια αγγλικανική εκκλησία με περίπου 100 Άγγλους και Αμερικανούς συνοδούς και μια άλλη μικρή αίθουσα συνεδριάσεων μιας αμερικανικής αίρεσης σχεδόν απέναντι από την Αψίδα του Αδριανού. Ο αριθμός των Ελλήνων που έλκονται από όλους αυτούς τους ανθρώπους είναι απειροελάχιστος. Υπάρχουν επίσης μερικές μικρές αιρέσεις που έχουν προκύψει από την Ορθόδοξη Εκκλησία χωρίς τη βοήθεια ξένων Προτεσταντών. Ο Ανδρέας Λασκαράτος και ένας ή δύο άλλοι συγγραφείς έκαναν μια εκστρατεία εναντίον της καθιερωμένης Εκκλησίας υπέρ αυτού που θεωρούσαν ότι ήταν ο πρωτόγονος Χριστιανισμός. Ο Α. Παπαδιαμαντόπουλος ξεκίνησε ένα Θετικιστικό κίνημα. Το ζήτημα του δαρβινισμού προκάλεσε τριβές μεταξύ της Ιεράς Συνόδου και της Κυβέρνησης από τη μία πλευρά, και ορισμένων καθηγητών πανεπιστημίου στην Αθήνα από την άλλη. Ο Πλάτωνας Δρακούλης έγραψε μια καταπληκτική μυστικοποίηση ενός Γνωστικού και Καβαλιστικού είδους που ονόμασε "Φως εκ των έσω". Εκτός από αυτό του Καϊρη, αυτά τα κινήματα δεν σχημάτισαν οργανωμένες αιρέσεις. Στην άλλη κατεύθυνση, των Ορθοδόξων ένας μοναχός, ο Χριστόφορος Παπουλάκης, και ένας λαϊκός, ο Μακράκης, έστρεψαν τον κόσμο ενάντια στην Ιερά Σύνοδο, την Κυβέρνηση και την εκπαίδευση, στο όνομα της παλιάς πίστης (Ασημάκης, 2010).

Ο Παπουλάκης (1852) τοποθετήθηκε σε μοναστήρι. Ο Μακράκης, μετά από μια μακρά καριέρα αντιπολίτευσης, εκδιώχθηκε από την Ιερά Σύνοδο (1879) και φυλακίστηκε για δύο χρόνια από την Κυβέρνηση. Είχε ιδρύσει μια εκκλησία που υπηρετούνταν από ιερείς του τρόπου σκέψης του. Μόλις βγήκε από τη φυλακή άρχισε ξανά μια προπαγάνδα που παρήγαγε μια επίσημη αίρεση, δικάστηκε ξανά για αίρεση και ανταρσία και φυλακίστηκε. Από τη δεύτερη αποφυλάκισή του συνέχισε να σχηματίζει τη σέκτα του και να ηγείται εκστρατείας ακραίας αντιπολίτευσης εναντίον της «αποστάτριας» κρατικής εκκλησίας. Οι οπαδοί του αριθμούν περίπου 5000 και ακολουθούν γραμμές όπως αυτές των Ρώσων Ρασκόλνικ, με συνέπεια να πέσει η Εκκλησία. Οι ιερείς της έχασαν κάθε δυνατή διαχείριση

μυστηρίων, οι ιεροτελεστίες της είναι σχισματικές. Οι Μακρακιστές θεωρούνταν οι μόνοι ορθόδοξοι (Ασημάκης, 2012).

Οι σχέσεις Καθολικών-Προτεσταντών διακρίνονται από κοινωνικές, πολιτικές και θεολογικές διαφορές. Αυτή η αντιπαράθεση ξεκίνησε τον 16ο αιώνα με την αρχή της μεταρρύθμισης και επομένως του Προτεσταντισμού. Ένας αριθμός παραγόντων συνέβαλαν στην Προτεσταντική Μεταρρύθμιση. Πρόκειται δηλαδή για διαφωνία σχετικά με τη φύση της σωτηρίας και κατ'επέκταση έναν αριθμό δογμάτων, συμπεριλαμβανομένης της πώλησης τέρψεων και άλλων. Αυτές οι διαμάχες οδήγησαν σε ένα σχίσμα στο οποίο οι Προτεστάντες επέλεξαν να χωρίσουν από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και κατέληξαν στο Συμβούλιο του Τρεντ (1545–1563) που αποσαφήνισε την καθολική προσέγγιση του Προτεσταντισμού από εκεί και πέρα. Ακολούθησε μια σειρά σημαντικών γεγονότων που χώρισαν την Ευρώπη και κατέληξαν σε μια σειρά κρατών που πέρασαν από τον καθολικισμό στον προτεσταντισμό ως κρατική τους θρησκεία όπως και στην Ελλάδα. Ωστόσο, πολλοί παρέμειναν Καθολικοί. Μεγάλο μέρος του σχίσματος και των γεγονότων που προκάλεσε μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως βίαια και πολυτάραχα. Ωστόσο, με την άνοδο της κοσμικότητας, οι διαφωνίες καθολικών-προτεσταντών περιορίζονται γενικά στην πνευματική σφαίρα (Ασημάκης, 2010).

Μία από τις πρώτες μεγάλες διαφορές μεταξύ καθολικισμού και προτεσταντισμού είναι το ζήτημα της επάρκειας και της εξουσίας της Γραφής. Οι Προτεστάντες πιστεύουν ότι μόνο η Αγία Γραφή είναι η πηγή της ειδικής αποκάλυψης του Θεού στην ανθρωπότητα και μας διδάσκει όλα όσα είναι απαραίτητα για τη σωτηρία μας από την αμαρτία. Οι Προτεστάντες θεωρούν τη Βίβλο ως το πρότυπο με το οποίο πρέπει να μετρηθεί όλη η χριστιανική συμπεριφορά. Αυτή η πεποίθηση αναφέρεται συνήθως ως "sola scriptura" και είναι ένα από τα "πέντε solas" (το sola στα λατινικά σημαίνει "μόνο") που προέκυψε από την Προτεσταντική Μεταρρύθμιση ως περιλήψεις ορισμένων από τις διαφορές μεταξύ Καθολικών και Προτεσταντών (Ασημάκης, 2011).

Ενώ υπάρχουν πολλοί στίχοι στη Βίβλο που καθορίζουν την εξουσία και την επάρκειά της για όλα τα θέματα πίστης και πρακτικής, ένα από τα πιο ξεκάθαρα είναι στον Τιμόθεο 3:16, όπου βλέπουμε ότι αναφέρει το εξής «όλη η Γραφή είναι εμπνευσμένη από τον Θεό και κερδοφόρα για διδασκαλία, για επίπληξη, για διόρθωση, για εκπαίδευση στη δικαιοσύνη ώστε ο άνθρωπος του Θεού να είναι επαρκής, εξοπλισμένος για κάθε καλό

έργο». Οι Καθολικοί απορρίπτουν το δόγμα της sola scriptura και δεν πιστεύουν ότι η Βίβλος και μόνο αρκεί. Πιστεύουν ότι τόσο η Αγία Γραφή όσο και η ιερή Ρωμαιοκαθολική παράδοση είναι εξίσου δεσμευτικές για τους Χριστιανούς. Πολλά Ρωμαιοκαθολικά δόγματα, όπως το καθαρτήριο, η προσευχή στους αγίους, η λατρεία ή η λατρεία της Μαρίας κ.λπ., έχουν μικρή ή καθόλου βάση στη Γραφή, αλλά βασίζονται αποκλειστικά σε ρωμαιοκαθολικές παραδόσεις. Ουσιαστικά, η άρνηση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για το sola scriptura και η επιμονή της ότι τόσο η Αγία Γραφή όσο και η παράδοση είναι ίσες ως προς την εξουσία, υπονομεύουν την επάρκεια, την εξουσία και την πληρότητα της Βίβλου. Η άποψη της Γραφής βρίσκεται στη ρίζα πολλών, αν όχι όλων, των διαφορών μεταξύ καθολικών και προτεσταντών (Ασημάκης, 2006).

Μια άλλη διαφωνία μεταξύ του καθολικισμού και του προτεσταντισμού είναι το αξίωμα και η εξουσία του Πάπα. Σύμφωνα με τον καθολικισμό, ο Πάπας είναι ο «εφημέριος του Χριστού» (ένας εφημέριος είναι υποκατάστατος) και αντιπροσωπεύει τον Ιησού ως τον επικεφαλής της Εκκλησίας. Ως εκ τούτου, ο Πάπας έχει την ικανότητα να μιλά ex cathedra (με εξουσία σε θέματα πίστης και πρακτικής), καθιστώντας τις διδασκαλίες του αλάνθαστες και δεσμευτικές για όλους τους Χριστιανούς. Από την άλλη πλευρά, οι Προτεστάντες πιστεύουν ότι κανένας άνθρωπος δεν είναι αλάνθαστος και ότι μόνο ο Χριστός είναι ο «Κεφαλής της Εκκλησίας». Οι Καθολικοί βασίζονται στην αποστολική διαδοχή ως έναν τρόπο για να εδραιώσουν την εξουσία του Πάπα. Οι Προτεστάντες πιστεύουν ότι η εξουσία της εκκλησίας δεν προέρχεται από την αποστολική διαδοχή αλλά από τον Λόγο του Θεού. Η πνευματική δύναμη και εξουσία δεν βρίσκονται στα χέρια ενός απλού ανθρώπου αλλά στον ίδιο τον Λόγο του Θεού. Ενώ ο Καθολικισμός διδάσκει ότι μόνο η Καθολική Εκκλησία μπορεί να ερμηνεύσει σωστά τη Βίβλο, οι Προτεστάντες πιστεύουν ότι η Βίβλος διδάσκει ότι ο Θεός έστειλε το Άγιο Πνεύμα να κατοικήσει όλους τους αναγεννημένους πιστούς, επιτρέποντας σε όλους τους πιστούς να κατανοήσουν το μήνυμα της Βίβλου. (Ασημάκης, 2011)

Οι Προτεστάντες επισημαίνουν αποσπάσματα όπως π.χ ο Ιωάννης 14: 16-17: *«Θα ζητήσω από τον Πατέρα και θα σας δώσει έναν άλλο Βοηθό, για να είναι μαζί σας για πάντα. Αυτό είναι το Πνεύμα της αλήθειας, το οποίο ο κόσμος δεν μπορεί να λάβει, γιατί δεν Το βλέπει ούτε Το γνωρίζει, αλλά εσείς Το γνωρίζετε επειδή μένει μαζί σας και θα είναι μέσα σας».*

Μια τρίτη σημαντική διαφορά μεταξύ του καθολικισμού και του προτεσταντισμού είναι το πώς σώζεται η ψυχή του ατόμου. Ένα άλλο σημείο της διαφοράς τους ως προς την Μεταρρύθμιση είναι το *sola fide* («μόνο η πίστη»), το οποίο επιβεβαιώνει το βιβλικό δόγμα της δικαίωσης μόνο με χάρη μόνο μέσω της πίστης μόνο χάρη στον Χριστό. Ωστόσο, οι Καθολικοί διδάσκουν ότι ο Χριστιανός πρέπει να βασίζεται στην πίστη και στα «αξιοκρατικά έργα» για να σωθεί. Απαραίτητα στο Ρωμαιοκαθολικό δόγμα της σωτηρίας είναι τα Επτά Μυστήρια, τα οποία είναι το βάπτισμα, η επιβεβαίωση, η Ευχαριστία, η μετάνοια, το χρίσμα των ασθενών, οι ιερές τάξεις και ο γάμος. Οι Προτεστάντες πιστεύουν ότι, με βάση την πίστη μόνο στον Χριστό, οι πιστοί δικαιώνονται από τον Θεό, καθώς όλες οι αμαρτίες τους πληρώνονται από τον Χριστό στο σταυρό και η δικαιοσύνη Του καταλογίζεται σε αυτούς. Οι Καθολικοί, από την άλλη πλευρά, πιστεύουν ότι η δικαιοσύνη του Χριστού μεταδίδεται στον πιστό με τη «χάρη μέσω της πίστης», αλλά από μόνη της δεν αρκεί για να δικαιολογήσει τον πιστό. Ο πιστός πρέπει να συμπληρώσει τη δικαιοσύνη του Χριστού που του μεταδόθηκε με αξιοκρατικά έργα (Λεξικό, 2011).

Οι Καθολικοί και οι Προτεστάντες διαφωνούν επίσης για το τι σημαίνει δικαίωση ενώπιον του Θεού. Για τον Καθολικό, η δικαίωση συνεπάγεται το να γίνουμε δίκαιοι και άγιοι. Πιστεύει ότι η πίστη στον Χριστό είναι μόνο η αρχή της σωτηρίας και ότι το άτομο πρέπει να βασιστεί σε αυτό με καλά έργα. Αυτή η άποψη της δικαίωσης έρχεται σε αντίθεση με τη σαφή διδασκαλία της Γραφής σε αποσπάσματα όπως Ρωμαίους 4: 1–12, Τίτο 3: 3–7 και πολλά άλλα. Οι Προτεστάντες κάνουν διάκριση μεταξύ της εφάπαξ πράξης δικαίωσης (όταν κηρυσσόμαστε δίκαιοι από τον Θεό με βάση την πίστη μας στην εξιλέωση του Χριστού στο σταυρό) και τη διαδικασία αγιασμού (η ανάπτυξη της δικαιοσύνης που συνεχίζεται σε όλη τη ζωή μας στη γη). Ενώ οι Προτεστάντες αναγνωρίζουν ότι τα έργα είναι σημαντικά, πιστεύουν ότι είναι το αποτέλεσμα ή ο καρπός της σωτηρίας, αλλά ποτέ το μέσο για αυτό. Οι Καθολικοί συνδυάζουν τη δικαίωση και τον αγιασμό σε μια συνεχή διαδικασία, η οποία οδηγεί σε σύγχυση σχετικά με το πώς σώζεται κάποιος (Ζουμπουλάκης, 2015).

Μια τέταρτη σημαντική διαφορά μεταξύ καθολικών και προτεσταντών έχει να κάνει με το τι συμβαίνει μετά τον θάνατο. Και οι δύο πιστεύουν ότι οι άπιστοι θα περάσουν την αιωνιότητα στην κόλαση, αλλά υπάρχουν σημαντικές διαφορές σχετικά με το τι συμβαίνει στους πιστούς. Από τις εκκλησιαστικές τους παραδόσεις και την εξάρτησή τους από μη

κανονικά βιβλία, οι Καθολικοί ανέπτυξαν το δόγμα της καθαρεύουσας. Το “Καθαρτήριο”, σύμφωνα με την Καθολική Εγκυκλοπαίδεια, είναι «τόπος ή συνθήκη προσωρινής τιμωρίας για εκείνους που, φεύγοντας από τη ζωή αυτή με τη χάρη του Θεού, δεν είναι εντελώς απαλλαγμένοι από φριχτά σφάλματα ή δεν έχουν πληρώσει πλήρως την ικανοποίηση λόγω των παραβάσεών τους». Από την άλλη πλευρά, οι Προτεστάντες πιστεύουν ότι επειδή δικαιωνόμαστε από την πίστη μόνο στον Χριστό και ότι η δικαιοσύνη του Χριστού μας καταλογίζεται - όταν πεθάνουμε, θα πάμε κατευθείαν στον ουρανό για να είμαστε στην παρουσία του Κυρίου (Ασημάκης, 2006).

Μια ανησυχητική πτυχή του καθολικού δόγματος περί Καθαρτηρίου είναι η πεποίθηση ότι ο άνθρωπος μπορεί και πρέπει να πληρώσει για τις αμαρτίες του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μια χαμηλή εικόνα της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της εξιλέωσης του Χριστού στο σταυρό. Με απλά λόγια, η Ρωμαιοκαθολική άποψη για τη σωτηρία υποδηλώνει ότι η εξιλέωση του Χριστού στο σταυρό ήταν ανεπαρκής πληρωμή για τις αμαρτίες εκείνων που πιστεύουν σε Αυτόν και ότι ακόμη και ένας πιστός πρέπει να πληρώσει για τις αμαρτίες του, είτε με πράξεις μετάνοιας είτε με τον καιρό του καθαρτηρίου. Ωστόσο, η Βίβλος διδάσκει ότι μόνο ο θάνατος του Χριστού μπορεί να ικανοποιήσει ή να εξαλείψει την οργή του Θεού εναντίον των αμαρτωλών. Οι διαφορές μεταξύ των καθολικών και των ευαγγελικών/προτεσταντών είναι σημαντικές και βασικές. Ο Παύλος έγραψε στους Γαλάτες για να πολεμήσουν τους Ιουδαϊστές (Εβραίοι που έλεγαν ότι οι Εθνικοί Χριστιανοί έπρεπε να υπακούσουν στον Νόμο της Παλαιάς Διαθήκης για να σωθούν). Όπως οι Ιουδαϊστές, οι Καθολικοί καθιστούν τα ανθρώπινα έργα απαραίτητα για να δικαιωθεί κάποιος από τον Θεό και καταλήγουν σε ένα τελείως διαφορετικό Ευαγγέλιο.

Η προσευχή μας, είναι ο Θεός να ανοίξει τα μάτια εκείνων που πιστεύουν στις διδασκαλίες της Καθολικής Εκκλησίας. Προσευχόμαστε όλοι, αντίθετα, να πιστέψουν στο γεγονός ότι «δικαιωνόμαστε ελεύθερα από τη χάρη του μέσω της λύτρωσης που ήρθε από τον Χριστό Ιησού. “Ο Θεός παρουσίασε τον Χριστό ως θυσία εξιλέωσης, μέσω της αιματοχυσίας - για να γίνει δεκτός με πίστη”. Ο Θεός μας σώζει, «όχι λόγω των δίκαιων πράξεων που είχαμε κάνει, αλλά λόγω του ελέους του. Μας έσωσε με την ελπίδα της αναγέννησης και της ανανέωσης από το Άγιο Πνεύμα, το οποίο μας χάρισε γενναιόδωρα μέσω του Ιησού Χριστού Σωτήρα μας, ώστε, αφού δικαιωθήκαμε με τη χάρη του, να γίνουμε κληρονόμοι έχοντας την ελπίδα της αιώνιας ζωής (Gaetano Donizetti, 2016).

Το κατηχητικό για την Καθολική Εκκλησία είναι ένα διδακτικό εργαλείο. Είναι μια συνοπτική εξήγηση των Καθολικών πεποιθήσεων. Το Κατηχητικό περιλαμβάνει αποσπάσματα από πολλές παπικές εγκυκλίους, έγγραφα εκκλησιαστικού συμβουλίου και τις Γραφές. Αναφέρεται σε αυτά ως σημεία αναφοράς για τις Καθολικές διδασκαλίες. Το Κατηχητικό βοηθά στην εδραίωση όλων των διδασκαλιών της Καθολικής Εκκλησίας σε μια εύχρηστη αναφορά (Ασημάκης, 2012).

Το κλασσικό και παραδοσιακό κήρυγμα, το κήρυγμα που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο πλήθος του λαού είναι το κήρυγμα που λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας. Το κήρυγμα αυτό εντάσσεται οργανικά στη λειτουργία, ευρίσκεται σε πλήρη αρμονία με την όλη ατμόσφαιρά της και δεν είναι κάτι το ξένο και παρέμβλητο. Ο ομιλητής λοιπόν δεν πρέπει να το λησμονεί αυτό, ούτε να αγνοεί το όλο λειτουργικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται το κήρυγμα (Ασημάκης, 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΛΕΒΑΝΤΙΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΦΡΑΓΚΟΛΕΒΑΝΤΙΝΟΙ

2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οι Λεβαντίνοι, με την εννοιολογική προσέγγιση του όρου αναφέρονται ως τα άτομα τα

οποία έχουν δυτικοευρωπαϊκή καταγωγή, δηλαδή έχουν γεννηθεί και κατοικούν σε χώρα της εγγύς Ανατολής. Οι Λεβαντίνοι, μέλη μιας παλιάς κοινότητας, θεμελιώνουν τις ρίζες της στην περίοδο των Σταυροφοριών και των Ναυτιλιακών Δημοκρατιών, ενώ τείνουν προς εξαφάνιση τα τελευταία χρόνια. Η παράκτια πόλη του Αιγαίου η Σμύρνη, είναι η τρίτη μεγαλύτερη μητροπολιτική περιοχή της Τουρκίας με πληθυσμό σχεδόν 4 εκατομμύρια. Πριν από εκατό χρόνια, η πόλη ήταν ένα πολυσύχναστο λιμάνι με διαφορετικό όνομα, όπως επίσης και ένας πολιτιστικός κόμβος με ευρωπαϊκή ατμόσφαιρα και υπέροχη αποικιακή αρχιτεκτονική. Το λιμάνι φιλοξενούσε μεγάλο αριθμό Ευρωπαίων, οι οποίοι είχαν αρχίσει να εγκαθίστανται στην περιοχή στα τέλη του 17ου αιώνα, παρασυρμένοι από όλες τις εμπορικές δυνατότητες. Αυτοί οι Βρετανοί, Γάλλοι, Ιταλοί, Μαλτέζοι, Έλληνες και άλλοι Ευρωπαίοι μετανάστες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην κατασκευή σιδηροδρόμων και άλλων υποδομών, στη λειτουργία τραπεζών, στην κυκλοφορία εφημερίδων και στην ίδρυση μερικών από τις μεγαλύτερες εμπορικές εταιρείες της Οθωμανικής Τουρκίας. Η ζωή αυτής της κοινότητας των κατοίκων της Σμύρνης άλλαξε για πάντα το 1922, όταν η Πόλη έγινε το επίκεντρο της ελληνοτουρκικής σύγκρουσης, ένας πόλεμος που είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας. Πολλοί Ευρωπαίοι κάτοικοι επέλεξαν να εγκαταλείψουν την πόλη όταν οι τουρκικές δυνάμεις έδιωξαν τα ελληνικά στρατεύματα από την Ανατολία. Άλλοι απελάθηκαν βίαια. Ωστόσο, ένα μικρό ποσοστό από αυτούς έμεινε εκεί. Μια χούφτα απόγονοι μερικών από τις παλαιότερες Ευρωπαϊκές-Λεβαντινές-Φραγκολεβαντινές οικογένειες της Τουρκίας ζουν ακόμη στη Σμύρνη σήμερα. Στην ταχέως μεταβαλλόμενη κοινωνία της Τουρκίας, νιώθουν μια αίσθηση αποξένωσης, πασχίζοντας να αυτοπροσδιοριστούν ως Τούρκοι ή Ευρωπαίοι (Αλεξάνδρου, 1995).

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στις 29 Μαΐου 1453, οι Γενουάτες παραδόθηκαν οι ίδιοι και ολόκληρη η Κωνσταντινούπολη στον Μωάμεθ Β΄ (Μεχμέτ Β΄ «Ο Πορθητής»). Η Χριστιανική Κωνσταντινούπολη, γίνεται η Κωνσταντινούπολη, η νέα πρωτεύουσα της Οθωμανικής

Αυτοκρατορίας. Την αλλαγή ακολούθησε ένα μέτρο που εξασφάλιζε την ελευθερία της λατρείας στους Χριστιανούς και την επανεισαγωγή της Ορθόδοξης πατριαρχίας με την αναγνώριση του Ορθόδοξου Πατριάρχη (Ασημάκης, 2006).

Παρά την πράξη αυτή, πολλοί Λατίνοι διέφυγαν από την Πόλη για να καταφύγουν στο κοντινό νησί της Χίου, ακόμη υπό την κυριαρχία των Γενουατών, ενώ όποιος αποφάσισε να μείνει αναγκάστηκε να γίνει Οθωμανός υπήκοος (Ασημάκης, 2010).

Ως εκ τούτου, έχουμε την παρουσία ανθρώπων που δεν μπορούν να καταταγούν σε μια ακριβή εθνικότητα, αλλά πράγματι ορίζονται ως «Λατίνοι», υπήκοοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι Λατίνοι δεν μπορούσαν να οριστούν ως μειοψηφία (μόνο για παράδειγμα Αρμένιοι, Έλληνες ή Εβραίοι), αλλά θεωρούνταν ως «Ταϊφέ» (τάξη, ανθρώπινη ομάδα) (Ασημάκης, 2006). Η λέξη πέρασε και στα ελληνικά ιδιώματα και την παλαιότερη Κοινή ως "ταϊφάς" το οποίο στο λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας σημαίνει το σύνολο των ναυτών ενός εμπορικού πλοίου.

Πολλοί Λατίνοι που διέφυγαν με την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης αποφάσισαν τότε να επιστρέψουν αργότερα στην Πόλη, αλλά σύμφωνα με τους νόμους εκείνης της εποχής, δεν μπορούσαν να μείνουν εκεί περισσότερο από ένα χρόνο. Όποιος επέκτεινε τη μονιμότητά του για περισσότερο από ένα χρόνο, μπορούσε να χάσει την ιδιότητα του ξένου και δεν μπορούσε να φύγει από τη χώρα, καθιστώντας ουσιαστικά Οθωμανικό υπήκοο (Ασημάκης, 2010).

Ο Μοχάμεντ Β., για λόγους που συνδέονται με την ανάπτυξη των εμπορικών δραστηριοτήτων, που διαχειρίζονται κατά κύριο λόγο οι Λατίνοι, αποφάσισε να παρατείνει την περίοδο από 1 σε 10 χρόνια με την συνθηκολόγηση του 1535 (Ασημάκης, 2011). Τα επόμενα χρόνια μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης, η Γένοβα πρώτα (1453) και η Βενετία και η Ανκόν αργότερα, συνήψαν αυτό το είδος συμφωνίας που προώθησε την ανάπτυξη των εμπορικών δραστηριοτήτων (Ασημάκης, 2006).

Η επιστροφή των Λατίνων δημιούργησε μια ιδιαίτερη κατάσταση. Τα μέλη της ίδιας οικογένειας θα μπορούσαν να διέπονται από διαφορετικό νομικό καθεστώς. Όσοι αποφάσισαν να μην εγκαταλείψουν την Πόλη μετά την επίθεση του 1453, θεωρήθηκαν υπήκοοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Αυτοί που διέφυγαν και μετά γύρισαν θεωρήθηκαν ως ξένοι και χάρη στις συνθηκολόγιες είχαν πλήρεις εξουσίες και δικαιώματα. Αυτοί ήταν οι Λεβαντίνοι (Ασημάκης, 2006).

Η λέξη “Λεβαντίνοι”, στην αρχή χρησιμοποιήθηκε από τους Βενετούς, με αρνητική σημασία και αναφερόταν σ' εκείνους που έμειναν στην Ανατολή για εμπορικές συναλλαγές, μακριά από την πατρίδα τους και που συχνά είχαν οικονομικά οφέλη, χάρη στα δικαιώματα που τους εξασφάλιζε η συνθηκολόγηση (Ασημάκης, 2011).

Ο στόχος των μεταρρυθμιστικών πολιτικών (Tanzîmât), που προωθήθηκαν από τους Σουλτάνους Mahmud II (1808-1839), Abdülmecid I (1839-1861) και Abdülaziz (1861-1876) ήταν να εκσυγχρονίσουν την αυτοκρατορία, να αντιπαραβάλλουν τους στόχους ανεξαρτησίας των διαφόρων εθνοτήτων από τις οποίες δημιουργήθηκε, και να σταματήσει η αργή διεθνής παρακμή εκείνου που θα γινόταν τότε η «Μεγάλη ταλαιπωρία της Ευρώπης». Ο όρος αυτός περιγράφει μια σειρά από μεταρρυθμίσεις με στόχο την αναδιοργάνωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, σε επίπεδο διοίκησης, οικονομίας και σχέσεων της με τους υπηκόους της. Η λέξη *τανζιμάτ*, στην οθωμανική διάλεκτο σημαίνει *αναδιοργάνωση*, ενώ για τους δυτικούς ερμηνεύτηκε ως *εκσυγχρονισμός* (Ασημάκης, 2012).

Ο Σουλτάνος Αμπντουλμετσίντ Α', με την ανακοίνωση του *Hatt-ı Hümayun* της Gúlhâne στις 3 Νοεμβρίου 1839, ξεκίνησε το Tanzîmât, εξασφαλίζοντας την ισότητα όλων των υπηκόων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, χωρίς θρησκευτική ή εθνική διαφορά. Οι μεταρρυθμίσεις εξασφάλισαν, μεταξύ άλλων, την εγγύηση του σεβασμού της ζωής τους και των περιουσιακών τους στοιχείων και αποτέλεσαν έναν τακτικό τρόπο προσδιορισμού της πληρωμής των φόρων. Τα δικαιώματα που χορηγήθηκαν στους μη μουσουλμάνους υπηκόους επιβεβαιώθηκαν και επεκτάθηκαν με την αυτοκρατορική περιγραφή του 1856. Είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμίσουμε αυτά τα χωρία, επειδή χάρη σε αυτές τις μεταρρυθμίσεις και το ευνοϊκό κλίμα, ένας πολύ σημαντικός αριθμός ξένων προσχώρησε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, ψάχνοντας για νέα δουλειά και καλύτερες συνθήκες ζωής. Έτσι, από το μισό του XIX αιώνα έως τις αρχές του XX αιώνα, είναι η περίοδος του απόγειου της Λατινικής Κοινότητας της Κωνσταντινούπολης (Ασημάκης, 2012).

Ακόμα κι αν δεν γνωρίζουμε τον ακριβή αριθμό, γνωρίζουμε ότι οι Ιταλοί πολίτες ήταν η πιο πολυάριθμη ομάδα της κοινότητας των Λεβαντίνων (30.000 πάνω από 900.000 πολίτες). Χάρη στη μελέτη από τα διάφορα αρχεία, είναι δυνατό να διαπιστωθεί ότι οι οικογένειες που προέρχονταν από την Ιταλία, μεταξύ αυτών ήταν οι Timons, οι Testa, οι Chirico, οι Franchini, οι Giustinianians, οι Giudici (λίγα μόνο ονόματα), εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Κωνσταντινούπολη εκείνη την περίοδο (Ασημάκης, 2006).

Αυτή η ομάδα, που με τα χρόνια έγινε πραγματική κάστα, λόγω της μεταβίβασης από τον πατέρα στον γιο της θέσης του διερμηνέα στις διάφορες πρεσβείες ή ευρωπαϊκές και οθωμανικές κληρονομίες, ορίστηκε ως *Magnificent Pera Community*, λόγω του ονόματος της γειτονιάς που ζούσαν. Χάρη σε αυτούς τους ανθρώπους, ο ιταλικός παράγοντας και η γλώσσα του είχαν μεγάλη επιτυχία σε διπλωματικό επίπεδο στα εδάφη του Σουλτάνου (Ασημάκης, 2006).

Η ιταλική κοινότητα που ήταν παρούσα στην Κωνσταντινούπολη κατά τη διάρκεια του απόγειου της θα μπορούσε να χωριστεί σε τρεις ομάδες. Η πρώτη ήταν εκείνοι που ήταν ήδη παρόντες στην Κωνσταντινούπολη, αυτοί που προέρχονταν από το αρχιπέλαγος και οι Εβραίοι που διέφυγαν από την Ισπανία. Η δεύτερη ομάδα, πιο πολυπληθής ήταν οι νέες που έφτασαν στην πόλη. Η τρίτη απαρτίζεται από τους εργάτες που έψαχναν για δουλειά στα μεγάλα κτίρια, όπου η ξένη εργασία ήταν σε ζήτηση (Varnava, 2016).

Στις αρχές του XIX αιώνα, οι ιταλικές βιομηχανικές εταιρείες στην οθωμανική περιοχή ήταν περίπου 50: μεταξύ αυτών, οι Ansaldo, που κατασκεύαζαν δύο τορπιλοβόλους και επισκεύαζαν και μεταμόρφωσαν τον οθωμανικό στόλο, το χυτήριο Dairei που υπάρχει από το 1835, το εργοστάσιο τούβλων Camondo από το 1874, και αποστακτήρια, εργοστάσια τροφίμων, ραφεία. Υπήρχαν επίσης περισσότερα από 80 εμπορικά σπίτια μόνο στην Κωνσταντινούπολη: ασφαλιστικοί πράκτορες, τραπεζίτες, συντάκτες, οπτικοί. Μπορούμε να δούμε ότι η παρουσία των Ιταλών στην Οθωμανική Αυτοκρατορία στον οικονομικό και πολιτιστικό χώρο είναι πολύ σημαντική, αρκεί να δούμε θρησκευτικές οργανώσεις όπως εκκλησίες, μοναστήρια, σχολεία, νοσοκομεία, ορφανοτροφεία που γεννήθηκαν μετά το 1867 που εξουσιοδότησαν το δικαίωμα ιδιοκτησίας (Ασημάκης, 2006).

Η ζωή της κοινότητας αυτής που έζησε, τον XIX αιώνα, εξελίχθηκε σε ορισμένες ενώσεις. Το 1838 ιδρύθηκε ο Εμπορικός Σύλλογος Τεχνιτών της Pietà για να στηρίξει τους φτωχούς τεχνίτες. Το 1863, ιδρύθηκε το πρώτο υποκατάστημα της Εβραϊκής Παγκόσμιας Συμμαχίας και της Αξιόλογης Ιταλικής Στοάς στην Ανατολική Κωνσταντινούπολη, με την καθοδήγηση της Μεγάλης Ανατολής του Τορίνο, και μάλιστα υποστηρίχθηκε από τον Πρέσβη του Ιταλικού Βασιλείου (Ασημάκης, 2006).

Η κοινωνία Dante Alighieri, που δημιουργήθηκε το 1895, ήταν ένα σημαντικό κέντρο κοινωνικής και πολιτιστικής συγκέντρωσης, με πρωτοβουλίες όπως η δημιουργία

σχολείων, βιβλιοθηκών, η διοργάνωση δημόσιων συνεδρίων και η προώθηση της ιταλικής γλώσσας.

Η Ιταλική Εταιρία με τον τίτλο “Αμοιβαία Οφέλη” ιδρύθηκε το 1863, δύο χρόνια αργότερα η διακήρυξη του Ιταλικού Βασιλείου, επτά χρόνια πριν η Ρώμη ενταχθεί στη χερσόνησο(Ασημάκης, 2006). Η Ιταλική Εταιρία Εργαζομένων ήταν ένας σύλλογος που όχι μόνο δούλευε για να προσφέρει αμοιβαία υποστήριξη, αλλά επίσης επιδίωκε αρετές όπως τα ιδανικά και ο συναισθηματισμός.

Κάθε μέλος της κοινωνίας έπρεπε να συνεισφέρει μηνιαίως με δωρεές σε ένα ταμείο που προορίζεται για τα λιγότερο πλούσια μέλη. Μεταξύ των εγγράφων που φυλάσσονται στα αρχεία «Casa Garibaldi» (όπως μετονομάστηκε η κοινωνία), υπάρχει η αλληλογραφία μεταξύ των δύο Προέδρων, Giuseppe Garibaldi και Giuseppe Mazzini (Ασημάκης, 2006). Μεταξύ των σημαντικότερων ανθρώπων που έζησαν στην Κωνσταντινούπολη μπορούμε να θυμηθούμε τον Giuseppe Donizetti, τον συγγραφέα του πρώτου Εθνικού Οθωμανικού Άρθρου που προς τιμήν του Σουλτάνου Μαχμούντ είχε τίτλο *Marcia Mahmudiye, o Fausto Zonaro*, συγγραφέας έργων όπως το *Il reggimento di Ertuğrul sul ponte di Galata*, ο Raimondo D'Aronco, ένας από τους σημαντικότερους αρχιτέκτονες και μέλος του κόσμου της ελευθερίας, ο Leonardo Di Mango, ζωγράφος πορτρέτων, τα λείψανα του οποίου βρίσκονται σε κατάσταση παραμέλησης στο λατινικό νεκροταφείο Feriköy (Ασημάκης, 2010).

Η ιταλική αποικία, που υπάρχει και σε άλλες πόλεις όπως η Σμύρνη, στην Κωνσταντινούπολη εγκαταστάθηκε κυρίως μεταξύ του Πέρα (ή του Γαλατά), σήμερα της γειτονιάς Beyoğlu. Το Beyoğlu ήταν μια κομψή γειτονιά που ανοικοδομήθηκε μετά την πυρκαγιά του 1870 όπου υπήρχαν πολλά νεοκλασικά κτίρια. Αυτή η περιοχή πήρε το όνομά της, σύμφωνα με ορισμένες πηγές, από "ζεστά ψωμιά", "pani caldi" λόγω της παρουσίας αρτοποιείων στην περιοχή, αλλά πιθανώς το όνομα οφείλεται σε έναν Ιταλό, τον Pancaldi, ο οποίος μετακόμισε στην Κωνσταντινούπολη από τη Μπολόνια και στην περιοχή άνοιξε ένα μπαρ, το οποίο ήταν ένα σημαντικό κέντρο συνάντησης πολλών Ιταλών (Ασημάκης, 2006) .

Αυτό το κοσμοπολίτικο, δημιουργικό και ρευστό υπόβαθρο, έπεσε ξαφνικά στα πρώτα χρόνια του XX αιώνα. Στην πραγματικότητα, το εθνικιστικό στοιχείο, που εντάθηκε τόσο από το ιταλικό όσο και από το οθωμανικό-τουρκικό τμήμα, διατήρησε σταδιακά τις δύο κοινότητες και τις οδήγησε σε μια τελική διακοπή κατά τη διάρκεια του πολέμου στη

Λιβύη του 1911-12. Προηγουμένως, κατά τη διάρκεια του πολέμου των Δωδεκανήσων, οι Ιταλοί της Κωνσταντινούπολης δεν είχαν συνέπειες. Στην πραγματικότητα, το Υπουργικό Συμβούλιο συνέστησε στους Κυβερνήτες πόλεων και επαρχιών να εγγυηθούν τη μέγιστη προστασία, αλλά με τον πόλεμο στη Λιβύη, ο Σουλτάνος και η Κυβέρνηση CUP («Επιτροπή Ένωσης και Προόδου»), απάντησαν στην ιταλική εισβολή στην Τριπολιτανία με εκδίωξη όλων των Ιταλών από την Αυτοκρατορία, ιδιαίτερα από την Κωνσταντινούπολη (Ασημάκης, 2012).

Η οθωμανική κυβέρνηση εξόρισε όλους τους Ιταλούς πολίτες που διέμεναν στην Τουρκία, εκτός από τους εργαζόμενους στα εργοτάξια των σιδηροδρόμων, τις χήρες και τα μέλη του κλήρου. Αυτές οι πράξεις προορίζονταν για 7000 Ιταλο-Λεβαντίνους από τη Σμύρνη και 12000 από την Κωνσταντινούπολη. Για να αποφύγουν τον επαναπατρισμό, πολλοί από αυτούς επέλεξαν την οθωμανική υπηκοότητα. Οι απελαθέντες, που ήταν η πλειοψηφία, επαναπατρίστηκαν στα λιμάνια της Ανκόνα, της Νάπολης και του Μπάρι. Αυτό το γεγονός ήταν το τέλος της ιταλικής κοινότητας στην Κωνσταντινούπολη. Παρόλο που πολλοί από αυτούς επέστρεψαν μετά το τέλος του πολέμου, η κοινότητα δεν είχε την ίδια λαμπρότητα στα πρώτα χρόνια. Ωστόσο, στην Κωνσταντινούπολη, κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του Μουσολίνι, ο «Κύκλος των Ρωμαίων» και ο «Οίκος της Ιταλίας», αποτελούσαν κέντρα συνάντησης Ιταλών. Σήμερα στην κοινότητα υπάρχουν περίπου 5/6000 Ιταλοί, αλλά μόνο 1500/2000 Φράνκο/Λεβαντίνοι(Ασημάκης, 2006).

Σύμφωνα με τον Ρινάλντο, ο οποίος ήταν καρδινάλιος και επίσκοπος του Ρέτζο και της Παλεστρίνα *“Το να είσαι Λεβαντίνος ήταν ένα πνεύμα, ένα έθιμο, ακόμη και αν νομικά αντίθετο, ήταν μόνο μια οικογένεια, με τις ίδιες συνήθειες και τον ίδιο τρόπο ομιλίας και σκέψης”*. Ο πραγματικός Λεβαντίνος πρέπει να μιλά ελληνικά, ως μεταδιδόμενη γλώσσα των Ευρωπαίων που εγκαταστάθηκαν στην Ανατολική χώρα, αλλά και γαλλικά, ιταλικά και τουρκικά. Η εξέλιξη των γλωσσικών σχέσεων μεταξύ των Λεβαντίνων είναι πολύ ενδιαφέρουσα. Για να καλύψουν το κενό της γνώσης τους στα ελληνικά, οι Ιταλοί ελληνοποίησαν τη γλώσσα τους εμπλουτίζοντας την κοινή ελληνική γλώσσα (Ασημάκης, 2006).

2.3 ΟΙ ΝΕΟΤΟΥΡΚΟΙ ΤΟΥ ΚΕΜΑΛ ΑΤΑΤΟΥΡΚ

Τα πράγματα άρχισαν να αλλάζουν με τη γέννηση της Τουρκικής Δημοκρατίας, το 1923 τόσο για τη διασφάλιση δικαιωμάτων για τους ξένους, όσο και για τη θρησκευτική άποψη. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία εγγυήθηκε ένα είδος ελευθερίας λατρείας, ίσως πιο σημαντική από ό, τι σε άλλες, λαϊκές χώρες, όπως η Γαλλία. Στην πραγματικότητα, μέσω των οδών της Κωνσταντινούπολης υπήρχαν πολύ συχνές θρησκευτικές πομπές. Στις 29 Οκτωβρίου 1929, η Μεγάλη Εθνοσυνέλευση, χάρη στην έγκριση ορισμένων τροποποιήσεων του οργανικού νόμου του 1923, κήρυξε την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας, εκλέγοντας ως Πρόεδρο τον Κεμάλ Ατατούρκ. Πρέπει να θεωρηθεί τόσο ο Ιδρυτής της Νέας Τουρκίας από την πολιτική όσο και την ιδεολογική πλευρά. Ο Κεμάλ προώθησε έναν ουσιαστικό πυρήνα αξιών που στόχευε στην αναδιαμόρφωση της τουρκικής κοινωνίας εκείνης της εποχής, μετατρέποντάς την σε ένα χειραφετημένο και προοδευμένο Έθνος. Σε αυτήν την προοπτική ενός «δυτικού» τρόπου εκσυγχρονισμού του έθνους, ολόκληρη η ιδεολογία της κεμαλιστικής ελίτ αποτελείται από έξι γνωστά σημεία, γνωστά ως «βέλη του κεμαλισμού»: ρεπουμπλικανισμός, εθνικισμός, λαϊκισμός, κοσμικότητα, κρατισμός, ρεφορμισμός (Varnava, 2016).

2.4 ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 1955

Η κατάρρευση που ξεκίνησε με τη γέννηση της Δημοκρατίας μεταμορφώθηκε με τα <<λεγόμενα γεγονότα της Κωνσταντινούπολης>> στις 6-7 Σεπτεμβρίου 1955, κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, οι οποίες συνεχίστηκαν από το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Ο φόβος και η ανασφάλεια έσπρωξαν μακριά από τη χώρα χιλιάδες Ρωμιούς που ανήκαν στην μειονότητα της Τουρκίας, όπως πολλοί Λεβαντίνοι και Ρωμαίοι. Ένας άλλος κοινωνικός λόγος της πτώσης των Λεβαντίνων, περισσότερο από τον δημογραφικό, ήταν, το άνοιγμα προς την τουρκική κοινωνία με τους μικτούς γάμους. Με τους μικτούς γάμους τελείωσε ο «τρόπος σκέψης» των μειονοτήτων, οι οποίοι ήταν σε θέση να δώσουν τις ίδιες απαντήσεις στα εξωτερικά ερωτήματα. Ίσως αυτός ο τρόπος σκέψης δεν ήταν κοντά στην αλήθεια, αλλά ήταν ένα σύστημα άμυνας βασισμένο στη συνοχή της κοινότητας (Ασημάκης, 2006).

2.5 Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΛΑΤΙΝΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Οι Λατίνοι ήταν Καθολικοί από τη Δύση που είχαν λαμπρή ιστορία και ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο. Το νησί παρέμεινε υπό διάφορους ηγεμόνες για μεγάλο χρονικό διάστημα (1191-1571). Αυτοί οι Καθολικοί ηγεμόνες εγκατέστησαν Λατίνους Αρχιεπισκόπους που είχαν την υπεροχή πάνω στους Έλληνες ορθόδοξους επισκόπους και έχτισαν πολλά μοναστήρια και εκκλησίες. Γοτθικοί καθεδρικοί ναοί συναντώνται στη Λευκωσία και την Αμμόχωστο ενώ αργότερα μετατράπηκαν σε Τζαμιά (Ιερά Σύνοδος Κύπρου, 2007).

Η εισαγωγή της Λατινικής Εκκλησίας ανάγεται στους χρόνους του βασιλιά Αμαούρι. Το 1196, ο τότε Βασιλιάς της Κύπρου ζήτησε από τον Πάπα Σελεστίν Γ' να ιδρύσει την Καθολική εκκλησία στην Κύπρο για να διευκολύνει τη μετατροπή του αυτόχθονου πληθυσμού που ανήκε στην Ελληνική ορθόδοξη εκκλησία (Ασημάκης, 2006). Η Λατινική Εκκλησία είχε μία αρχιεπισκοπή στη Λευκωσία και τρεις επισκοπές στην Αμμόχωστο, τη Λεμεσό και την Πάφο. Στις έδρες αυτές παραχωρήθηκε γη που ανήκε στην Ελληνική Εκκλησία. Με τον Λατίνο κλήρο, τα διάφορα μοναστικά τάγματα έφτασαν στο νησί (Ασημάκης, 2006).

Μετά τη Σύνοδο του 1222 και τη δημοσίευση του «Bulla Cyprgia» το 1260 που καθιέρωσε την υπεροχή της Λατινικής εκκλησίας έναντι της Ελληνικής Ορθόδοξης, η θέση της τελευταίας έγινε τραγική και το ηθικό των Ελλήνων παρέμεινε χαμηλό μέχρι το 1441 όταν ο βασιλιάς Ιωάννης II παντρεύτηκε την Ελένη Παλαιολόγου, Βυζαντινή Πριγκίπισσα (Ασημάκης, 2010).

Η Οθωμανική κατάληψη το 1571 είχε ως αποτέλεσμα την επίσημη διάλυση της Λατινικής Εκκλησίας του νησιού. Ο Ρωμαιοκαθολικός κλήρος συνέχισε ωστόσο να διατηρεί την παρουσία του στην Κύπρο. Ένα φραγκισκανικό μοναστήρι αφιερωμένο στον Άγιο Λάζαρο ιδρύθηκε στη Λάρνακα το 1593 και αγοράζοντας πίσω την εκκλησία του Αγίου Λαζάρου από τους Τούρκους, οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί επέτρεψαν στον Ρωμαιοκαθολικό κλήρο να γιορτάζει τις εορτές του Αγίου Λαζάρου και της Αγίας Μαρίας της Μαγδαληνής. Το γεγονός ότι οι Ρωμαιοκαθολικοί κληρικοί έκαναν εκκλησιαστικές λειτουργίες εκεί, μέχρι το 1784, αποτελεί απόδειξη της ύπαρξης Λατίνου κληρικού και λαϊκού πληθυσμού στη Λάρνακα. Σύμφωνα με τον Γ. Δαντίνι, Ιησουίτη ιερέα, η Λατινική

Κοινότητα έως το 1596 είχε επίσης μια μικρή εκκλησία στη Λευκωσία. Δύο χρόνια αργότερα, το 1598, ο J. Kootwych αναφέρθηκε σε ένα φραγκισκανικό νεκροταφείο στη Λάρνακα που γειτνιάζει με την εκκλησία του Αγίου Λαζάρου, στο οποίο θάφτηκαν οι Ευρωπαίοι ναυτικοί που είχαν πεθάνει στην πόλη σύμφωνα με τη ρωμαϊκή ιεροτελεστία. Οι Φραγκισκανοί είχαν αγοράσει αυτό το νεκροταφείο από τους Τούρκους λίγα χρόνια νωρίτερα (Φωτίου & Ευθυμίου, 2005).

Ο Kootwych δίνει επίσης μια περιγραφή των φραγκισκανικών εγκαταστάσεων στη Λάρνακα που αποτελούσαν συστατικά μέρη της μονής του Αγίου Λαζάρου, αναφέροντας ότι οι μοναχοί ζούσαν σε αρκετά μικρά δωμάτια χτισμένα με τα χρήματα που προσέφεραν οι πιστοί (Ασημάκης, 2006).

2.6 ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ 17ο ΑΙΩΝΑ

Ο δέκατος έβδομος αιώνας γνώρισε μια σημαντική εξέλιξη, την επανίδρυση του λατινικού κοσμικού κλήρου στο νησί. Η ίδρυση ρωμαιοκαθολικής επισκοπής στην Κύπρο έγινε στις αρχές του 17ου αιώνα, όταν ιδρύθηκε το 1622 η εκκλησία για τη διάδοση της πίστης (Propaganda Fidei), μια ιεραποστολική οργάνωση υπό τον πάπα Γρηγόριο XV. Αυτή η Εκκλησία πέτυχε την ίδρυση Ρωμαιοκαθολικής επισκοπής στην Πάφο το 1629 με δικαιοδοσία στις Λατινικές και Μαρωνιτικές Εκκλησίες (Ασημάκης, 2006).

Μια αναφορά της εκκλησιαστικής κατάστασης στην Κύπρο που συνέταξε ο Φραγκισκανός G. Battista da Todi το 1647, ανέφερε ότι μια Φραγκισκανική εκκλησία αφιερωμένη στον Τίμιο Σταυρό είχε ιδρυθεί στη Λευκωσία έξι έως οκτώ χρόνια νωρίτερα, και σε αυτήν υπήρχε ένας ξενώνας με τέσσερις ιερείς. Είχαν επίσης ένα σχολείο με 13 μαθητές. Η αναφορά παραπέμπει σε μια εκκλησία του Αγίου Ιακώβου που διατηρούν οι Καπουτσίνοι και σε ένα Φραγκισκανικό ξενώνα στη Λεμεσό. Έφτασαν περισσότεροι καπουτσίνοι ιερείς και έστησαν σπίτια στην Πάφο και τη Λάρνακα, αλλά δεν μπόρεσαν να συνεχίσουν το έργο τους λόγω της παρακμής των κοινοτήτων των εμπόρων που τους υποστήριζαν. Η ρωμαιοκαθολική ιεραποστολική δραστηριότητα στην Κύπρο μειώθηκε απότομα μετά το θάνατο του G. Battista da Todi το 1666. Μετά το θάνατο του επισκόπου Leonardo Paoli το 1684, κανείς δεν στάλθηκε να τον αντικαταστήσει, καθώς ο συνολικός λατινικός πληθυσμός

της Κύπρου αριθμούσε μόνο 250 άτομα (Ασημάκης, 2006).

2.7 ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ 18ο ΑΙΩΝΑ

Τον δέκατο όγδοο αιώνα, ο επισκέπτης R. Pococke δήλωσε ότι οι Φραγκισκανοί διατηρούσαν μια μεγάλη εγκατάσταση στη Λάρνακα και ότι οι Καπουτσίνοι είχαν ακόμα ένα μοναστήρι εκεί.

Τον δέκατο ένατο αιώνα, οι Γαλλίδες αδελφές του Ρωμαιοκαθολικού Τάγματος του Αγίου Ιωσήφ της Εμφάνισης ίδρυσαν ένα μικρό νοσοκομείο, ένα φαρμακείο και ένα σχολείο για κορίτσια (1844). Οι Καπουτσίνοι εγκατέλειψαν την Κύπρο το 1792-1793 και οι εκκλησίες τους πουλήθηκαν. Στο νησί έμειναν μόνο οι Φραγκισκανοί Φριάρτοι της Υπακοής (Ασημάκης, 2006).

Όσον αφορά τον πληθυσμό των Λατίνων στην Κύπρο μετά την κατάληψή της το 1571 από τους Οθωμανούς, διαπιστώνεται ότι οι Λατίνοι που παρέμειναν στο νησί, μετά την κατάκτηση, ήταν ως επί το πλείστον Βενετοί και διατηρούσαν Προξενείο στη Λάρνακα. Μέχρι το τέλος του δέκατου έβδομου αιώνα, οι Γάλλοι φαίνεται ότι αντικατέστησαν τους Ενετούς. Ο Γάλλος εξερευνητής, N.D. Hurtrel επισκέφθηκε το νησί το 1670 και ανέφερε έναν Γάλλο πρόξενο που κατοικούσε στη Λάρνακα για την παροχή υπηρεσιών σε πλοία από τη Μασσαλία και άλλα γαλλικά λιμάνια. Ο Ολλανδός Van Bruyn, ο οποίος επισκέφθηκε την Κύπρο το 1683, ανέφερε ότι όλοι οι Ευρωπαίοι έμποροι κάτοικοι στη Λάρνακα ήταν Γάλλοι. Πρέπει λοιπόν εδώ να σημειωθεί ότι δεν ήταν καθόλου τυχαίο ότι η πλειοψηφία των Λατίνων κατοικούσε στη Λάρνακα επειδή τα προξενεία που ήταν εγκατεστημένα στο λιμάνι παρείχαν τόσο απασχόληση όσο και προστασία στους Λατίνους κοσμικούς, όσο και κληρικούς, που κατοικούσαν στην Κύπρο (Ιερά Σύνοδος της Κύπρου, 2007).

Σε άλλες πόλεις της Κύπρου, χωρίς την παρουσία ευρωπαϊκών προξενείων, ήταν πολύ πιο δύσκολο για τους Λατίνους να εγκατασταθούν. Ο Ολλανδός J. Heyman επισκέφθηκε την Κύπρο στις αρχές του δέκατου όγδοου αιώνα, παρατηρώντας ότι τόσο στους Λατίνους όσο και στους Έλληνες απαγορευόταν η είσοδος με άλογο στην Αμμόχωστο, κάτι που αποθάρρυνε τους Λατίνους να εγκατασταθούν εκεί και τους εξασφάλισε ότι θα συνεχίσουν να έχουν επίκεντρο τη Λάρνακα. Η Δημοκρατία της

Ραγκούσα, που βρίσκεται στις ακτές της Δαλματίας, διατηρούσε επίσης μια διπλωματική παρουσία κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, και το 1738, ο Roscoe ανέφερε το προξενείο της Ραγκούσα στη Λάρνακα. Ο Ιβάν Γκαρμολιέτσι, ένας πλούσιος έμπορος, διορίστηκε εκεί ισόβια. Αυτό το προξενείο συνέχισε να παίζει ενεργό ρόλο στο εμπόριο του νησιού μέχρι το 1808, όταν ο Ναπολέων κατάργησε τη Δημοκρατία της Ραγκούσα. Στο τέλος του δέκατου όγδοου, ένας Ραγκουζάνος πλοίαρχος, ο Antonio Roretta, αγόρασε μια μεγάλη έκταση γης στα δυτικά της Κερύνειας και δημιούργησε το κτήμα του Fouhji. Οι Βενετοί, οι οποίοι ήταν οι πρώτοι που ίδρυσαν προξενείο στην Οθωμανική Κύπρο, συνέχισαν να διατηρούν παρουσία στο νησί μέχρι το τέλος του δέκατου όγδοου, όταν ο Ναπολέων κατέκτησε την Ιταλία και κατάργησε τη Βενετική Δημοκρατία. Ωστόσο, Βενετσιάνοι Υπήκοοι της Βενετίας συνέχισαν να ζουν σε αυτήν την πόλη (Ασημάκης, 2006).

Με το ξέσπασμα της Γαλλικής Επανάστασης το 1789 και την άνοδο του Ναπολέοντα στην εξουσία, η Βρετανία και η Γαλλία, που βρίσκονταν σε πόλεμο τόσο στην Ευρώπη όσο και στην ανατολική Μεσόγειο, έγιναν όλο και περισσότερο στην Αίγυπτο, την Παλαιστίνη και την Κύπρο. Γάλλοι και Ιταλοί (δεύτερο κύμα) άρχισαν να εγκαθίστανται στο νησί που προστατεύεται από τη Συμφωνία Συνθηκολόγησης που υπεγράφη πριν από πολύ καιρό μεταξύ Γαλλίας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1569). Όταν ο Βρετανός αξιωματικός πλοίαρχος Χ. Λάιτ επισκέφθηκε τη Λάρνακα το 1814, παρατήρησε την ύπαρξη των ισπανικών και αυστριακών προξενείων. Οι Ισπανοί Φραγκισκανοί αδελφοί άρχισαν να φθάνουν κατά τη διάρκεια του δέκατου ένατου αιώνα και η παρουσία τους σε συνδυασμό με την εξαγωγή κυπριακού σιταριού στην Ιβηρική χερσόνησο, ίσως εξηγεί την ίδρυση ισπανικού προξενείου, την περίοδο αυτή (Ασημάκης, 2010).

Μετά την αποφασιστική ήττα του Ναπολέοντα στο Βατερλώ το 1815 και την προσάρτηση της Μάλτας στο βρετανικό στέμμα, οι Μαλτέζοι άρχισαν να εγκαθίστανται στην Κύπρο σε αυξανόμενο βαθμό. Σύμφωνα με τον Malcolm Laing Meason, ο οποίος επισκέφθηκε την Κύπρο το 1853, αρκετοί Γάλλοι και Ιταλοί που εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο πήραν Κύπριες γυναίκες και ασχολήθηκαν με το εμπόριο ή διάφορα άλλα επαγγέλματα. Οι περισσότεροι από αυτούς απέφυγαν να ασχοληθούν με τη γεωργία και ασχολήθηκαν με τον δανεισμό χρημάτων, προωθώντας συνήθως χρήματα σε όσους εκτρέφουν μεταξοσκώληκες για τη γαλλική αγορά με ετήσιο επιτόκιο 12,5%. Από όλους

τους Ιταλούς που εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο εκείνη την περίοδο, ο γαιοκτήμονας, Ρικάρντο Ματέι, ήταν ο πιο διακεκριμένος. Το 1879, διορίστηκε ως ένα από τα τέσσερα μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου, μαζί με έναν Έλληνα και δύο Τούρκους (Ασημάκης, 2006).

Η εγκατάσταση των Μαλτέζων στην Κύπρο, ωστόσο, ήταν ανεπιτυχής λόγω της ελονοσίας, η οποία σύντομα μείωσε τον αριθμό τους και πολλοί από αυτούς επέστρεψαν στη Μάλτα (Φωτίου & Ευθυμίου, 2005).

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, οι Ιταλοί είχαν καθαιρεθεί από κυβερνητικές θέσεις λόγω της θρησκείας τους, επειδή, σύμφωνα με τον οθωμανικό νόμο της *Σαρίας*, μόνο οι μουσουλμάνοι μπορούσαν να μπουν στη δημόσια υπηρεσία. Αυτό άλλαξε όταν η Κύπρος πέρασε υπό βρετανική διοίκηση. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που υποβλήθηκαν στο Νομοθετικό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 1928, τρία χρόνια μετά την ανακήρυξη της Κύπρου σε Βρετανική Αποικία, υπήρχαν 56 Ρωμαιοκαθολικοί και Μαρωνίτες στην κρατική υπηρεσία. Αποτελούσαν το 3% της δημόσιας διοίκησης και απορροφούσαν το 4,2% των μισθών της. Στο δημοψήφισμα του 1960, οι Λατίνοι της Κύπρου όπως οι Αρμένιοι και οι Μαρωνίτες ψήφισαν με συντριπτική πλειοψηφία την ένταξη στην ελληνική κοινότητα όταν η Κύπρος ανεξαρτητοποιήθηκε υπό τους όρους ενός συντάγματος, αναγνωρίζοντας την ύπαρξη δύο διαφορετικών κοινοτήτων στο νησί, μιας ελληνικής και μιας Τουρκικής και τρεις Ομάδες Θρησκευμάτων (Λατίνοι, Μαρωνίτες και Αρμένιοι), (Ασημάκης, 2006).

Το 1991, υπήρχαν περίπου 290 εγγεγραμμένοι Λατίνοι στο νησί που ήταν πολίτες της Κύπρου, αλλά έκτοτε ο Εκπρόσωπος της Λατινικής κοινότητας ήρθε σε επαφή με πολλούς άλλους Λατίνους και ο αριθμός των επίσημα εγγεγραμμένων Λατίνων αυξήθηκε σε 700. Επιπλέον, μετά με την ολοκλήρωση μιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του Ρωμαιοκαθολικού κλήρου του νησιού, φαίνεται ότι υπάρχουν 1.700-2.000 Ρωμαιοκαθολικοί πολίτες της Κύπρου και ένας συνολικός Ρωμαιοκαθολικός πληθυσμός 7000 μόνιμων κατοίκων στο νησί, συμπεριλαμβανομένων των αλλοδαπών. Εάν στον παραπάνω αριθμό προστεθούν οι υπερπόντιοι εργαζόμενοι στην Κύπρο, που τυχαίνει να είναι Ρωμαιοκαθολικοί, που κατάγονται κυρίως από τις Φιλιππίνες και άλλες χώρες, θα επιτευχθεί ένας αριθμός άνω των 13.000 Ρωμαιοκαθολικών στην Κύπρο.

Η Λατινική κοινότητα της Κύπρου έχει επωφεληθεί από κρατική βοήθεια για τα

διάφορα σχολεία και εκκλησίες της τα τελευταία δέκα χρόνια, συμπεριλαμβανομένης της δωρεάν υγειονομικής περίθαλψης για τους Ρωμαιοκαθολικούς κληρικούς, ανεξαρτήτως εθνικότητας, την πληρωμή των μισθών 6 Ρωμαιοκαθολικών ιερέων που κατοικούν στη Λευκωσία, Λάρνακα, Λεμεσός και Πάφος, ετήσια επιχορήγηση 25.000 λιρών Κύπρου ετησίως για τις ανάγκες της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας, πλήρης επιδότηση εκπαίδευσης για τα παιδιά των Λατίνων που φοιτούν σε λατινικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μερική επιδότηση για τα παιδιά των Λατίνων που φοιτούν σε ιδιωτικά και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχολεία. Εκκλησίες που εξυπηρετούν τη λατινική κοινότητα της Κύπρου είναι αυτές του Τιμίου Σταυρού κοντά στην Πύλη της Πάφου στη Λευκωσία, που ιδρύθηκε ξανά το 1900 με επιχορήγηση της βασίλισσας Μαρίας-Χριστίνας, συζύγου του βασιλιά Αλφόνσου XII της Ισπανίας, της Αγίας Αικατερίνης στη Λεμεσό που ιδρύθηκε από τους Φραγκισκάνους το 1872 και της Αγίας Μαρίας των Χάριτων που ιδρύθηκε ξανά στη Λάρνακα από τους Φραγκισκανούς το 1843 και ένα παρεκκλήσι στην Κερύνεια της Αγίας Ελισάβετ που χτίστηκε το 1907 και εγκαινιάστηκε το 1932. Πρόσφατα προσφέρθηκε για χρήση μια επιπλέον εκκλησία από την Ελληνορθόδοξη επισκοπή Πάφου. Υπάρχουν επίσης λατινικά νεκροταφεία στη Λευκωσία όπου μία φορά το χρόνο (2 Νοεμβρίου) οι Λατίνοι εξουσιοδοτούνται να επισκέπτονται τους νεκρούς υπό την προστασία των Δυνάμεων του ΟΗΕ. Ένα νέο νεκροταφείο δόθηκε από την κυβέρνηση στα περίχωρα της Λευκωσίας. Υπάρχουν επίσης στη Λάρνακα και την Πάφο. Οι Φραγκισκανοί αδελφοί έχουν επίσης παρεκκλήσια στο Terra Santa College (Λευκωσία), στον Ξηρό (στην τουρκική κατοχή - τώρα κλειστό), στην Αμμόχωστο (στην τουρκική κατοχή - τώρα κλειστό). Οι αδελφές του St. Joseph de l'Apparition έχουν ένα παρεκκλήσι στη μονή τους, τη Λάρνακα. Όσον αφορά τα σχολεία, εκείνα που υπηρετούν τους Λατίνους της Κύπρου αλλά που δέχονται και μαθητές άλλων θρησκειών είναι το Terra Santa College στη Λευκωσία, που ιδρύθηκε και συντηρήθηκε από τους Φραγκισκανούς και το σχολείο της Αγίας Μαρίας στη Λεμεσό, που ιδρύθηκε αρχικά ως κολέγιο κοριτσιών από τις Φραγκισκανές αδελφές της Ιερής Καρδιάς. Και τα δύο παραπάνω σχολεία παρέχουν προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στις παραπάνω εγκαταστάσεις μπορεί να προστεθεί το Νηπιαγωγείο στο Καλό Χωριό στην περιοχή της Πάφου. Δύο κοινωνικά κέντρα έχουν δημιουργηθεί, στη Λευκωσία του Αγίου Ιωσήφ του Μετανάστη και στη Λεμεσό του Αγίου Φραγκίσκου. Πρόσφατα 5 Γαλλίδες αδελφές από το Congrégation de

l'Assomption del la Vierge Marie et de St. Bruno, ήρθαν να βοηθήσουν αρρώστους από το νέο προγραμματισμένο Hospice του Αγίου Μιχαήλ στο Mesa Chorio (υπό κατασκευή). Υπάρχει επίσης ένα Σπίτι για ηλικιωμένους άνδρες και γυναίκες, το οποίο ανήκει στους Φραγκισκανούς μοναχούς, βοηθούμενο από τις Φραγκισκανές αδελφές της Ιερής Καρδιάς στη Λάρνακα (Varnava, 2016). Ο σημερινός εκπρόσωπος της λατινικής κοινότητας στο κοινοβούλιο είναι ο κ. Μπενίτο Μαντοβάνι. Οι άλλοι δύο πρώην εκπρόσωποι ήταν ο Anthony Pietroni και ο Felix Cirilli de Nores.

Εν κατακλείδι, μπορούμε να πούμε ότι οι Λατίνοι της Κύπρου αποτελούν μια συμπαγή αλλά σταθερά αυξανόμενη κοινότητα λόγω της μικτής εθνοτικής τους σύνθεσης, η οποία επιτρέπει σε άτομα διαφορετικών εθνικοτήτων να ενταχθούν στην κοινότητα λόγω του ότι ανήκουν στη Ρωμαιοκαθολική ομολογία. Τις τελευταίες δεκαετίες, ο γάμος μεταξύ αυτοχθόνων Κυπρίων και Ρωμαιοκαθολικών από την Ανατολική Ευρώπη, όπως οι Πολωνοί και οι Τσέχοι ή ακόμα και με Φιλιπινέζους από την Άπω Ανατολή, πρόσθεσε αυτή την εθνική ετερογένεια και οι Λατίνοι της Κύπρου φαίνεται ότι θα γίνουν πολυάριθμη ομάδα στο νησί (Αλεξάνδρου, 1995). Μπορεί να υποστηριχθεί ότι η εθνοτική ποικιλομορφία των Λατίνων και το γεγονός ότι δημιουργήθηκαν λόγω της διαδοχικής εγκατάστασης στην Κύπρο, Βενετών, Γάλλων, Ιταλών, Μαλτέζων, Ραγουσάνων και πιο πρόσφατα ανθρώπων από την Ανατολική Ευρώπη και την Άπω Ανατολή, εξαρτάται από τη συνεχιζόμενη μετανάστευση από το εξωτερικό και χωρίς αυτήν, θα απορροφηθούν ή θα είχαν απορροφηθεί στο παρελθόν από το πολυπληθέστερο ελληνικό στοιχείο (Varnava, 2016).

2.8 ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 1962

Μετά την ίδρυση της κυπριακής δημοκρατίας το 1960, η λατινική κοινότητα το 1962 μαζί με την αρμενική και τη μαρωνίτικη κοινότητα αναγνωρίστηκε επίσημα ως «Θρησκευτική Ομάδα», με δικαίωμα να έχει εκπρόσωπο στο νεοσύστατο Κοινοτικό Επιμελητήριο και αργότερα στο Βουλή των Αντιπροσώπων, όπως ονομάζεται το κυπριακό κοινοβούλιο. Πρέπει να τονιστεί ότι αυτοί οι εκπρόσωποι δεν εκπροσωπούν τις αντίστοιχες κοινότητές τους πολιτικά, αλλά απλώς λειτουργούν ως σύνδεσμος μεταξύ της κυβέρνησης και της κοινότητάς τους, προωθώντας τις αξιώσεις της και παρέχοντας τις ανάγκες της, καθώς και συνεργαζόμενοι με την κυβέρνηση για τη διατήρηση της κοινότητας έθιμα, παραδόσεις και θρησκεία. Χάρη στη διάταξή του, οι Λατίνοι και οι άλλες θρησκευτικές ομάδες δικαιούνται

να ψηφίσουν δύο φορές, μία για να εκλέξουν τους κοινοτικούς εκπροσώπους τους και τη δεύτερη φορά για να εκλέξουν μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων που είναι συνδεδεμένα με τα διάφορα πολιτικά κόμματα του νησιού καθώς και προεδρικές εκλογές. Οι Λατίνοι της Κύπρου έχουν επίσης έναν θρησκευτικό ηγέτη, τον Γενικό Εφημέριο των Λατίνων και έναν εκπρόσωπο του Πάπα που είναι μέλος του Φραγκισκανικού Τάγματος και διαμένει στη Λευκωσία (Ασημάκης, 2006).

Η Δεύτερη Σύνοδος του Βατικανού, αποκαλούμενη και Βατικάνειος II, (1962–65), 21η Οικουμενική Σύνοδος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, που ανακοινώθηκε από τον Πάπα Ιωάννη XXIII στις 25 Ιανουαρίου 1959, ως μέσο πνευματικής ανανέωσης για την εκκλησία και ως αφορμή για τους Χριστιανούς, για να συμμετάσχει σε μια αναζήτηση της χριστιανικής ενότητας. Οι προπαρασκευαστικές επιτροπές που διορίστηκαν από τον πάπα ετοίμασαν μια ημερήσια διάταξη και παρήγαγαν σχέδια (σχήματα) διαταγμάτων για διάφορα θέματα. Κατά την έναρξη της συνόδου στις 11 Οκτωβρίου 1962, ο Πάπας συμβούλεψε τους Πατέρες του συμβουλίου να προσπαθήσουν να καλύψουν τις ποιμαντικές ανάγκες της εκκλησίας. Εκείνοι που κλήθηκαν στο συμβούλιο περιλάμβαναν όλους τους Καθολικούς επισκόπους και ορισμένους άλλους εκκλησιαστικούς αξιωματούχους. Προσκεκλημένοι στις συνεδριάσεις του συμβουλίου, αλλά χωρίς δικαίωμα ψήφου, ήταν αρκετοί παρατηρητές από τις μεγάλες χριστιανικές εκκλησίες και κοινότητες που χωρίστηκαν από τη Ρώμη και ορισμένοι Καθολικοί που ονομάζονταν ελεγκτές (Ασημάκης, 2012).

Το Δεκέμβριο του 2021 μετά από δύο ημέρες στην Κύπρο, ο Πάπας Φραγκίσκος αναχώρησε από το αεροδρόμιο Λάρνακας της Κύπρου στις 8:30 το πρωί του Σαββάτου για τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών όπου έφτασε στις 11:10 τοπική ώρα. Μετά την επίσημη υποδοχή του Αγίου Πατέρα στο αεροδρόμιο ακολουθεί τελετή υποδοχής στο Προεδρικό Μέγαρο στην Αθήνα. Στη συνέχεια επισκέπτεται την Πρόεδρο της Ελλάδας, κα Κατερίνα Σακελλαροπούλου, συναντά τον Πρωθυπουργό και στη συνέχεια τοπικές αρχές, την κοινωνία των πολιτών και το διπλωματικό σώμα. Αργότερα μέσα στην ημέρα, ο Πάπας συναντάται με τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Ιερόνυμο Β' στην Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή Ελλάδος στην Αθήνα. Ακολουθεί συνάντηση και των δύο θρησκευτικών ηγετών με την αντίστοιχη συνοδεία τους στην Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή. Το απογευματινό πρόγραμμα του Πάπα περιλάμβανε συνάντηση με επισκόπους της χώρας, ιερείς,

θρησκευτικούς, ιεροψάλτες, ιεροσπουδαστές και κατηχητές στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Διονυσίου στην Αθήνα. Στη συνέχεια έχει κατ' ιδίαν συνάντηση με τα μέλη της Εταιρείας του Ιησού στο Αποστολικό Νυμφείο Αθηνών (www.vaticannews.va).

Εκτιμάται ότι η επίσκεψη του Πάπα στην Ελλάδα έγινε για διπλωματικούς λόγους, για να θυμίσει στον κόσμο την ύπαρξη Καθολικού πληθυσμού στη χώρα.

2.9 ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑ ΟΡΕΣΤΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ

Από την ώρα που η ανησυχία του ελληνισμού απέναντι στη σλαβική εθνική ομάδα είχε αποβεί ένα από τα κύρια συστατικά της ελληνικής ψυχολογίας, η βασίλισσα Όλγα επόμενο ήταν να γίνει ένα πρόβλημα, ένα αντικείμενο ανησυχίας, υποψίας. Έτσι, όταν εκείνη, στη διάρκεια του πολέμου, παίρνει αφορμή να σχεδιάσει μια έκδοση των Ευαγγελίων, που θα ήταν αντιληπτή σε ανεπαρκώς καλλιεργημένους αναγνώστες, και πραγματοποιεί το 1898 το σχέδιό της, η μετάφραση, καμωμένη υπό τους όρους αυτούς, γινόταν διαβλητή. Ωστόσο, για να εκφραστεί η ανησυχία, η δυσφορία, χρειάστηκε ένα διάστημα χρόνου, μια διετία: τον Σεπτέμβριο του 1901 η “*Ακρόπολις*” αρχίζει να δημοσιεύει μια άλλη μετάφραση των Ευαγγελίων, έργο του Α. Πάλλη· η αφορμή ήταν δοσμένη: ο Τύπος ανακατεύεται, προβάλλοντας τον πανσλαβισμό, ρίχνεται το σύνθημα “κάτω τα ρούβλια”. Είναι φανερό ότι αυτά αποβλέπουν στη βασιλική μέριμνα, στην πρώτη μετάφραση και όχι στη μετάφραση του Πάλλη, ούτε σε μια άλλη που είχε εμφανιστεί ενδιάμεσα, καμωμένη με πρωτοβουλία του θρησκευτικού συλλόγου “*Ανάπλασις*”. Ύστερα έχουμε, αλυσιδωτά, μέσα στο πρώτο δεκαήμερο του Νοεμβρίου, φοιτητικές επιθέσεις εναντίον εφημερίδων, πορεία προς το παλάτι, επιθέσεις στρατού εναντίον διαδηλωτών, θανατηφόρες συγκρούσεις, παραίτηση του μητροπολίτη, παραίτηση του πρωθυπουργού. Συνεπώς, ο φοιτητικός κόσμος που ξεσηκώνεται έχει βέβαια στόχο τη μετάφραση, αλλά πέρα από αυτή, σε μια συνδρομή αιτίων, βλέπει τον σλαβικό κίνδυνο: η γλωσσική άποψη τροφοδοτείται από την εθνική έξαρση. Ας σημειωθεί ότι εκείνο τον ίδιο χρόνο, 1901, τόσο ο Ψυχάρης όσο και ο Αργύρης Εφταλιώτης, με δικά τους κείμενα, απονέμουν φόρο τιμής στο

Βυζάντιο, δηλαδή στη χριστιανική αυτοκρατορία. Αν δεν είχε υπάρξει ο χειρισμός του Μιστριώτη, το διμέτωπο χτύπημα του σλαβισμού και του δημοτικισμού, η συσχέτιση δεν ήταν αναγκαστική· ανάλογα μπορούν να λεχθούν και για τα λεγόμενα Ορεστιακά (1903): γνωστή είναι η επίμονη μέριμνα του βίαιου ακαδημαϊκού δασκάλου για το ανέβασμα του αρχαίου θεάτρου στη νέα ελληνική σκηνή. Αυτά όλα, μαζί με κάποιες άλλες λεπτομέρειες και μάλιστα την πανεπιστημιακή ιδιότητα του Μιστριώτη, εξηγούν σε αξιόλογο βαθμό τη στάση των φοιτητών (Δημαράς, 1977).

«Η σοβαρή πολιτική κρίση που σημειώθηκε εξαιτίας της μετάφρασης της *Καινής Διαθήκης* ("Ευαγγελικά", 1901) και λίγο αργότερα της *Ορέστειας* ("Ορεστιακά", 1903) ήταν η απαρχή μιας μακράς πορείας τέτοιων φαινομένων. Όπως είναι γνωστό, η έκδοση της μεταφρασμένης *Καινής Διαθήκης* από τη βασίλισσα Όλγα (1898), καθώς και η μετάφραση του Κατά Ματθαίον Ευαγγελίου από τον Αλέξανδρο Πάλλη στην εφημερίδα *Ακρόπολις* (1901) ξεσήκωσε όχι μόνο την Εκκλησία αλλά και το λαϊκό αίσθημα. Από τη μεγάλη περιπλοκότητα των "Ευαγγελικών" ας συγκρατήσουμε ότι το διακύβευμα δεν ήταν η δημοτική, αλλά η μετάφραση των Ευαγγελίων, άρα η ίδια η ελληνική γλώσσα. Το γεγονός ότι η *Καινή Διαθήκη*, αλλά και η μετάφραση των *Ο΄ της Παλαιάς Διαθήκης* εξακολουθούσαν να διαβάζονται στη γλώσσα που γράφτηκαν, δηλαδή στην ελληνική, έδινε στα ελληνικά ιερά κείμενα μια αδιαμφισβήτητη πρωτοκαθεδρία. Αν άλλαζε η γλώσσα τους, εξισώνονταν με τα κείμενα που ήταν μεταφρασμένα στις λατινικές και σλαβικές γλώσσες.

Δεν είναι τυχαίο πως η πρώτη κοινοβουλευτική παρέμβαση στο γλωσσικό, λίγα χρόνια αργότερα (1907), είχε σχέση με αυτή την πλευρά του ζητήματος. Σε νομοσχέδιο περί διδακτικών βιβλίων που κατατέθηκε στη Βουλή, ζητήθηκε με τροπολογία να προστεθεί παράγραφος η οποία να ορίζει ότι τα διδακτικά βιβλία συντάσσονται υποχρεωτικά "*εν γλώσση απλή και καθαρευούση ίνα μη εισβάλη ο χυδαισμός εις το Σχολείον*". Τα επιχειρήματα ήταν δύο. Το ένα εθνικό: Αυτή η γλώσσα αποτελεί "*τον θεμέλιον λίθον της εθνικής ημών ενότητος*". Το άλλο θρησκευτικό: "*Η γλώσσα η Ελληνική [...] είναι η γλώσσα την οποίαν ο Θεός δις εμφαντικώτατα μετεχειρίσθη [...]*". Τα βιβλία της *Παλαιάς Διαθήκης* μεταφράστηκαν "*κατά τρόπον ακατανόητον, κατά τρόπον αυτόχρημα θεόπνευστον*" και "*είναι ιστορικώς βεβαιωμένον [...] ότι ο Χριστός ωμίλει την Ελληνικήν. [...] Ημείς παραινούμεθα να παραιτηθώμεν της γλώσσης, την οποίαν ωμίλησε ο Θεός*".

Η τροπολογία δεν ψηφίστηκε τελικά. Η δημοτικιστική απειλή δεν έμοιαζε ακόμη τόσο

μεγάλη ώστε η χρησιμοποίηση της καθαρεύουσας στη δημόσια ζωή να χρειάζεται να περιβληθεί την ισχύ νόμου. Δυόμισι περίπου χρόνια αργότερα θα προστατευθεί, όχι πια με νόμο, αλλά από ειδική συνταγματική διάταξη. Στο διάστημα αυτό η κλιμάκωση της καταστολής θα γίνει με διοικητικά μέτρα. Τον Μάιο του 1908 τιμωρήθηκαν από τον υπουργό Παιδείας με την ποινή της επίπληξης ο Κωστής Παλαμάς και ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Νικόλαος Χατζηδάκις για τη δημόσια δημοτικιστική τους τοποθέτηση. Με προσωρινή απόλυση τιμωρήθηκε και ο συγγραφέας Κώστας Παρορίτης, δάσκαλος τότε στην Ύδρα (Σταυρίδη – Πατρικίου, 1999).

Αναφορικά με την τόνωση του θρησκευτικού συναισθήματος, ήταν σύμφωνη σ' αυτό και η βασίλισσα Όλγα. Οι συγχρονισμένοι αστοί ήθελαν να ζωντανέψουν το θρησκευτικό συναίσθημα, για να κάμουν τους Έλληνες χωριάτες καλούς χριστιανούς. Η βασίλισσα Όλγα, θρησκόληπτη ως το κόκαλο, ζητούσε κάτι παραπάνω. Όχι μόνο να περιορίσει την "αδιαφορίαν προς τα θεία", που άρχισε τότες να εκδηλώνεται στην πρωτεύουσα και στις επαρχίες, μα και να τονώσει τη θρησκοληψία. Από τα 1898, ως πρώτο βήμα της τέτοιας της δράσης, σκέφτηκε να μεταφράσει το Ευαγγέλιο. Για το ζήτημα αυτό συνεννοήθηκε με τον καθηγητή Πανταζίδη και με την Ιουλία Σωμάκη, καθώς και με τον μητροπολίτη Προκόπιο. Η Σωμάκη μάλιστα ανάλαβε να κάνει τη μετάφραση, που τελειωτικά τη διόρθωσε ο τότε καθηγητής στη Ριζάρειο Φιλ. Παπαδόπουλος. Η μετάφραση αυτή τυπώθηκε σε 1.000 αντίτυπα και μοιράστηκε στα νοσοκομεία και στα σχολεία. Πιο ύστερα και ο σύλλογος "Ανάπλασις" έβγαλε και τύπωσε άλλη μετάφραση.

Δεν ήταν βέβαια απλή σύμπτωση πως η μετάφραση των Ευαγγελίων από τον Πάλλη άρχισε σχεδόν τον ίδιο καιρό που και η βασίλισσα Όλγα έβαλε να μεταφράσουν τα Ευαγγέλια. Η μετάφραση των Ευαγγελίων παρουσιάζονταν σα μια ανάγκη. Άσχετο τώρα αν από την άρχουσα τάξη οι πιο πολλοί δεν καταλάβαιναν τον σκοπό και τη σημασία της τέτοιας μεταφραστικής εργασίας. Ωστόσο, η γλωσσική αντίδραση δεν άργησε να ξεσπάσει. Η Όλγα είχε πολλούς εχθρούς, δηλαδή το παλάτι στα διπλωματικά και πολιτικά παρασκήνια αντίκριζε τότε από ορισμένους κύκλους συνωμοτικές αντιδυναστικές ενέργειες. Από την άλλη πλευρά οι αντιδραστικοί καθηγητές του Πανεπιστημίου Μιστριώτης, Βάσης και Σία βρήκαν την ευκαιρία για να χτυπήσουν τον δημοτικισμό. Έτσι δημιουργήθηκαν τα Ευαγγελικά.

Από τις αρχές του Οκτώβρη 1901 οι εφημερίδες *Καιροί*, *Εμπρός*, *Σκριπ*, άρχισαν να

συκοφαντούν και να κατηγορούν τους δημοτικιστές ως άθεους και προδότες. Οι καθηγητές της Θεολογικής Σχολής σ' ένα τους υπόμνημα που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ιερός Σύνδεσμος* διαμαρτυρηθήκανε και ζήτησαν να απαγορευτεί η δημοσίευση της μετάφρασης του Πάλλη.

Την ίδια εποχή (μέσα Οκτώβρη) ήρθε στην Ιερά Σύνοδο ένα μακαρονίστικο έγγραφο από το Πατριαρχείο, που αποδοκίμαζε τη μετάφραση της Γραφής.

Το έγγραφο αυτό έδωσε όπλα στους αντιδραστικούς. Η *Ακρόπολη* σε άρθρα της (26, 27, 28 του Οκτώβρη) απαντά με το χιούμορ και την εξυπνάδα του Γαβριηλίδη. Σ' ένα της μάλιστα άρθρο (5 Νοέμβρη), ξετινάζει τη Θεολογική Σχολή και με τρόπο χτυπάει και την αντιδραστικότητα των φοιτητών.

Ο λαϊκός αναβρασμός ξέσπασε. Ο μητροπολίτης Προκόπιος δίσταζε στο να πάρει γενναίες αποφάσεις, δηλαδή ν' αφορέσει τον Πάλλη και κάθε μεταφραστή του Ευαγγελίου. Οι σχέσεις του με τη βασίλισσα Όλγα τον είχαν φέρει σε δύσκολη θέση.

Μα η αντίδραση με τα πιο συκοφαντικά επιχειρήματα προσπαθούσε να σπρώξει τον λαό σε κίνημα μεσαιωνικού φανατισμού.

Και τα κατάφερε, φανατίζοντας τους φοιτητές.

Στις 5 και 6 του Νοέμβρη έγιναν θορυβώδικες φοιτητικές διαδηλώσεις, αποδοκιμαστικές της μετάφρασης του Ευαγγελίου. Ο αναβρασμός ο λαϊκός, εξαιτίας του συνθήματος που έριξε η αντίδραση, πως οι μαλλιαροί είναι "πουλημένα όργανα και γυρεύουν να μας χαλάσουν τη γλώσσα και τη θρησκεία", γενικεύτηκε. Στις 7 και 8 του ίδιου μήνα οι φοιτητικές διαδηλώσεις πήραν χαρακτήρα οχλοκρατικό και κατέληξαν σε ταραχές και αιματηρές συγκρούσεις με τον στρατό. Οι ταραχές επαναλήφθηκαν στις 12 του Νοέμβρη. Η Αθήνα στο δεκαήμερο αυτό ήταν επαναστατημένη. Η κυβέρνηση Θεοτόκη, παρ' όλο το σθένος της, δεν κρατήθηκε. Τα γεγονότα την κλόνισαν και οι ραδιουργίες της κλίκας του Διαδόχου την ανάγκασαν να παραιτηθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1830 ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΣΤΗΚΕ Ο ΨΥΧΑΡΗΣ

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976, οι διαδηλώσεις, οι καταλήψεις και οι απεργίες για το νόμο-πλαίσιο το 1979-80, οι μαθητικές καταλήψεις το '90-'91, οι τελευταίες κινητοποιήσεις για το άρθρο 16 είναι αναγνωρίσιμες στιγμές στη μεταπολιτευτική εκπαιδευτική ιστορία. Τα θυμόμαστε γιατί κάποια από αυτά τα ζήσαμε, ως μαθητές ή φοιτητές. Η ιστορία της εκπαίδευσης, όμως, στη διάρκεια της συγκρότησης του νέου ελληνικού κράτους είναι γεμάτη μικρές ή μεγαλύτερες συγκρούσεις, μικρές ή μεγαλύτερες ακρότητες, αδικίες, βιαιότητες, αλλά και γεμάτη από ανθρώπους που άφησαν

τα εμπνευσμένα ίχνη τους, έδωσαν μάχες -άλλες κέρδισαν άλλες έχασαν- κι έβαλαν τη σφραγίδα τους στην ιστορία της εκπαίδευσης από το 1830 μέχρι σήμερα. Τα Ευαγγελικά, τα Ορεστειακά, τα Μαρασλειακά, η Δίκη των Τόνων, οι δημοτικιστές, τα πηλήκια, οι νηστείες, η φάλαγγα, το Πολυτεχνείο κ.λπ. είναι λέξεις (και στιγμές) που δεν αφορούν μόνο τους εκπαιδευτικούς και την εκπαίδευση. Συγκρούσεις ιδεολογικές, κοινωνικές και πολιτικές είχαν και έχουν αφετηρία τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Δημαράς, 1977).

Στο έργο «Από το κοντύλι στον υπολογιστή, 1830-2000» αποθησαυρίζονται, μέσα από τις φωτογραφίες και τα τεκμήρια που συγκέντρωναν επί χρόνια οι συγγραφείς του και άλλα που διέσωσε το ΕΛΙΑ, οι σημαντικότερες στιγμές, τα πρόσωπα, οι κρίσεις, οι διενέξεις, τα έγγραφα, τα έντυπα· όλα όσα αποτέλεσαν τους σταθμούς στην ιστορία της εκπαίδευσης και λειτούργησαν συμπληρωματικά στη «μεγάλη» ιστορία του τόπου (Δημαράς, 1977).

Πρόκειται για μια γοητευτική ιστορία, με διατάγματα, εκπαιδευτήρια, παθιασμένους δασκάλους και φοβισμένους μαθητές, εκπαιδευτικά συστήματα και μεταρρυθμίσεις, που προχώρησαν ή έμειναν στη μέση και εμπνευσμένα βιβλία. Μια ιστορία που ανέλαβαν να αφηγηθούν οι εκπαιδευτικοί Αλέξης Δημαράς και Βάσω Βασιλού-Παπαγεωργίου.

3.1 ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ

1830-1856: Ιδρύεται το «Κεντρικόν Σχολείον» στην Αίγινα (πρώιμη μορφή των Παιδαγωγικών Ακαδημιών) με διδάσκοντες τους Ιωάννη Κοκκώνη και Ιωάννη Βενθύλο, κυκλοφορεί ο «Οδηγός της αλληλοδιδασκτικής» (μέθοδος που είχε υποδείξει ο Αδαμάντιος Κοραΐς ως κατάλληλη για τη μόρφωση του έθνους), διορίζεται επιτροπή από λόγιους και εκπαιδευτικούς «για να περιγράψει «την αληθή στάσιν της δημοσίου εκπαιδύσεως» και να κάνει προτάσεις για τη βελτίωσή της» και διατηρείται η Γραμματεία (=υπουργείο) «Επί των Εκκλησιαστικών και της Δημοσίου Εκπαιδύσεως». Γενικά, «οι αρχές στις οποίες στηρίχτηκε τότε η ελληνική εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες και σε όλους τους τομείς ήταν ο κλασικισμός, ο συγκεντρωτισμός, η αυστηρή πειθαρχία στα σχολεία, η απόλυτη εξάρτηση

των εκπαιδευτικών από τη Διοίκηση». Όσο για τους μαθητές, έγραφαν στο πινακίδι, «ένα σανίδι από πυξάρι ή από άλλο σκληρό ξύλο με λαβή. Στο απάνου μέρος έγραφε ο δάσκαλος ή πρωτόσκολος με κοντύλι από χοντρό φτερό από όρνιο και με μεγάλα γράμματα το μάθημα του παιδιού. Το παιδί ξεσήκωνε παρακάτου ό,τι έβλεπε, κι αφού τέλος κατάφερνε να το γράψη καλά, και να το ξεστηθίση, έξυνε με το μαχαίρι το σανίδι, κι έσβυνε τα γράμματα», περιέγραφε ο Γιάννης Βλαχογιάννης (Δημαράς, 1977).

1857-1894: Αρχίζουν οι διαδοχικές προσπάθειες μεταρρύθμισης στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού του νέου ελληνικού κράτους. Τα νομοσχέδια των Γ. Μίληση, Αν. Αυγερινού και Γ. Θεοτόκη είναι μερικά από αυτά. Το 1880 καταργείται η αλληλοδιδασκτική μέθοδος και αντικαθίσταται με τη συνδιδασκτική. Το 1885 καταργούνται τα δίδακτρα στο δημοτικό σχολείο ώστε να διευκολυνθεί η υποχρεωτική εκπαίδευση και το 1892 η ευθύνη για τη στοιχειώδη εκπαίδευση περνάει από τους δήμους στην κεντρική εξουσία. Παράλληλα ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην κατάρτιση των δασκάλων και πολλές μάχες δόθηκαν σε αυτό το μέτωπο. Κλείνει το μοναδικό Διδασκαλείο Αθηνών, το 1869 ιδρύεται ο Σύλλογος προς Διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων και το «Παιδαγωγείον» του, ενώ οι δασκάλες για πολλά χρόνια αποφοιτούν από τη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία. Τα προβλήματα υποδομής εξακολουθούν να παραμένουν, ενώ συχνά οι τρόποι σωφρονισμού των μαθητών είναι κανονικότερα βασανιστήρια. Το ίδιο διάστημα το υπουργικό συμβούλιο συνέτασσε αποφάσεις για την περισκελίδα (παντελόνι) και το πύλον (κασκέτο) των μαθητών και ο Λ. Καυτατζόγλου φτιάχνει τα σχέδια για το Πολυτεχνείο (1861) (Δημαράς, 1977).

3.2 Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

1895-1916: Η εκπαίδευση των κοριτσιών (Αικατερίνη Λασκαρίδου), μεταρρυθμίσεις και νομοσχέδια που ποτέ δεν υλοποιήθηκαν (1899 επί υπουργίας Αθ. Ευταξία) και κυρίως το κίνημα του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού με τις οξύτερες αντιθέσεις για το γλωσσικό ζήτημα («Ευαγγελικά» 1901 και «Ορεστειακά» 1903) ήταν οι σημαντικότεροι σταθμοί της περιόδου. Ο Αλέξανδρος Δελμούζος ιδρύει στον Βόλο το Ανώτερο Δημοτικό Παρθεναγωγείο και εισάγει τη δημοτική γλώσσα, διδάσκοντας και τη μεταφρασμένη στη δημοτική «Ιλιάδα» από τον Αλέξανδρο Πάλλη. Επειτα από αντιδράσεις συντηρητικών κύκλων το Παρθεναγωγείο κλείνει το 1911, οι πρωταγωνιστές του δικάζονται το 1914 και

αθωώνονται, αλλά το σχολείο δεν ξαναλειτουργεί. Δύο σωματεία, ο *Εκπαιδευτικός Ομιλος* και η *Φοιτητική Συντροφιά*, ιδρύονται το 1910 και πρόκειται να παίξουν σημαντικό ρόλο στη γλωσσική μεταρρύθμιση (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

3.3 Η ΑΝΑΚΟΠΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ

1917-1928: Κυβέρνηση Βενιζέλου (1916), στο υπουργείο Παιδείας οι Αλέξανδρος Δελμούζος, Μανόλης Τριανταφυλλίδης και Δημήτρης Γληνός, τα νέα αναγνωστικά γραμμένα στη δημοτική. Γρήγορα όλα ανατράπηκαν. Το 1920 η πτώση της κυβέρνησης Βενιζέλου σημαίνει το τέλος της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Τα φιλομοναρχικά κόμματα που έρχονται στην εξουσία επανεξετάζουν τη γλωσσική διδασκαλία, προτείνουν επιστροφή στην καθαρεύουσα και την ποινική δίωξη των πρωτεργατών της γλωσσοεκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Το 1927 στο Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας ορίζεται η εξαετής υποχρεωτική εκπαίδευση. Πολιτική αστάθεια και προγραμματικές παλινδρομήσεις (34 κυβερνήσεις και 25 υπουργοί Παιδείας στο διάστημα αυτό) εδραιώνουν τον κλασικιστικό προσανατολισμό της εκπαίδευσης και την προσπάθεια αστικού εκσυγχρονισμού που είχε ξεκινήσει (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Το γλωσσικό ζήτημα υπήρξε ένα πρόσφορο πεδίο πάνω στο οποίο καλλιεργήθηκαν σοβαρές αντιπαραθέσεις ιδεών και συμπεριφορών σε κρίσιμες φάσεις της ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας. Οι απαρχές των αντιπαραθέσεων αυτών πρέπει να τοποθετηθούν κατά τους χρόνους του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Η αιτία που έφερε στην επιφάνεια τις βαθιές αυτές διαφορές ήταν η επίμονη αναζήτηση ενός ενιαίου γλωσσικού οργάνου, προκειμένου να συγκροτηθεί μια εθνική παιδεία, καθώς και η συστηματική καλλιέργεια και προβολή της ομιλούμενης γλώσσας από νέες κοινωνικές δυνάμεις, οι οποίες επιχειρούσαν να διαχειριστούν με νέους όρους και με νέα γλώσσα τα ζητήματα της αγωγής και της αυτογνωσίας του έθνους (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Το θέμα της γλώσσας ήταν επιβαρυνόμενο από έναν ισχυρό κοινωνικό συμβολισμό, ο οποίος είχε κληρονομηθεί από τη μακρά παράδοση της αντίθεσης ανάμεσα στη γραπτή αττικίζουσα και την κοινή ομιλουμένη. Ο συμβολισμός αυτός δεν μπόρεσε να ξεπεραστεί, όπως συνέβη στην αντίστοιχη περίπτωση της λατινικής απέναντι στις άλλες εθνικές

γλώσσες. Η λογοτεχνική ανάπτυξη την οποία γνώρισαν οι γλώσσες αυτές κατά την Αναγέννηση, τους έδωσε κύρος και εξάλειψε την κοινωνική δυσπιστία που προκαλούσε η λαϊκότητά τους (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Κατεξοχήν εκπρόσωποι των δυνάμεων που προωθούσαν την ομιλουμένη ήταν ο Ρήγας (1757-1798), ο Δημήτριος Καταρτζής (περ. 1730-1807), ο Γρηγόριος Κωνσταντάς (1758-1844), ο Αθανάσιος Χριστόπουλος (1772-1847), ο Ιωάννης Βηλαράς (1771-1823), ο οποίος είχε προτείνει, μάλιστα, και ένα σύστημα φωνητικής γραφής (*Ρομέηκη Γλώσσα*, 1814), και άλλοι. Ο Αδαμάντιος Κοραής (1748-1833), ενθουσιώδης και συστηματικός συνήγορος της ομιλουμένης, αφιέρωσε το μεγαλύτερο μέρος του επιβλητικού του έργου στη μελέτη και τη καλλιέργεια της γλώσσας αυτής, με σκοπό να συμβάλει στη συγκρότηση μιας "νεοελληνικής φιλολογίας". Πίστευε, ωστόσο, ότι "το ιδίωμα του λαού" είχε φθαρεί και πρότεινε ένα σύστημα εξωραϊσμού και καθαρισμού από τα "σαπημένα" (βλ. 1.6). Κατά τον Κοραή υπήρχε "ανάγκη να ακολουθήσωμεν μέσων οδόν εις μόρφωσιν της γλώσσης". Η "μέση οδός" του Κοραή συνιστούσε έτσι κι αλλιώς μια άμυνα απέναντι στις υπερβολές του αρχαϊσμού, τον οποίο καλλιεργούσαν και πρόβαλλαν επίσης ως όργανο εθνικής παιδείας οι κύκλοι των Φαναριωτών αλλά και το Πατριαρχείο. Ο Νεόφυτος Δούκας (περ. 1760-1845) και ο Παναγιώτης Κοδρικιάς (1762-1827) είναι χαρακτηριστικές περιπτώσεις οπαδών του αρχαϊσμού, οι οποίοι στράφηκαν με σφοδρότητα εναντίον του Κοραή. Η άποψη για τη στενή συνάρτηση της δημοτικής γλώσσας με την αναγέννηση του έθνους θα διατυπωθεί με κορυφαίο τρόπο από τον Διονύσιο Σολωμό στον Διάλογο (1824). Παράλληλα, η επτανησιακή παράδοση θα βοηθήσει και στη λογοτεχνική καλλιέργεια της δημοτικής (Ανδρέας Λασκαράτος, Αριστοτέλης Βαλαωρίτης) και στη θεωρητική της επεξεργασία (Νικόλαος Κονεμένος, *Το ζήτημα της γλώσσας*, 1873· *Και πάλε περί γλώσσας*, 1875) (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Με την ίδρυση του ελληνικού κράτους οι ιδέες του Διαφωτισμού υποχώρησαν, μια και οι προβληματισμοί της ελληνικής κοινωνίας στράφηκαν πλέον γύρω από την πολιτική και τη διοικητική της συγκρότηση. Τα επίσημα έγγραφα συντάχθηκαν στη λόγια γλώσσα και επανήλθε ισχυρότερη παρά ποτέ η προκατάληψη της φθοράς και της παρακμής που είχε υποστεί η λαϊκή γλώσσα από την ξένη κατάκτηση. Το νέο κράτος αναζήτησε στα αρχαία ελληνικά γλωσσικό υλικό για την απόδοση νέων εννοιών. Τουλάχιστον ως τα μέσα του 19ου αιώνα η καθαρεύουσα θα εξαρχαϊζείται όλο και περισσότερο. Έτσι, το 1853 θα

δημοσιευτεί συστηματοποιημένη η εκδοχή της πλήρους επιστροφής στην αρχαία ελληνική (Παναγιώτη Σούτσου, *Νέα σχολή του γραφομένου λόγου ή ανάστασις της αρχαίας ελληνικής γλώσσης εννοουμένης υπό πάντων*) και το 1856 θα εκδοθεί β.δ. σχετικό με τη σχολική γλώσσα, το οποίο θα ορίζει ότι "Γραμματική της ελληνικής γλώσσης ορίζεται η της αρχαίας και μόνη" (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Ωστόσο, κατά την τελευταία εικοσαετία του 19ου αιώνα άρχισαν να εκφράζονται συστηματικές αντιδράσεις στις ρομαντικές υπερβολές του αρχαϊσμού. Το γλωσσικό ζήτημα θα επανεμφανιστεί με το χαρακτηριστικό γνώρισμα των προεπαναστατικών διενέξεων: τη βαθιά σύγκρουση ανάμεσα σε αντιλήψεις οι οποίες δεν θα αναφέρονται μόνο στη γλώσσα αλλά στη συνολική προαγωγή της ελληνικής κοινωνίας (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Από το 1880 ως το 1890 οι συστηματικές απόψεις που έχουν διατυπωθεί γύρω από το ζήτημα της γλώσσας είναι οι εξής: α) ο περαιτέρω εξαρχαϊσμός της καθαρεύουσας (Κωνσταντίνος Κόντος, *Γλωσσικαί παρατηρήσεις*, 1882)· β) η επιστροφή "βαθμηδόν και αδιακόπως" στην ομιλουμένη (Δημήτριος Βερναρδάκης, *Ψευδαττικισμού έλεγχος*, 1884)· γ) η διατήρηση και ο εξωραϊσμός της καθαρεύουσας εν αναμονή της εξέλιξης της ομιλουμένης (Γεώργιος Χατζιδάκις, *Βάσανος έλεγχος ψευδαττικισμού ή μελέτη επί της Νέας Ελληνικής*, 1884) και δ) η καθιέρωση της δημοτικής σε όλες τις μορφές λόγου. Η τελευταία αυτή άποψη είχε μόλις αποκτήσει θεωρητικά-γλωσσολογικά θεμέλια (Ψυχάρης, *Δοκίμια της ιστορικής νεοελληνικής γραμματικής*, 1884-1886) και ιδεολογικό εξοπλισμό (Ψυχάρης, *Το ταξίδι μου* 1888). Πρόκειται για στοιχεία που θα της επιτρέψουν να συσπειρώσει οπαδούς και, στη συνέχεια, να μετατρέψει τις συσπειρώσεις αυτές σε μαχητικό κίνημα (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

3.4 Ο ΨΥΧΑΡΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

Την ίδια εποχή, εκτός από το έργο του Ψυχάρη, ισχυρή συνδρομή στη συγκρότηση της ιδεολογικής θεμελίωσης του δημοτικισμού και της σταδιακής διείσδυσής του στον πολιτισμικό και αργότερα στον κοινωνικοπολιτικό χώρο υπήρξε το έργο του Εμμανουήλ

Ροΐδη (*Περί της σημερινής ελληνικής γλώσσας*, 1885, *Τα είδωλα*, 1893), καθώς και η λογοτεχνική παραγωγή της Νέας Αθηναϊκής Σχολής με κύριο εκφραστή τον Κωστή Παλαμά (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Έτσι, στις αρχές του 20ού αιώνα έχουν αρχίσει να διαφαίνονται τα κυριότερα γνωρίσματα που θα συνοδεύσουν τον δημοτικισμό στο πρώτο στάδιο της πορείας του. Το κίνημα αυτό θα είναι εθνικό, πολιτικό, φιλελεύθερο, επιστημονικό και με στόχους εκσυγχρονιστικούς. Θα υποστηριχθεί από τη δυναμική παρουσία, το έργο και την οικονομική ενίσχυση λογίων και επιχειρηματιών της διασποράς (Αλέξανδρος Πάλλης, Αργύρης Εφταλιώτης, Πέτρος Βλαστός, Πηνελόπη Δέλτα, Φώτης Φωτιάδης). Αποτέλεσμα της δράσης αυτής, συνδεδεμένης με το αίτημα για τη συναρμογή της δημοτικής γλώσσας με την εκπαίδευση, θα είναι η δημιουργία συλλόγων (Εθνική Γλώσσα, 1905· Εκπαιδευτικός Όμιλος, 1910· Φοιτητική Συντροφιά, 1910) και η έκδοση περιοδικών μαχητικών εντύπων (Ο Νουμάς, 1903-1931· Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου, 1911-1924). Πρωταγωνιστές αυτής της περιόδου θα είναι ο Αλέξανδρος Δελμούζος, ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης και ο Δημήτρης Γληνός, οι οποίοι είτε ως εκφραστές θεσμών είτε ως διωκόμενοι από θεσμούς θα χρησιμοποιήσουν τη δημοτική γλώσσα ως σύμβολο και ως εργαλείο για την προώθηση και την καλλιέργεια βαθιών αλλαγών στην ελληνική κοινωνία (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Το ίδιο χρονικό διάστημα η θεωρητική θεμελίωση του μαρξισμού στον χώρο των ελληνικών ιδεών (Γεώργιος Σκληρός, *Το κοινωνικόν μας ζήτημα*, 1907) και οι σοσιαλιστικές συσπειρώσεις που προκάλεσε, δημιούργησαν το πρώτο σοβαρό ρήγμα στις τάξεις των δημοτικιστών. Σε όλο τον 20ο αιώνα η δημοτική γλώσσα θα αντιμετωπιστεί ως φορέας ιδεολογίας από τους ίδιους τους οπαδούς της με την πιο μεγάλη αντίφαση: από ορισμένους ως απόδειξη της εθνικής συνέχειας, από άλλους ως γλώσσα της λαϊκής βούλησης και από τρίτους ως όπλο της εργατικής τάξης (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Οι κοινωνικές δυνάμεις που συγκρότησαν τους πόλους της γλωσσικής διαμάχης κατά τον 20ό αιώνα διέφεραν από τις αντίστοιχες του 18ου και του 19ου αιώνα κατά τούτο: Οι δημοτικιστές -εσωτερικά διαφοροποιημένοι- αποτελούσαν ένα σύνολο που ενεργούσε εκτός κρατικών θεσμών και το οποίο σκόπευε ή να διεισδύσει στους θεσμούς ή να τους ανατρέψει. Οι οπαδοί της καθαρεύουσας αποτέλεσαν ένα σύνολο που υποστηρίχθηκε από προσδιορισμένους φορείς εξουσίας (Εκκλησία, Κυβέρνηση, Πανεπιστήμιο) και, επομένως,

διέθετε τα όπλα που του εξασφάλιζε η εξουσία της οποίας ήταν φορέας. Αποτέλεσμα τούτου ήταν η βαθμιαία πρόσληψη της μεν δημοτικής ως συμβόλου ανατρεπτικού λόγου, της δε καθαρεύουσας ως συμβόλου αυθεντίας (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Η σοβαρή πολιτική κρίση που σημειώθηκε εξαιτίας της μετάφρασης της Καινής Διαθήκης (Ευαγγελικά, 1901) και λίγο αργότερα της Ορέστειας (Ορεστειακά, 1903) ήταν η απαρχή μιας μακράς πορείας φαινομένων συνυφασμένων με τις δημοτικιστικές πιέσεις και τα μέτρα που λαμβάνονταν για να τις ανακόψουν: ανάμεσα σε άλλα, επανειλημμένες διοικητικές ποινές στον Κωστή Παλαμά_ως γενικό γραμματέα του Πανεπιστημίου Αθηνών (1908, 1911), παραπομπή στη δικαιοσύνη του διευθυντή του Παρθεναγωγείου του Βόλου Αλέξανδρου Δελμούζου και των συνεργατών του με τις κατηγορίες της αθεΐας, βλάβης των ηθών, πρόσκλησης εις απεργίαν, παρακώλυσης προσευχής (Δίκη του Ναυπλίου, 1914) (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Το 1911 ψηφίστηκε η συνταγματική διάταξη που όριζε ότι "Επίσημος γλώσσα του κράτους είναι εκείνη εις την οποίαν συντάσσεται το πολίτευμα και της ελληνικής νομοθεσίας τα κείμενα". Το 1917 η Προσωρινή Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης επιχείρησε την πρώτη καθιέρωση της διδασκαλίας της δημοτικής στις τρεις πρώτες τάξεις του δημοτικού. Η απόπειρα αυτή θα ματαιωθεί βίαια μετά την κυβερνητική αλλαγή του 1920 και η Επιτροπή που θα ελέγξει τα διδακτικά βιβλία της βενιζελικής μεταρρύθμισης θα αποφανθεί ότι πρέπει να καεί Το 1925 και το 1928 θα διωχθούν δικαστικά και πάλι ο Δελμούζος ως διευθυντής του Μαρασλείου και ο Μίλτος Κουντουράς ως διευθυντής του Διδασκαλείου Θεσσαλονίκης για αντιθρησκευτική, αντιπατριωτική και ανήθικη διδασκαλία. Το 1929 ο Ελευθέριος Βενιζέλος θα προχωρήσει στην πιο ολοκληρωμένη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Μεσοπολέμου μέσα σε ένα κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο που θα καθορίζεται, πλέον, και από την παρουσία του εργατικού κινήματος και του ΚΚΕ. Η δημοτική ως σύμβολο ανατρεπτικού λόγου θα αλλάξει χέρια και από τον μεταρρυθμιστικό φιλελευθερισμό του Βενιζέλου θα περάσει ως κομματικό ιδίωμα στο ΚΚΕ. Μετά από αυτό, η αντιπαράθεση των συμβολισμών θα οξυνθεί ακόμη περισσότερο με σοβαρές συνέπειες στο κοινωνικοπολιτικό επίπεδο (ανάμεσα στα άλλα, πειθαρχική δίωξη του καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής Ιωάννη Κακριδή για την έκδοση βιβλίου του με μονοτονικό σύστημα το 1941). Με τη μεταρρύθμιση του 1964 έγινε νέα απόπειρα συστηματικής εισαγωγής της δημοτικής γλώσσας στην εκπαίδευση. Και αυτή η μεταρρύθμιση καταργήθηκε από το

καθεστώς της δικτατορίας το 1967. Θεσμικά, το γλωσσικό ζήτημα λύθηκε με την απόσυρση της γλωσσικής διάταξης από το Σύνταγμα του 1974, καθώς και με τη σειρά των νομοθετικών μέτρων που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή (1976) και του Ανδρέα Παπανδρέου (1982), οι οποίες ρύθμισαν, εκτός των άλλων, θέματα σχετικά με την ακώλυτη χρήση και τη συστηματική διδασκαλία της δημοτικής γλώσσας (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Για να μιλήσει κανείς με κάποια ακρίβεια για το έργο του Ψυχάρη, πρέπει να το χωρίσει σε τρία:

στο γλωσσολογικό του έργο,

στο επαναστατικό του έργο,

και στο λογοτεχνικό του έργο.

Εμείς θα εξετάσουμε πολύ σύντομα το γλωσσολογικό και επαναστατικό του έργο μοναχά, δηλαδή θα εξετάσουμε τον Ψυχάρη σα γλωσσολόγο, ακολουθώντας τη χρονολογική σειρά και του έργου του και των γεγονότων της ζωής του. Ο Γιάννης Ψυχάρης γεννήθηκε στην Οδησό στα 1854, στις 3 του Μάη. Είναι χιώτικης καταγωγής, μα από οικογένεια αποκαταστημένη στην Πόλη, όπου πέρασε και τα παιδικά του χρόνια. Παιδί ακόμη άφησε την Πόλη και πήγε στο Παρίσι για τις σπουδές του. Φοίτησε στα εκεί λύκεια και πάντα είχε και ιδιαίτερο δάσκαλο Έλληνα για τα ελληνικά. Ύστερα μαθητής της Σχολής των Ανωτέρων Σπουδών της Σορβόνης, πέρασε δυο από τις πιο δύσκολες εξετάσεις που έχουνε στη Γαλλία, τη licence ès-lettres και ύστερα από ένα χρόνο την agregation, δηλαδή του κλάδου γλωσσολογίας. Η agregation είναι μάλιστα διαγωνισμός, δέχονται λίγους, επειδή ο αριθμός των επιτυχόντων είναι ορισμένος από την Κυβέρνηση. Εκείνη τη χρονιά διαγωνιστήκανε διακόσιοι πέντε, δεχτοί γενήκανε μόνο είκοσι εννέα. Ήταν πολύ σπάνιο να πετύχει κανείς την πρώτη φορά που παρουσιάζεται, και ο Ψυχάρης όχι μόνο πέτυχε, αλλά ήταν και από τους πρώτους.

Το 1881 εξέδωσε το πρώτο του βιβλίο, μια μελέτη του, μιας κωμωδίας του Λατίνου Τερέντιου, τους “Αδελφούς”, που και σήμερα ακόμη διδάσκεται στα λύκεια και στο πανεπιστήμιο. Και την ακόλουθη χρονιά παντρεύτηκε με την κόρη του μεγάλου Ερνέστου Ρενάν. Τρία χρόνια ύστερα απ' το πρώτο του βιβλίο, εξέδωσε ένα άλλο τόμο «Essai de phonétique néo-grecque» και την ακόλουθη χρονιά ακόμη ένα «Sur les doublets

syntactiques du grec moderne». Και την ίδια χρονιά, δηλαδή στα 1884, διορίστηκε καθηγητής της Ελληνικής γλώσσας στη Σχολή των Ανωτέρων Σπουδών που εδρεύει στη Σορβόνη (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Στο μάθημά του, που είναι το ανώτερο μάθημα της Ελληνικής γλώσσας, εξετάζει και διδάσκει την ιστορία της γλώσσας μας από τον Όμηρο μέχρι τα σημερινά χρόνια. Ο Ψυχάρης έγινε γνωστός στον πνευματικό κόσμο της Γαλλίας τόσο με τις μελέτες που προαναφέρθηκαν όσο και με τη σπουδαία του μελέτη που εξέδωσε το 1886 με τον τίτλο: «*Δοκίμιο νεοελληνικής ιστορικής γραμματικής*» σε δύο τόμους, έργο που βραβεύτηκε απ' το Institut de France με το βραβείο Volney, και που δεν μπορεί παρά να μείνει κλασικό στη σπουδή της Ελληνικής γλώσσας (Δημαράς, 1977).

Συνεχίζοντας τη δράση του και προετοιμάζοντας το μεγάλο του έργο, ο Ψυχάρης επισκέφτηκε τον επόμενο χρόνο την Ελλάδα, και συγκεκριμένα την Αθήνα και την Πόλη, τη Στερεά Ελλάδα, τη Θεσσαλία και τα νησιά. Επιστρέφοντας πίσω, έγραψε το 1888 το περίφημο «*Ταξίδι του*» και το έστειλε στην Ελλάδα για να της φέρει το μεγάλο πνευματικό ξύπνημα.

Εκείνο τον καιρό, δηλαδή στα 1888, ο ελληνικός κόσμος δεν έβλεπε την πραγματικότητα. Σειρά από ουτοπίες ήταν όλη η ιδεολογία του. Η ζωή και η εξέλιξη, γι' αυτούς δεν ήταν τίποτε και γι' αυτό είχαν τότε λαϊκή μόρφωση πρωτόγονη, ανώτερη παιδεία μεσαιωνική, χαρακτήρα ασταθή και με κανένα πρόγραμμα και όργανο κάθε πνευματικής εκδήλωσης την καθαρεύουσα, ποτισμένη με την περιφρόνηση για τα ζωντανά εθνικά στοιχεία και με την αρχαιομανία. Σύμφωνα με τους Σταυρίδη-Πατρικίου (2001), όλοι οι Έλληνες έπρεπε να μάθουν την καθαρεύουσα ώστε να διατηρηθεί η ενότητα με τους αρχαίους.

Και με αυτήν την πεποίθηση, ριζωμένη στις ψυχές τους, προσπαθούσαν να σταματήσουν την εξέλιξη και να δημιουργήσουν φιλολογία σε μια γλώσσα που αυτοί όριζαν τους νόμους της και το λεξικό της. Τα σχολεία, η εκκλησία, τα βιβλία, οι εφημερίδες, τους βοηθήσανε πολύ και καταφέραν μ' αυτά ν' αποναρκώσουνε τον κόσμο και να τον κάνουνε να πιστέψει πως πραγματικά η γλώσσα που μιλάει είναι “*πρόστυχη*” γλώσσα, γλώσσα χαλασμένη, γλώσσα που δεν του δίνει πια δικαίωμα στην αρχαία αθανασία. Μέσα σ' αυτό λοιπόν το πνευματικό απονάρκωμα, μέσα σ' αυτό το χάος που δημιούργησε ο δασκαλισμός,

παρουσιάστηκε ο Ψυχάρης και κήρυξε πως είναι ψέμα πως η γλώσσα που μιλάμε, που μιλά ένα ολόκληρο έθνος, είναι γλώσσα χαλασμένη, ψέμα πως η δημοτική, η γλώσσα που βρίσκουμε στα δημοτικά μας τραγούδια, μας αποχωρίζει για πάντα από τους αρχαίους, ψέμα πως δεν έχουμε μια γλώσσα κοινή, που όλοι οι έλληνες την καταλαβαίνουν (Ζουμπουλάκης, 2015).

Και πραγματικά με το «Ταξίδι του» έδειξε, τουλάχιστον σ' εκείνους που μπόρεσαν να δουν, πως είχε δίκιο. Το «Ταξίδι του» αυτό, γραμμένο σ' αυτήν την ως τότε περιφρονημένη δημοτική γλώσσα, δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα παραμύθι ενός ταξιδιού στην Ελλάδα, την Πόλη και τα νησιά, με μερικά λόγια μοναχά εδώ κι εκεί σκετικά με τη γλώσσα. Ο Ψυχάρης δεν είναι ο πρώτος που έγραψε τη δημοτική. Η δημοτική γράφτηκε και πριν απ' αυτόν. Η ποίηση που θέλει γλώσσα ζωντανή περισσότερο από όλα τα άλλα είδη της λογοτεχνίας, καθιέρωσε πρώτη τη δημοτική. Μα και στο πεζό δεν είναι ο Ψυχάρης ο πρώτος που έγραψε τη δημοτική. Ο Σοφιανός το 16^ο αιώνα είχε γράψει την “*Ελληνική γραμματική της δημοτικής*”. Το 1791 ο Κωσταντάς έγραψε τη “*Γεωγραφία στη ζωντανή γλώσσα*”. Πριν από την Επανάσταση, ο Βηλαράς έγραψε τη “*Ρωμαϊκή Γλώσσα*” και άλλα βιβλία στη δημοτική. Όλοι αυτοί που δεν είναι παρά πρόδρομοι του Ψυχάρη, γράψανε δημοτική ακανόνιστη, και με πολλά ιδιοματικά (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001).

Ο Ψυχάρης λοιπόν, με τα νέα μέσα που του έδινε η νέα επιστήμη, η γλωσσολογία, μελέτησε σε βάθος την ακαλλιέργητη μας μητρική γλώσσα, ξεχώρισε τα πραγματικά εθνικά στοιχεία από τα επιβλημένα, ξεχώρισε τα ντόπια απ' τα κοινά, βρήκε τους φθογγολογικούς της νόμους, έδειξε πως πολλοί απ' αυτούς κρατιούνται στη δημοτική απ' τα κλασικά χρόνια (ιστορικά του νι, εξάπλωση του φωνηέντου της ονομαστικής στις άλλες πτώσεις κλπ), βρήκε τους γραμματικούς και συντακτικούς της κανόνες.

Μετά την επίσκεψη του στη Ελλάδα και αφού βεβαιώθηκε για πολλές λεπτομέρειες σχετικά με τη γλώσσα, έγραψε και παρουσίασε για πρώτη φορά μια κοινή κανονισμένη Ελληνική γλώσσα, με όλα τα χρειαζούμενα στοιχεία για να καθιερωθεί, δηλαδή την εθνική μας γλώσσα που μπορεί ο καθένας να τη μιλεί, να την καταλαβαίνει και να τη γράφει. Οι παραδόσεις εμπλεκόμενες στην θρησκευτική τελετουργία και λειτουργική πολύ συχνά δημιουργούν τις προϋποθέσεις για τη χρήση αρχαϊκών μορφών της γλώσσας, όπως

συμβαίνει με την ελληνιστική Κοινή ή τη Λατινική στην οποία τελείται η θεία λειτουργία στην ανατολική και τη δυτική εκκλησία αντίστοιχα (Δημαράς, 1977).

Η χρήση της ιερής γλώσσας αντιπροσωπεύει μια επιπλέον ανάπτυξη αυτής της πρακτικής. Η καθομιλούμενη γλώσσα αλλάζει τόσο από τη γλώσσα των ιερών κειμένων ώστε η λειτουργία καθίσταται ακατανόητη χωρίς ιδιαίτερη εκπαίδευση. Οι ιεραποστολικές συνήθως θρησκείες διαδίδουν την αρχαία γλώσσα σε πληθυσμούς που ποτέ δεν τη μιλούσαν, και για τους οποίους παραμένει ξένη γλώσσα. Εφόσον συνδεθεί μια γλώσσα με κάποια θρησκευτική λατρεία, οι οπαδοί αυτής της λατρείας συχνά ξεχνούν τις ιδιότητες που υπό κανονικές συνθήκες δε θα έδιναν στην μητρική τους γλώσσα. Η ιερή γλώσσα είναι ενδεδυμένη τον μανδύα της ιεροπρέπειας και της μαγείας που λείπει από τον καθημερινό λόγο και την ίδια στιγμή γίνεται και το σημείο ενσυνείδητου διαχωρισμού και συνεπώς ανάπτυξης εξουσιαστικών παραμέτρων- ανάμεσα στον κλήρο και τον ανεκπαιδευτο απλό λαό, που δεν έχει τη δυνατότητα πρόσβασης στο ιδιαίτερο σώμα γνώσης που περιέχεται στα ιερά κείμενα (Ασημάκης, 2011).

Συνοπτικός Πίνακας γεγονότων Γλωσσικού Ζητήματος

1882: Θα επιχειρηθεί να ανακοπεί το υπεραρχαϊστικό κύμα και η ετερογένεια στη γραπτή γλώσσα με την εισαγωγή της διδασκαλίας της νέας ελληνικής (ουσιαστικά της καθαρεύουσας) στα σχολεία.

1888: Ο Γιάννης Ψυχάρης δημοσιεύει το έργο του «Το Ταξίδι» μέσω του οποίου θα απαιτήσει τον ολοκληρωτικό εκτοπισμό της καθαρεύουσας από όλα τα επικοινωνιακά πεδία. Επίσης, θα μιλήσει για ρύθμιση και ομαλοποίηση της δημοτικής, ενώ ταυτόχρονα θα επιχειρήσει την εισαγωγή των γλωσσολογικών του συμπερασμάτων στη λογοτεχνία.

1901: Ο Πάλλης θα επιχειρήσει να μεταφράσει το Ευαγγέλιο στα νέα ελληνικά και θα ξεκινήσει να δημοσιεύει σε συνέχειες, στην εφημερίδα «Ακρόπολη» τη δική του μετάφραση. Η ενέργεια του αυτή προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στον Τύπο, τους φοιτητές και τη Σύνοδο. Οι συγκεντρώσεις που οργανώθηκαν τον Νοέμβριο του 1901 κατέληξαν σε βίαια επεισόδια, που έμειναν γνωστά ως «Ευαγγελιακά».

1903: Γεγονότα παρόμοια με τα «Ευαγγελιακά» θα ακολουθήσουν το 1903 με τη μετάφραση στη δημοτική και τη σκηνοθεσία της «Ορέστειας».

1910: Ιδρύεται ο Εκπαιδευτικός Όμιλος που έχει ως κύριο στόχο την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση

1911: Επίσημη αναγνώριση της καθαρεύουσας από την κυβέρνηση του Ελευθέριου Βενιζέλου.

1917: Το Υπουργείο Παιδείας στελεχώνεται από τους Δελμούζο, Γληνό και Τριανταφυλλίδη οι οποίοι θα θέσουν σε εφαρμογή την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Η μεταρρύθμιση θα περιοριστεί στην εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στις τέσσερις πρώτες τάξεις του δημοτικού.

1930: Η δημοτική γλώσσα γίνεται η γλώσσα όλων των τάξεων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

1964: Τελευταία μεταρρύθμιση πριν την καθιέρωση της δημοτικής, σύμφωνα με την οποία ορίζεται η ισοτιμία της δημοτικής απέναντι στην καθαρεύουσα στο σχολείο.

1976: Συνταγματική και νομική κατοχύρωση της δημοτικής που σήμανε το τέλος της επίσημης κυριαρχίας της καθαρεύουσας και τη λήξη του γλωσσικού ζητήματος.

1982: Κατάργηση του πολυτονικού συστήματος από την κυβέρνηση Παπανδρέου.

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παράθεση των απόψεων των Καθολικών νέων σχετικά με την χρήση της Δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία.

ΥΛΙΚΟ

Η εργασία αυτή βασίστηκε στην ποιοτική μέθοδο συλλογής δεδομένων και ειδικότερα στην συνέντευξη η οποία έχει στηριχθεί σε μικρό δείγμα σκόπιμης δειγματοληψίας. Ο λόγος επιλογής της ποιοτικής αυτής έρευνας είναι ότι υπάρχει η προσωπική άποψη για την διερεύνηση του παραπάνω σκοπού. Η παρούσα εργασία είχε ως στόχο την καταγραφή των απόψεων των νέων Καθολικών για την χρήση της Δημοτικής Γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία. Χρησιμοποιήθηκαν 7 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου στην συνέντευξη αφού λήφθηκαν δημογραφικά στοιχεία ως προς το φύλο και την ηλικία.

Η συμμετοχή των ερωτηθέντων στην έρευνα είναι ανώνυμη και εθελοντική. Τα δεδομένα της έρευνας είναι απόλυτα εμπιστευτικά, μόνο τα μέλη της ερευνητικής ομάδας θα έχουν πρόσβαση σε αυτά και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς. Καμία μεμονωμένη πληροφορία σχετικά με το φυσικό πρόσωπο δεν θα δημοσιευθεί, παρά μόνο τα τελικά αποτελέσματα της έρευνας. Η ανωνυμία των συμμετεχόντων και το προσωπικό απόρρητο θα τηρηθεί στο ακέραιο καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας αλλά και μετά το πέρας αυτής, και δεσμεύει τα μέλη της ερευνητικής ομάδας.

Το δείγμα αποτελείται από 8 νέους Καθολικούς οι οποίοι είναι 3 άνδρες και 5 γυναίκες ηλικίας από 19 ετών έως 28 ετών. Η επιλογή του συγκεκριμένου δείγματος έγινε χωρίς κανένα δημογραφικό ή άλλο χαρακτηριστικό παρά μόνο την Καθολική τους πίστη. Αυτό το δείγμα έχει θεωρηθεί ως το πλέον κατάλληλο και επαρκές διότι καλύπτει την γκάμα της ηλικιακής ομάδας από 19 έως και 28 ετών και είναι στο θρήσκευμα Καθολικοί. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι 2021 και συγκεκριμένα από τον Ιούνιο 2021 έως τον Αύγουστο 2021. Αξίζει να αναφερθεί ότι υπήρξε ένα άριστο κλίμα επικοινωνίας και συνεργασίας ειδικά από την πλευρά του δείγματος. Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν είναι καθοδηγητικές όπως:

Έχεις παρακολουθήσει τη λειτουργία σε ορθόδοξη εκκλησία;

Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

περιγραφικές όπως:

Εκκλησιάζεται και πόσο;

ερωτήσεις γνώμης όπως :

Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με τη γλώσσα της καθολικής λειτουργίας;

ερωτήσεις εισαγωγικές όπως: Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Μετά την ολοκλήρωση της απομαγνητοφώνησης των συνεντεύξεων, ακολούθησε η επεξεργασία και η ερμηνεία των ποιοτικών δεδομένων. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε η θεματική ποιοτική ανάλυση λόγου. Σύμφωνα με αυτή την τεχνική, η ανάλυση του περιεχομένου των συνεντεύξεων γίνεται μέσα από την ομαδοποίηση των απαντήσεων σε κατηγορίες και θεματικούς άξονες.

Η διαδικασία ανάλυσης δεδομένων περιλαμβάνει τρία στάδια. Αρχικά, γίνεται καταγραφή των συνεντεύξεων ενώ ο ερευνητής καλείται να διαβάσει κάθε συνέντευξη ξεχωριστά, αρκετές φορές, ώστε να αποκτήσει μία ολοκληρωμένη αντίληψη για τις απόψεις του κάθε συνεντευξιαζόμενου. Έπειτα, ακολουθεί η διάσπαση των δεδομένων σε μικρότερα τμήματα ανάλογα με τα ερευνητικά ερωτήματα, ώστε να είναι πιο εύκολη η επεξεργασία τους. Σε κάθε τμήμα δίνεται ένας κωδικός ο οποίος εκφράζει το συγκεκριμένο νόημα. Έτσι, όλο το κείμενο παρουσιάζεται μέσα από μια σειρά αντιπροσωπευτικών κωδικών. Ακολουθεί ο εντοπισμός όμοιων κωδικών, η οργάνωση και η επαναδιατύπωση όπου χρειάζεται. Οι κωδικοί ομαδοποιούνται σε κοινές κατηγορίες οι οποίες με τη σειρά τους ταξινομούνται σε θεματικούς άξονες. Στη συνέχεια δημιουργούνται οι ατομικοί πίνακες δεδομένων για κάθε συνεντευξιαζόμενο, οι οποίοι αποτελούνται από δύο στήλες. Στην πρώτη αναγράφονται οι θεματικοί άξονες και οι επιμέρους κατηγορίες που περιλαμβάνουν ενώ στη δεύτερη οι κωδικοί και οι αντίστοιχοι λειτουργικοί ορισμοί. Στο δεύτερο στάδιο συντάσσεται ο τελικός πίνακας έκθεσης δεδομένων, ο οποίος περιλαμβάνει όλους τους κωδικούς και τις κατηγορίες ανά θεματικό άξονα από όλους τους συνεντευξιαζόμενους. Στο τρίτο και τελευταίο στάδιο παρουσιάζονται και ερμηνεύονται τα αποτελέσματα με βάση τον συγκεντρωτικό τελικό πίνακα έκθεσης δεδομένων.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Στο τελευταίο μέρος της παρούσας εργασίας παρουσιάζονται τα αποτελέσματα όπως προέκυψαν μετά την επεξεργασία των συνεντεύξεων. Από την ποιοτική ανάλυση των συνεντεύξεων των νέων προέκυψαν 22 κωδικοί, οι οποίοι εντάχθηκαν σε 6 κατηγορίες. Οι επιμέρους κατηγορίες ταξινομήθηκαν στους παρακάτω θεματικούς άξονες:

1. Η σχέση των Καθολικών νέων με την Εκκλησία
2. Η γλώσσα στην Καθολική Εκκλησία
3. Η γλώσσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία

Πίνακας 1. Η σχέση των Καθολικών νέων με την εκκλησία

Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ/ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
1. Συχνότητα εκκλησιασμού	ΜΕΓΑΓΙΟ= Μεγάλες γιορτές	7
	ΜΙΦΟΜΗ= Μία φορά το μήνα	1
	ΚΑΚΥΡΙΑ= Κάθε Κυριακή	4
2. Αίτια εκκλησιασμού	ΗΡΕΜΚΛ= Ηρεμία	1
	ΔΡΑΚΑΝΕ= Δράσεις Καθολικής Νεολαίας (ΕΚΝΕ)	5
	ΚΑΤΑΓΛΩ=Κατανόηση της γλώσσας	8
	ΚΑΤΗΧΗ= Κατηχητικό	3
	ΣΥΝΠΟΥ= Συνήθεια/Ρουτίνα	2
	ΠΡΟΣΕΠΙ=Προσωπική Επιλογή	7
	ΣΥΜΛΕΙΤ= Συμμετοχή στη λειτουργία μέσω της μουσικής	2

Ο πρώτος θεματικός άξονας που θα αναλυθεί είναι “Η σχέση των Καθολικών νέων με την Εκκλησία”. Ο συγκεκριμένος άξονας περιλαμβάνει δύο κατηγορίες: την συχνότητα εκκλησιασμού και τα αίτια εκκλησιασμού. Στην πρώτη κατηγορία το σύνολο των συμμετεχόντων ανέφερε ότι εκκλησιάζεται σίγουρα στις Μεγάλες Γιορτές (7 αναφορές). Συγκεκριμένα, ο πρώτος συνεντευξιαζόμενος διατύπωσε την άποψη ότι : “ .... Λόγω

υποχρεώσεων μόνο στις γιορτές πηγαίνω... Χριστούγεννα, Πάσχα....”

Ο έκτος συνεντευξιαζόμενος κινούμενος στην ίδια κατεύθυνση υποστήριξε ότι : *“ Πλέον πηγαίνω μόνο στις μεγάλες γιορτές. Παλαιότερα κάθε Κυριακή.. ”*

Στην δεύτερη κατηγορία, εντάσσονται η ηρεμία (1 αναφορά), οι δράσεις της Καθολικής Νεολαίας (ΕΚΝΕ) (5 αναφορές), η κατανόηση της γλώσσας (8 αναφορές), το κατηχητικό (3 αναφορές), η συνήθεια/ρουτίνα (2 αναφορές), η προσωπική επιλογή (7 αναφορές), η συμμετοχή στη λειτουργία μέσω της μουσικής (2 αναφορές).

Η πέμπτη συνεντευξιαζόμενη εξήγησε ότι : *“ Θα ήθελα να πηγαίνω περισσότερες φορές στην εκκλησία.. Ηρεμώ στην εκκλησία”* ενώ ο δεύτερος ανέφερε ότι : *“ Οι Καθολικοί νέοι είναι πιο κοντά στην εκκλησία για δύο λόγους. Το ένα είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται και το άλλο η μουσική”*.

Πίνακας 2. Η γλώσσα στην Καθολική εκκλησία

Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ/ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΔΗΓΛΩ= Δημοτική γλώσσα	7
	ΕΛΛΗΓΛΩ= Ελληνική γλώσσα	5
	ΚΑΘΟΓΛΩ= Καθομιλουμένη γλώσσα	1
2. Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας	ΣΥΜΑΝΓΛ= Συμμετοχή ανεξάρτητα από τη γλώσσα	3
	ΝΕΣΥΓΛΩ=Σύνδεση των νέων με την εκκλησία	2
	ΔΝΣΧΕΚ= Δεν επηρεάζει τη σχέση με την εκκλησία	2

Ο δεύτερος θεματικός άξονας αναφέρεται στη Γλώσσα της Καθολικής Εκκλησίας και περιλαμβάνει 2 κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία “Χαρακτηρισμός της γλώσσας” επιχειρεί να ορίσει τη γλώσσα η οποία χρησιμοποιείται στην καθολική λειτουργία. Μετά την ανάλυση των συνεντεύξεων προέκυψαν τρεις κωδικοί. Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι συμφώνησαν ότι η καθολική λειτουργία χρησιμοποιεί τη δημοτική γλώσσα (7 αναφορές)

ενώ πέντε υποστήριξαν την Ελληνική γλώσσα (5 αναφορές) και ένας την καθομιλουμένη γλώσσα (1 αναφορά).

Πιο συγκεκριμένα, η τρίτη συνεντευξιαζόμενη υποστήριξε ότι : *“ Η λειτουργία γίνεται στα νέα ελληνικά... στη δημοτική γλώσσα.. ”* ενώ η τέταρτη πρόσθεσε ότι : *“ Στα ελληνικά. Στη γλώσσα που χρησιμοποιούμε και εμείς. Αυτή που μιλάμε.. Είναι η γλώσσα της καθημερινότητας μας.. ”*

Η δεύτερη κατηγορία του θεματικού άξονα *“ Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας ”* αποτελείται από τρεις κωδικούς. Από μία αναφορά κατέχουν οι παρακάτω κωδικοί: Συμμετοχή ανεξάρτητα από τη γλώσσα (3 αναφορές), Σύνδεση των νέων με την εκκλησία (2 αναφορές), Δεν επηρεάζει τη σχέση με την εκκλησία (2 αναφορές).

Ειδικότερα, η τέταρτη συνεντευξιαζόμενη εξήγησε ότι : *“ Θα πήγαινα στην εκκλησία ακόμα και αν χρησιμοποιούνταν τα λατινικά ή η καθαρεύουσα. Μ' αρέσει που είναι στα νέα ελληνικά και την καταλαβαίνω. Αλλά δεν είναι ο κύριος λόγος, ο βασικός παράγοντας για τον οποίο πηγαίνω στην εκκλησία.. ”* ενώ πρόσθεσε ότι : *“ ..... Η Καθολική εκκλησία καλά έκανε και υιοθέτησε τη δημοτική γλώσσα γιατί μ' αυτό τον τρόπο ήρθε πιο κοντά στους νέους, στη γλώσσα των νέων... ”*

Πίνακας 3. Η γλώσσα στην Ορθόδοξη εκκλησία

Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ/ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΚΑΘΑΡΕ= Καθαρεύουσα	4
	ΑΡΧΕΛΛ=Αρχαία Ελληνικά	1
2. Η οπτική των Καθολικών νέων	ΑΠΟΜΑΝΕ=Κύριος λόγος απομάκρυνσης των νέων από την εκκλησία	4
	ΜΕΡΙΓΛΩ= Μερική κατανόηση	5
	ΔΝΚΑΤΑ= Δεν καταλαβαίνω τίποτα	4
	ΔΝΠΑΡΑΚ= Δεν παρακολουθώ όταν πηγαίνω	2

Στο πρώτο μέρος του τρίτου θεματικού άξονα “ Η γλώσσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία” οι συνεντευξιαζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούσαν τον “Χαρακτηρισμό της γλώσσα της Ορθόδοξης Εκκλησίας” και την “Οπτική των Καθολικών νέων απέναντι στη γλώσσα που χρησιμοποιείται”.

Στην πρώτη κατηγορία “Χαρακτηρισμός της γλώσσας” εντοπίστηκαν δύο κωδικοί. Πιο συγκεκριμένα, η Καθαρεύουσα με τέσσερις αναφορές και τα Αρχαία Ελληνικά με 1 αναφορά. Όπως είπε χαρακτηριστικά ο δεύτερος συνεντευξιαζόμενος : “ Η ορθόδοξη εκκλησία χρησιμοποιεί την καθαρεύουσα πράγμα που σημαίνει ότι μπορεί να καταλαβαίνω κάποια πράγματα αλλά όχι όλα.... Στην ορθόδοξη εκκλησία χρησιμοποιείται αποκλειστικά η καθαρεύουσα απ' όσο γνωρίζω...”

Η πέμπτη συνεντευξιαζόμενη εξήγησε ότι : “ Όταν για παράδειγμα μία παραβολή λέγεται στα Αρχαία Ελληνικά στην Ορθόδοξη Εκκλησία.... ”

Στη δεύτερη κατηγορία του τρίτου θεματικού άξονα “ Η οπτική των Καθολικών νέων” προέκυψαν

4 κωδικοί. Τέσσερις συνεντευξιαζόμενοι υποστήριξαν ότι δεν καταλαβαίνουν τίποτα από

την Ορθόδοξη λειτουργία ενώ δύο ότι δεν παρακολουθούν όταν παρευρίσκονται στην Ορθόδοξη εκκλησία. Επιπλέον, υπήρξαν πέντε αναφορές στον κωδικό ΜΕΡΙΓΛΩ (Μερική κατανόηση), σύμφωνα με τον οποίο οι συνεντευξιαζόμενοι κατανοούν συγκεκριμένες λέξεις και φράσεις κατά τη συμμετοχή τους στην Ορθόδοξη λειτουργία. Τέσσερις, επίσης, συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν ότι η γλώσσα είναι ο κύριος παράγοντας απομάκρυνσης των νέων από την εκκλησία.

Συγκεκριμένα, η πέμπτη συνεντευξιαζόμενη υποστήριξε ότι : “ *Θυμάμαι ότι δεν μου άρεσε καθόλου.. Απλά καθόμουνα και περίμενα να τελειώσει για να φύγω.. Δεν καταλάβαινα τίποτα..*” ενώ ο έκτος εξήγησε ότι “ *Σαν παιδί που πήγαινα συνέχεια στην Ορθόδοξη εκκλησία δεν μου άρεσε ότι δεν καταλάβαινα τίποτα..*”

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουμε σχετικά με τις στάσεις και τις απόψεις των νέων σχετικά με την χρήση της δημοτικής γλώσσας στην καθολική λειτουργία είναι πως οι Καθολικοί νέοι πηγαίνουν πιο συχνά στην Εκκλησία εκτός από τις γιορτές και κάθε Κυριακή. Όταν ήταν μικροί πηγαίνανε συχνά στην εκκλησία και συμμετείχαν και στο κατηχητικό όπου κάνανε ταξίδια και άλλες δραστηριότητες. Η γλώσσα τέλεσης της λειτουργίας τους γίνεται στην δημοτική, στα νέα ελληνικά με συνέπεια να την αντιλαμβάνονται όλοι πλήρως και ακριβώς.σε σχέση με την ορθόδοξη λειτουργία που γίνεται στην καθαρεύουσα και τα αρχαία ελληνικά. Γενικά οι καθολικοί νέοι επηρεάζονται από την γλώσσα τέλεσης της λειτουργίας ως προς την σχέση τους με την εκκλησία διότι αν δεν την αντιλαμβάνονται σταματάνε να πηγαίνουν όπως κανανε με την ορθόδοξη εκκλησία όπου και όσοι και να την επισκέπτηκαν δεν τους άρεσε διότι δεν αντιλαμβανόταν κάποια πράγματα. Οι καθολικοί νέοι έχουν την δυνατότητα να κάνουν ταξίδια και να παρακολουθούν λειτουργία και με άλλη γλώσσα και σε άλλα μέρη που τους είναι μια ωραία εμπειρία. Δεν μπορούν να κατανοήσουν την λειτουργία στην ορθόδοξη εκκλησία λόγω της γλώσσας και αν και θεωρούν πως δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ καθολικής και ορθόδοξης εκκλησίας οι νέοι καθολικοί πηγαίνουν πιο συχνά στην λειτουργία διότι

μπορούν να αντιληφθούν και να καταλάβουν τγα νοήματα και τα μηνύματα που θα τους περάσει το κήρυγμα αλλά το πιο σημαντικό είναι η μουσική η οποία συμβάλλει στην συμμετοχή τους στην λειτουργία και αυτό τους φαίνεται ενδιαφέρον.

Οι παραδόσεις εμπλεκόμενες στην θρησκευτική τελετουργία και λειτουργική πολύ συχνά δημιουργούν τις προϋποθέσεις για τη χρήση αρχαϊκών μορφών της γλώσσας, όπως συμβαίνει με την ελληνιστική Κοινή ή τη Λατινική στην οποία τελείται η θεία λειτουργία στην ανατολική και τη δυτική εκκλησία αντίστοιχα.

Η χρήση επομένως της ιερής γλώσσας αντιπροσωπεύει μια επιπλέον ανάπτυξη αυτής της πρακτικής. Η καθομιλούμενη γλώσσα αλλάζει τόσο από τη γλώσσα των ιερών κειμένων ώστε η λειτουργία καθίσταται ακατανόητη χωρίς ιδιαίτερη εκπαίδευση. Οι ιεραποστολικές συνήθως θρησκείες διαδίδουν την αρχαία γλώσσα σε πληθυσμούς που ποτέ δεν τη μιλούσαν, και για τους οποίους παραμένει ξένη γλώσσα. Εφόσον συνδεθεί μια γλώσσα με κάποια θρησκευτική λατρεία, οι οπαδοί αυτής της λατρείας συχνά της ιδιότητες που υπό κανονικές συνθήκες δε θα έδιναν στην μητρική τους γλώσσα. Η ιερή γλώσσα είναι ενδεδυμένη τον μανδύα της ιεροπρέπειας και της μαγείας που λείπει από τον καθημερινό λόγο και την ίδια στιγμή γίνεται και το σημείο ενσυνείδητου διαχωρισμού και συνεπώς ανάπτυξης εξουσιαστικών παραμέτρων- ανάμεσα στον κλήρο και τον ανεκπαίδευτο απλό λαό, που δεν έχει τη δυνατότητα πρόσβασης στο ιδιαίτερο σώμα γνώσης που περιέχεται στα ιερά κείμενα.

Υπάρχουν πολλές απόψεις σχετικά με την επιρροή της γλώσσας στην προσιτότητα των πιστών από πλευράς Εκκλησίας. Υπάρχουν πολλοί πατέρες της Ελληνικής Κθολικής Εκκλησίας οι οποίοι υποστηρίζουν πως η γλώσσα επηρεάζει την σχέση των νέων με την Εκκλησία διότι αν κάποιος δεν μπορεί να κατανοήσει κάτι το οποίο ακούει δεν θα ενδιαφερθεί να το ακούσει και να το προσ'εξει την επόμενη φορά. Ειδικότερα οι πατέρες της Ελληνικής Καθολικής Εκκλησίας αναφέρουν ότι υπάρχει μια κρίση η οποία έχει δημιουργήσει μια ρευστότητα η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την ίδια την εκκλησία και ειδικότερα τους κληρικούς αλλά και όλους εκείνους οι οποίοι είναι ενεργοποιημένοι μέσα στις ενορίες, στις εκκλησιαστικές επαρχίες αν θα έχουν ένα λόγο τέτοιο που να μπορούν να μιλήσουν στην νέα γενιά όποια κι αν είναι αυτή η νέα γενιά και να γίνουν κατανοητοί δύο είναι τα βασικά στοιχεία η μουσική και ο λόγος.

Η εκκλησία εν κατακλείδι προσπάθησε να μιλήσει με ένα λόγο ο οποίος να είναι κατανοητός στον κόσμο του δεύτερου μισού του 20ου αιώνα, και παρά τα λάθη και τις αποτυχίες δεν υπάρχει τίποτα το ανθρώπινο που να μην διατρέχει κίνδυνο, η εκκλησία έκανε πάρα πολύ σωστά που έβγαλε τα Λατινικά χωρίς να τα καταργήσει και που μίλησε στους νέους με μία γλώσσα η οποία ήταν κατανοητή από τους νέους.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΡΚΟ ΦΩΣΚΟΛΟ

Στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής μου εργασίας, την 17η Αυγούστου 2021 ολοκληρώθηκε η συνέντευξη με τον Πατέρα Μάρκο Φώσκολο, εφημέριο στην Ενορία του Αγίου Νικολάου, στο νησί της Τήνου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, μετά από επικοινωνία με την Καθολική Ενορία Μυκόνου, Σάμου, Σύρου και Χανίων, όλοι ανεξαιρέτως οι υπεύθυνοι με προέτρεψαν να επικοινωνήσω με τον συγκεκριμένο Πατέρα, χαρακτηρίζοντας τον ως τον πιο κατάλληλο άνθρωπο να μου μιλήσει, να μου εξηγήσει και να μου απαντήσει κάθε ερώτηση που αφορά τη λειτουργία της Καθολικής Εκκλησίας από το παρελθόν μέχρι και σήμερα.

Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στο σπίτι του Πατέρα Μάρκου στην Τήνο, το οποίο του έχει παραχωρηθεί από την Καθολική Εκκλησία και αφού πρώτα ενημερώθηκε και συμφώνησε να ηχογραφηθεί η συνομιλία μας.

Αρχικά, μου εξήγησε ότι στην Τήνο ο αριθμός των Καθολικών πιστών έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια και ότι ο ίδιος λειτουργεί στην Καθολική Εκκλησία του Αγίου Νικολάου κάθε Κυριακή.

Η πρώτη ερώτηση που του έθεσα αφορούσε τη χρήση της σύγχρονης δημοτικής γλώσσας και κατά πόσο εκείνη επηρεάζει τη σχέση των νέων με την εκκλησία. Ο Πατέρας υποστήριξε ότι *“Αναμφίβολα επηρεάζεται η σχέση των νέων με την εκκλησία από τη χρήση της δημοτικής γλώσσας”*. Συνέχισε, αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι *“Οι κληρικοί, αλλά και όλοι εκείνοι οι οποίοι είναι ενεργοποιημένοι μέσα στις ενορίες, στις εκκλησιαστικές επαρχίες οφείλουν να μιλήσουν στην νέα γενιά, όποια κι αν είναι αυτή η νέα γενιά και να γίνουν κατανοητοί”*. Έπειτα, περιέγραψε τον Μάη του 68, όπου έγινε η λεγόμενη *“Επανάσταση της νεολαίας”*. Παρά τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η Ευρώπη τότε (στην Ελλάδα υπήρχε δικτατορία), οι νέοι κατάφεραν να εκδηλωθούν και ως ένα μεγάλο βαθμό αυτή η εκδήλωση των νέων οφειλόταν στην εκκλησία και πιο συγκεκριμένα στην Καθολική Εκκλησία η οποία τη δεκαετία του 1960 και πιο συγκεκριμένα από το 1961 μέχρι το 1965 πραγματοποίησε μία παγκόσμια Σύνοδο επισκόπων που τίναξε τα πάντα στον αέρα και που έδωσε τη δυνατότητα και στην εκκλησία να βγει προς τα έξω και επίσης να δημιουργήσει κάποιες προϋποθέσεις ώστε το μήνυμα του Ευαγγελίου, να γίνει πιο κατανοητό από τους νέους. Στη συνέχεια, εξέφρασε την προσωπική του άποψη λέγοντας ότι *“ Η εκκλησία έκανε πάρα πολύ σωστά που έβγαλε τα Λατινικά χωρίς να τα καταργήσει και που μίλησε στους*

νέους με μία γλώσσα η οποία ήταν κατανοητή από τους νέους. Το κακό είναι ότι αυτή η νεολογία έχει προχωρήσει πολύ και οι αλλαγές τις οποίες ζητά είναι τόσο γρήγορες που είναι δύσκολο πια να τους παρακολουθήσεις” ενώ συμπλήρωσε ότι “ η Καθολική Εκκλησία επηρέασε κατά πολύ και την Ορθόδοξη και τη διαμαρτυρούμενη πλευρά. Ο Ορθόδοξος κλήρος ο οποίος ζητούσε μία επιπλέον μόνωση συνήθως πήγαινε στη Δυτική Ευρώπη σε Καθολικά συνήθως Ινστιτούτα και Πανεπιστήμια καθώς οι Ορθόδοξες Σχολές Πανεπιστημιακού και μετα-Πανεπιστημιακού επιπέδου, ήταν μία ή δύο και όχι και πολύ οργανωμένες”.

Το δεύτερο ερώτημα αφορούσε τη γλωσσική πολιτική της Ελληνικής Καθολικής Εκκλησίας με την εγκατάσταση Καθολικών από όλον τον κόσμο. Ο Πατέρας Μάρκος εξήγησε ότι το Καθολικό εκκλησίασμα με την εγκατάσταση Πολωνών, Φιλιππινέζων, Σριλανκέζων, Χριστιανών προσφύγων από τη Μέση Ανατολή, δίγλωσσων και “μικτών”, από θρησκευτική άποψη οικογενειών, πενταπλασιάστηκε. Ανέφερε ότι “Η πρώτη δόση των Πολωνών που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα ήταν γύρω στις 300.000. Εμείς ως Καθολικοί είμαστε 60.000” ενώ στη συνέχεια πρόσθεσε ότι η Καθολική Εκκλησία δεν μπόρεσε να καλύψει τις πνευματικές ανάγκες όλων αυτών των ανθρώπων και γι αυτό ζήτησε ιερείς από την Πολωνία.

Στο τρίτο ερώτημα της συνέντευξης ζητήθηκε από τον Πατέρα Μάρκο να αναλύσει τις όποιες διαφορές υπάρχουν ως προς τη γλωσσική πολιτική ανάμεσα στην Ελλάδα και την Κύπρο με δεδομένο την έντονη χρήση της Κυπριακής διαλέκτου και τα διαφορετικά ιστορικά δεδομένα. Ο ίδιος εξήγησε ότι υπάρχουν τεράστιες διαφορές και ότι δεν τίθεται κανένα θέμα συνεργασίας μεταξύ των δύο Εκκλησιών. Στην Κύπρο υπάρχουν δύο Καθολικές κοινότητες, οι Λατίνοι και οι Μαρωνίτες. Και οι δύο αυτές θρησκευτικές μειονότητες εκπροσωπούνται με βάση το Σύνταγμα στη Βουλή της Κύπρου. Οι Μαρωνίτες στη λατρεία τους χρησιμοποιούν την Αραβική γλώσσα, επειδή όμως οι νέες γενιές πλέον χρησιμοποιούν τα ελληνικά στην καθημερινότητά τους αλλά και τα αγγλικά έχουν μεταφράσει τα κείμενά τους στα ελληνικά και στα αγγλικά. Όσον αφορά τους Λατίνους, χρησιμοποιούν με μεγαλύτερη άνεση τις Ευρωπαϊκές γλώσσες, ιδιαίτερα τα αγγλικά αλλά και τα ιταλικά στη λατρεία τους.

Το επόμενο ερώτημα, επιζητούσε την προσωπική άποψη του Πατέρα σχετικά με την τελευταία έντονη δραστηριότητα στην Ελλάδα, υπερσυντηρητικών κινημάτων Πολωνικής προέλευσης και της πιθανής “αιρετικής” τους απόκλισης. Ο Πατέρας υποστήριξε ότι δεν

γνωρίζει το συγκεκριμένο κίνημα αλλά ότι οι Πολωνοί ήταν γενικότερα συντηρητικοί. Ωστόσο, όμως, όπως είπε *“Είναι τραβηγμένος ο όρος αιρετικής προέλευσης”*. Συνέχισε λέγοντας ότι *“Το θέμα της ευσπλαχνίας και εμένα δεν με ενθουσιάζει ειδικά έτσι όπως το παρουσιάζουν και όπως το παρουσίασε και ο Παπάς Β' που ήταν Πολωνός. Μου φάνηκε λίγο υπερβολικός ο τονισμός αλλά δεν βρήκα κάτι που να πηγαίνει ενάντια σε εκείνα τα οποία γνώριζα, πίστευα και είχα διδαχθεί στο Πανεπιστήμιο στη Θεολογία. Συντηρητικό ναι αλλά δεν θα το έλεγα αιρετικό”*.

Στην ερώτηση σχετικά με την επιστροφή των Λατινικών ως μοναδικής Λειτουργικής γλώσσας, ανέφερε ότι πρόκειται για ζήτημα κοινής λογικής και τόνισε ότι η ιστορία προχωράει μπροστά, δεν γίνεται να επιστρέφει πίσω. Τεκμηρίωσε την άποψη του δίνοντας το εξής παράδειγμα: *“ Είμαι σύμφωνος ότι η λειτουργία στα Λατινικά ήταν πομπώδης αλλά αν αυτή η λειτουργία κρατούσε τρεις ώρες, αν έλεγα σε κάποιον να κάτσει τρεις ώρες κάθε Κυριακή και μία ώρα κάθε μέρα μέσα στην εβδομάδα, θα ερχόταν”*;

Η συνέντευξη ολοκληρώθηκε με τη συζήτηση σχετικά με την ύπαρξη κάποιου Ιεροσπουδαστηρίου στην Ελλάδα στο οποίο να μπορεί κανείς να σπουδάσει ιερέας στην Καθολική Εκκλησία. Ο Πατέρας εξήγησε ότι υπήρχε παλαιότερα αλλά θεωρήθηκε αναχρονιστικό και ότι σήμερα αν κάποιος επιθυμεί να γίνει ιερέας θα πρέπει να πάει σε κάποια σχετική σχολή στην Ιταλία όπου θα διδαχθεί φιλοσοφία, θεολογία και θα λάβει κάποια εξειδίκευση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ερωτηματολόγιο έρευνας

Θέμα: Η οπτική των “Καθολικών νέων”

Σημειώστε X στο κουτάκι που αντιστοιχεί στη θετική σας απάντηση.

1. Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο: Άντρας Γυναίκα

Ηλικία :

1) Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

2) Εκκλησιάζεσαι και πόσο;

Κάθε Κυριακή Μία φορά το μήνα Μόνο στις μεγάλες γιορτές

3) Σε ποια γλώσσα γίνεται η λειτουργία; Την καταλαβαίνεις;

4) Επηρεάζει τη σχέση σου με την εκκλησία η γλώσσα που τελείται η λειτουργία;

5) Έχεις παρακολουθήσει λειτουργία σε άλλη γλώσσα, στην Ελλάδα ή το εξωτερικό;

6) Έχεις παρακολουθήσει τη λειτουργία σε Ορθόδοξη εκκλησία; Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

7) Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με η γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης

Πρώτος συνεντευξιζόμενος

Φύλο: ΑΝΤΡΑΣ

Θρήσκευμα: ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ

ΗΛΙΚΙΑ: 25

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί Ορισμοί
A. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Συχνότητα εκκλησιασμού	ΜΕΓΑΓΙΟ= ΜΕΓΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
2. Αίτια εκκλησιασμού	ΔΡΑΚΑΝΕ= ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ (ΕΚΝΕ) ΚΑΤΑΓΛΩ= ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΠΡΟΣΕΠΙ=ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΜΛΕΙΤ= ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
B. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΔΗΜΓΛΩ=ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
2. Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας	ΝΕΣΥΓΛΩ= ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Γ. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΚΑΘΑΡΕ= ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ
2. Η οπτική των Καθολικών νέων	ΑΠΟΜΑΝΕ= ΚΥΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης
Δεύτερος συνεντευξιαζόμενος

Φύλο: ΑΝΤΡΑΣ

Θρήσκευμα: ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ

ΗΛΙΚΙΑ: 27

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί Ορισμοί
A. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Συχνότητα εκκλησιασμού	ΜΕΓΑΓΙΟ= ΜΕΓΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
2. Αίτια εκκλησιασμού	ΚΑΤΑΓΛΩ=ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΥΜΛΕΙΤ=ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
B. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΕΛΛΗΓΛΩ= ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΘΟΓΛΩ= ΚΑΘΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΓΛΩ=ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
2. Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας	ΝΕΣΥΓΛΩ= ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Γ. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΚΑΘΑΡΕ= ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ
2. Η οπτική των Καθολικών νέων	ΜΕΡΙΓΛΩ=ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΑΠΟΜΑΝΕ=ΚΥΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

*Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης
Τρίτη συνεντευξιαζόμενη*

Φύλο: ΓΥΝΑΙΚΑ

Θρήσκευμα: ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ

ΗΛΙΚΙΑ: 19

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί Ορισμοί
A. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Συχνότητα εκκλησιασμού	ΚΑΚΥΡΙΑ= ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ
2. Αίτια εκκλησιασμού	ΚΑΤΗΧΗ=ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟ ΚΑΤΑΓΛΩ=ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΥΝΡΟΥ=ΣΥΝΗΘΕΙΑ/ΡΟΥΤΙΝΑ
B. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΔΗΜΓΛΩ=ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΕΛΛΗΓΛΩ=ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
2. Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας	ΔΝΣΧΕΚ=ΔΕΝ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΥΜΑΝΓΛ=ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑ
Γ. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΚΑΘΑΡΕ= ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ
2. Η οπτική των Καθολικών νέων	ΜΕΡΙΓΛΩ=ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΔΝΠΑΡΑΚ=ΔΕΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩ ΟΤΑΝ ΠΗΓΑΙΝΩ

*Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης
Τέταρτη συνεντευξιαζόμενη*

Φύλο: ΓΥΝΑΙΚΑ

Θρήσκευμα: ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ

ΗΛΙΚΙΑ: 22

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί Ορισμοί
A. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Συχνότητα εκκλησιασμού	ΚΑΚΥΡΙΑ= ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΕΓΑΓΙΟ=ΜΕΓΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
2. Αίτια εκκλησιασμού	ΠΡΟΣΕΠΙ=ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
B. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΕΛΛΗΓΛΩ=ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΘΟΓΛΩ=ΚΑΘΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ
2. Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας	ΔΝΣΧΕΚ=ΔΕΝ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗΝ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΝΕΣΥΓΛΩ= ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Γ. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΚΑΘΑΡΕ=ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ
2. Η οπτική των Καθολικών νέων	ΔΝΚΑΤΑ=ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΩ ΤΙΠΟΤΑ ΜΕΡΙΓΛΩ=ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

*Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης
Πέμπτη συνεντευξιαζόμενη*

Φύλο: ΓΥΝΑΙΚΑ

Θρήσκευμα: ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ

ΗΛΙΚΙΑ: 25

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί Ορισμοί
A. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Συχνότητα εκκλησιασμού	ΜΙΦΟΜΗ= ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΤΟ ΜΗΝΑ
2. Αίτια εκκλησιασμού	ΠΡΟΣΕΠΙ=ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΗΡΕΜΚΛ=ΗΡΕΜΙΑ ΚΑΤΑΓΛΩ=ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΤΗΧΗ=ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟ
B. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΔΗΜΟΓΛΩ=ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΕΛΛΗΓΛΩ=ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΘΟΓΛΩ=ΚΑΘΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ
2. Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας	ΝΕΣΥΓΛΩ= ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Γ. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΑΡΧΕΛΛ=ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
2. Η οπτική των Καθολικών νέων	ΜΕΡΙΓΛΩ=ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΔΝΚΑΤΑ=ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΩ ΤΙΠΟΤΑ

*Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης
Έκτος συνεντευξιαζόμενος*

Φύλο: ΑΝΤΡΑΣ

Θρήσκευμα: ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ

ΗΛΙΚΙΑ: 28

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί Ορισμοί
A. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Συχνότητα εκκλησιασμού	ΜΕΓΑΓΙΟ=ΜΕΓΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
2. Αίτια εκκλησιασμού	ΚΑΤΗΧΗ=ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟ ΣΥΝΠΡΟΥ=ΣΥΝΗΘΕΙΑ/ΡΟΥΤΙΝΑ ΔΡΑΚΑΝΕ=ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ (ΕΚΝΕ) ΣΥΜΛΕΙΤ=ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
B. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΕΛΛΗΓΛΩ=ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
2. Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας	ΔΝΣΧΕΚ= ΔΕΝ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΥΜΑΝΓΛ= ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΚΑΘΑΡΕ= ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ
2. Η οπτική των Καθολικών νέων	ΔΝΚΑΤΑ=ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΩ ΤΙΠΟΤΑ

**Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης
Έβδομος συνεντευξιαζόμενος**

Φύλο: ΓΥΝΑΙΚΑ

Θρήσκευμα: ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ

ΗΛΙΚΙΑ: 28

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί Ορισμοί
A. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Συχνότητα εκκλησιασμού	ΚΑΚΥΡΙΑ= ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ
2. Αίτια εκκλησιασμού	ΚΑΤΗΧΗ=ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟ ΣΥΝΡΟΥ=ΣΥΝΗΘΕΙΑ/ΡΟΥΤΙΝΑ
B. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΕΛΛΗΓΛΩ=ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
2. Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας	ΝΕΣΥΓΛΩ= ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΥΜΑΝΓΛ= ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΚΑΘΑΡΕ= ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ
2. Η οπτική των Καθολικών νέων	ΜΕΡΙΓΛΩ=ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

**Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης
Όγδοος συνεντευξιαζόμενος**

Φύλο: ΓΥΝΑΙΚΑ

Θρήσκευμα: ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ

ΗΛΙΚΙΑ: 27

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί Ορισμοί
A. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Συχνότητα εκκλησιασμού	ΜΕΓΑΓΙΟ=ΜΕΓΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
2. Αίτια εκκλησιασμού	ΣΥΝΠΡΟΥ=ΣΥΝΗΘΕΙΑ/ΡΟΥΤΙΝΑ
B. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΕΛΛΗΓΛΩ=ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΓΛΩ=ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
2. Η στάση των νέων απέναντι στη γλώσσα της Καθολικής λειτουργίας	ΔΝΣΧΕΚ= ΔΕΝ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΥΜΑΝΓΛ= ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ. Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
1. Χαρακτηρισμός της γλώσσας	ΚΑΘΑΡΕ= ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ
2. Η οπτική των Καθολικών νέων	ΔΝΚΑΤΑ=ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΩ ΤΙΠΟΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

Ερωτηματολόγιο έρευνας

1ος Συνεντευξιαζόμενος

Θέμα: Η οπτική των “Καθολικών νέων” για τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία

1. Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο: Άντρας

Ηλικία: 25

1) Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

Η σχέση μου με την εκκλησία είναι αρκετά καλή από πολύ μικρή ηλικία...εεε... Πήγαινα τόσο στην εκκλησία όσο και στην ΕΚΝΕ, την καθολική νεολαία, κάθε Κυριακή όσο ήμουν πιο μικρός... Κάναμε κάποιες δράσεις εκεί συζητούσαμε και λοιπά... Αλλά και τώρα ας πούμε που έχω μεγαλώσει προσπαθώ να πηγαίνω όσο περισσότερο μπορώ στην εκκλησία...

2) Εκκλησιάζεσαι και πόσο;

Όπως σου είπα όσο ήμουν πιο μικρός πήγαινα σίγουρα κάθε Κυριακή, στις γιορτές και πολλές φορές και Σάββατο. Τώρα πλέον λόγω υποχρεώσεων μόνο στις γιορτές πηγαίνω..Χριστούγεννα, Πάσχα...

3) Σε ποια γλώσσα γίνεται η λειτουργία; Την καταλαβαίνεις;

Η λειτουργία γίνεται στη δημοτική γλώσσα και αυτό είναι το βασικό που μου αρέσει στην Καθολική Εκκλησία σε σχέση με την ορθόδοξη. Μπορώ να καταλάβω τη γλώσσα, να εκλάβω όλα τα μηνύματα από το λόγο του Πατέρα.... Συμμετέχουμε και εμείς στη λειτουργία με διάφορους ύμνους που τραγουδάμε, με τη χρήση οργάνων, πιάνο... αρμόνιο.... Διαβάζουμε κάποια Ευαγγέλια. Νομίζω ότι η δημοτική γλώσσα, η χρήση της την Καθολική Εκκλησία έχει φέρει τους νέους πιο κοντά σε αυτή σε σχέση με αυτά που ακούω από φίλους μου που είναι ορθόδοξοι...

4) Επομένως, θεωρείς ότι επηρεάζει τη σχέση σου με την εκκλησία η γλώσσα που τελείται λειτουργία;

Ναι σαφώς. Η εκκλησία έχει πολύ ωραία μηνύματα να δώσει σε όλους τους ανθρώπους.. Υπάρχει πιο όμορφο πράγμα από το να μπορείς να τα καταλάβεις αυτούσια όλα τα μηνύματα, να μην πρέπει να ψάξεις να βρεις τι σημαίνει ή να μην καταλάβεις μία λέξη... Πηγαίνεις ακούς όλα τα μηνύματα, όλους τους ύμνους στη γλώσσα σου, στη γλώσσα που μιλάμε εννοώ....

5) Έχει παρακολουθήσει λειτουργία σε άλλη γλώσσα, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό;

Έχει τύχει να παρακολουθήσω μία φορά όταν ήμουν στα Χανιά... Εκεί από ότι μας είχε εξηγήσει ο Πατέρας αν και μιλούσε ελληνικά όχι πολύ καλά βέβαια γιατί ήταν από την Ιταλία... πολλές φορές όπως και στην περίπτωση που βρέθηκα εγώ εκεί η λειτουργία είχε γίνει στα αγγλικά λόγω του ότι οι περισσότεροι πιστοί ήταν Άγγλοι... Και γενικά από όσο γνωρίζω γίνεται αυτό όχι μόνο στα Χανιά χωρίς να είμαι σίγουρος βέβαια ανάλογα με την πλειοψηφία των πιστών σε πολλά μέρη η λειτουργία γίνεται στη γλώσσα της πλειοψηφίας.

6) Έχει παρακολουθήσει τη λειτουργία σε ορθόδοξη εκκλησία; Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

Ναι έχω πάει στην Ορθόδοξη εκκλησία αρκετές φορές θα έλεγα... μου ήταν κατανοητή σε ένα βαθμό. Δεν μπορώ να πω ότι τα καταλάβαινα όλα, όσο ότι καταλάβαινα κάποιες λέξεις από την καθαρεύουσα που χρησιμοποιούν..Και σε αυτό νομίζω ότι έπαιξε μεγάλο ρόλο τα αρχαία που έκανα στο σχολείο.... οπότε κάποιες λέξεις ενδεχομένως από εκεί να τις γνώριζα και να μπορούσα να τις κατανοήσω..

7) Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με τη γλώσσα της καθολικής λειτουργίας;

Θα ήθελα να προσθέσω κάτι σχετικά... σε σύγκριση της Καθολικής με την Ορθόδοξη εκκλησία... Σε καμία περίπτωση δεν θεωρώ ότι είναι ανώτερη η Καθολική Εκκλησία ίσα-ίσα που θεωρώ ότι οι διαφορές μας είναι μηδαμινές ενδεχομένως βέβαια γιατί έχω μεγαλώσει σε ένα νησί όπως είναι η Σύρος που συνυπάρχουμε πολύ αρμονικά Καθολικοί και Ορθόδοξοι και στην κοινωνική και στην πολιτική ζωή και στο σχολείο...εεεε.... Ωστόσο, θεωρώ ότι οι νέοι είναι πιο κοντά στην Καθολική Εκκλησία σε σχέση με την

Ορθόδοξη και ο κυριότερος παράγοντας είναι η γλώσσα στην οποία τελείται η λειτουργία... Ειδικά σε νεαρή ηλικία ποιος νέος θα πάει στην εκκλησία όταν δεν μπορεί να καταλάβει τα νοήματα και τα μηνύματα που θέλει να περάσει; Σίγουρα βέβαια παίζει ρόλο και το ότι στην Καθολική Εκκλησία υπάρχει η μουσική... Σε πολλούς ύμνους χειροκροτάμε, τραγουδάμε.. οπότε αν μπορούσα να το χαρακτηρίσω έτσι είναι πιο “διασκεδαστικός” σε εισαγωγικά πάντα, ο τρόπος .....

*Ερωτηματολόγιο έρευνας
2ος Συνεντευξιαζόμενος*

Θέμα: Η οπτική των “Καθολικών νέων” για τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία

1. Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο: Άντρας

Ηλικία: 27

1) Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

Καλή είναι η σχέση μου με την εκκλησία αλλά δεν έχω πολύ χρόνο όπως παλαιότερα να πηγαίνω συχνά.

2) Εκκλησιάζεσαι και πόσο;

Σίγουρα στις μεγάλες γιορτές και αν καταφέρω κάποια Κυριακή μέσα στο χρόνο.

3) Σε ποια γλώσσα γίνεται η λειτουργία; Την καταλαβαίνεις;

Φυσικά και την καταλαβαίνω είναι τα νέα Ελληνικά.... η γλώσσα που μιλάμε.... η δημοτική.

4) Επηρεάζει τη σχέση σου με την εκκλησία η γλώσσα που τελείται λειτουργία;

Σίγουρα. Θεωρώ όσοι είναι καθολικοί μπορούν να το καταλάβουν.... το να πηγαίνεις στην εκκλησία και η λειτουργία να γίνεται στη γλώσσα σου, στη γλώσσα που μιλάς βοηθάει στο να κατανοήσεις καλύτερα την όλη διαδικασία. Αντίθετα, από όσο γνωρίζω... για παράδειγμα στην Ορθόδοξη εκκλησία η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι η καθαρεύουσα... σίγουρα μπορεί κανείς να κατανοήσει αρκετά πράγματα αλλά όχι όλα.

5) Έχεις παρακολουθήσει λειτουργία σε άλλη γλώσσα, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό;

Έχω παρακολουθήσει στην Ισπανία λειτουργία. Είχαμε κάνει ένα ταξίδι με την ΕΚΝΕ την

καθολική νεολαία της Ελλάδος στην Ισπανία για να συναντήσουμε τον Πάπα... όπου εκεί είχαν βρεθεί όλοι οι καθολικοί νέοι από όλο τον κόσμο και η λειτουργία στην εκκλησία ήταν στην ισπανική γλώσσα. Εδώ στη Σύρο έχουμε ξένους Πατέρες... εδώ στη δική μου ενορία ο παπάς.... Πατέρα τον λέμε εμείς... είναι από την Πολωνία.. Ωστόσο, η λειτουργία γίνεται στα ελληνικά καθώς το σύνολο των πιστών είναι Έλληνες.

6) Έχει παρακολουθήσει τη λειτουργία σε ορθόδοξη εκκλησία; Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

Ναι έχω πάει αρκετές φορές στην ορθόδοξη εκκλησία. Δεν μου ήταν κατανοητή πάντα η γλώσσα. Η ορθόδοξη εκκλησία χρησιμοποιεί την καθαρεύουσα πράγμα που σημαίνει ότι μπορεί να καταλαβαίνω κάποια πράγματα αλλά όχι όλα. Και στην Καθολική Εκκλησία υπάρχουν ακόμα κάποια κείμενα όπως το “Πιστεύω” που είναι στην καθαρεύουσα.. είναι το ίδιο βασικά με τους ορθόδοξους αλλά είναι λίγα ακόμα τα στοιχεία στην καθαρεύουσα που έχουν διατηρηθεί. Το κύριο μέρος της Καθολικής λειτουργίας γίνεται στη δημοτική γλώσσα ενώ στην Ορθόδοξη χρησιμοποιείται αποκλειστικά η καθαρεύουσα από όσο γνωρίζω.

7) Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με τη γλώσσα της καθολικής λειτουργίας;

Θέλω να προσθέσω κάτι που δεν ξέρω αν είναι σχετικό με την έρευνά σου. Νομίζω ότι οι Καθολικοί νέοι είναι πιο κοντά στην εκκλησία σε σχέση με τους Ορθόδοξους για δύο λόγους: Το ένα είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται και το άλλο είναι η μουσική. Η Καθολική Εκκλησία βασίζεται στη μουσική.... χρησιμοποιούνται όργανα μουσικής με τα οποία απαγγέλλονται οι διάφοροι ύμνοι..

*Ερωτηματολόγιο έρευνας
3ος Συνεντευξιζόμενος*

Θέμα: Η οπτική των “Καθολικών νέων” για τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία

1. Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο: Γυναίκα

Ηλικία: 19

1) Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

Η σχέση μου με την εκκλησία είναι πολύ καλή από πάντα. Πήγαινα από πολύ μικρή στην εκκλησία και συνεχίζω να πηγαίνω.

2) Εκκλησιάζεσαι και πόσο;

Εκκλησιάζομαι Κάθε Κυριακή.

3) Σε ποια γλώσσα γίνεται η λειτουργία την καταλαβαίνεις;

Η λειτουργία γίνεται στα νέα ελληνικά.. στη δημοτική γλώσσα. Είναι η γλώσσα που μιλάμε.. Φυσικά και τα καταλαβαίνω όλα. Έχουν μείνει κάποια κείμενα στην καθαρεύουσα. Κάποια κοινά με την Ορθόδοξη εκκλησία. Πήγαινα κατηχητικό από πολύ μικρή οπότε όλα αυτά τα λίγα κείμενα που δεν είναι στη δημοτική τα είχαμε αναλύσει σειρά σειρά οπότε καταλαβαίνω το νόημα τους και κάθε τους λέξη.

4) Επηρεάζει τη σχέση σου με την εκκλησία η γλώσσα που τελείται λειτουργία;

Θα έλεγα όχι. Παρότι μ'αρέσει ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι πλήρως κατανοητή σ'εμένα, νομίζω θα είχα την ίδια σχέση με την εκκλησία ακόμα και αν χρησιμοποιούνταν άλλη γλώσσα. Έτσι έμαθα από μικρή. Έτσι μεγάλωσα. Ήταν στη ρουτίνα μας την οικογενειακή το «Κάθε Κυριακή» εκκλησία. Επίσης, στο κατηχητικό έμαθα το πραγματικό νόημα της εκκλησίας... Τι μου προσφέρει η εκκλησία.. Οπότε γι αυτό σου λέω ότι δεν επηρεάζει η γλώσσα τη σχέση μου με την εκκλησία.

5) Έχεις παρακολουθήσει λειτουργία σε άλλη γλώσσα, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό;

Έχω παρακολουθήσει στην Ιταλία, στη Ρώμη.. Είχα πάει διακοπές και ήθελα πολύ να δω λειτουργία σε άλλη γλώσσα. Ήταν μια πολύ ωραία εμπειρία.

6) Έχεις παρακολουθήσει τη λειτουργία σε ορθόδοξη εκκλησία; Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

Έχω πάει στην Ορθόδοξη εκκλησία 2-3 φορές. Δεν μπορώ να πω ότι τα καταλαβαίνω όλα. Λέξεις καταλαβαίνω. Αλλά δεν μπορώ να πω ότι όσες φορές πήγα παρακολουθούσα συνέχεια. Στην Καθολική εκκλησία και να μην παρακολουθείς κάτι θα σου μείνει επειδή είναι η γλώσσα σου ενώ στην Ορθόδοξη αυτό δεν μπορεί να συμβεί νομίζω.

7) Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με τη γλώσσα της καθολικής λειτουργίας;

Εε θέλω να πω ότι πιστεύω ότι αυτός που θέλει να πάει εκκλησία θα πάει ανεξάρτητα από τη γλώσσα. Θεωρώ ότι όσοι λένε ότι δεν πηγαίνουν εκκλησία... οι Ορθόδοξοι ας πούμε λόγω της γλώσσας είναι απλώς μια δικαιολογία.. Και οι Καθολικοί αντίστοιχα όσοι λένε ότι πηγαίνουν λόγω του ότι καταλαβαίνουν τη γλώσσα..

Θέμα: Η οπτική των “Καθολικών νέων” για τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία

1. Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο: Γυναίκα

Ηλικία: 22

1) Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

Καλή είναι, αρκετά καλή. Μ'αρέσει να πηγαίνω στην εκκλησία. Δεν προλαβαίνω βέβαια να πηγαίνω όσο συχνά θα ήθελα... Αλλά πηγαίνω.

2) Κάθε πότε πηγαίνεις;

Σίγουρα κάθε Κυριακή. Παλαιότερα πήγαινα πιο συχνά, γι'αυτό λέω ότι θα ήθελα περισσότερο... Καλά σίγουρα και στις γιορτές... Χριστούγεννα, Πάσχα.. Τον Δεκαπενταύγουστο..

3) Σε ποια γλώσσα γίνεται η λειτουργία την καταλαβαίνεις;

Στα ελληνικά. Στη γλώσσα που χρησιμοποιούμε και εμείς. Αυτή που μιλάμε. Όχι σε καθαρεύουσα.. Την καταλαβαίνω... Βέβαια.. Είναι η γλώσσα της καθημερινότητας μας.

4) Επηρεάζει τη σχέση σου με την εκκλησία η γλώσσα που τελείται λειτουργία;

Όχι. θα πήγαινα στην εκκλησία ακόμα και αν χρησιμοποιούνταν τα λατινικά ή η καθαρεύουσα. Μ'αρέσει που είναι στα νέα ελληνικά και την καταλαβαίνω. Αλλά δεν είναι ο κύριος λόγος, ο βασικός παράγοντας για τον οποίο πηγαίνω στην εκκλησία.

5) Έχει παρακολουθήσει λειτουργία σε άλλη γλώσσα, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό;

Θα ήθελα να παρακολουθήσω, αλλά όχι δεν έχω βρεθεί σε κάποια τέτοια λειτουργία. Νομίζω όμως ότι θα μου άρεσε πολύ η εμπειρία.

6) Έχεις παρακολουθήσει τη λειτουργία σε ορθόδοξη εκκλησία; Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

Έχω πάει μια φορά στην Ορθόδοξη εκκλησία όταν ήμουν μικρή. Τότε δεν μ'άρεσε καθόλου. Δεν καταλάβαινα τίποτα. Τώρα θεωρώ πως κάποια πράγματα θα τα καταλάβαινα καλύτερα.

7) Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με τη γλώσσα της καθολικής λειτουργίας;

Θα ήθελα να προσθέσω ότι θεωρώ πως η Καθολική εκκλησία καλά έκανε και υιοθέτησε τη δημοτική γλώσσα γιατί μ' αυτό τον τρόπο ήρθε πιο κοντά στους νέους, στη γλώσσα των νέων. Νομίζω ότι για τους νέους είναι σημαντικός παράγοντας η γλώσσα στο να έρθουν πιο κοντά με την εκκλησία εννοώ.

Θέμα: Η οπτική των “Καθολικών νέων” για τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία

1. Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο: Γυναίκα

Ηλικία: 25

1) Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

Η σχέση μου με την εκκλησία είναι αρκετά καλή. Θα ήθελα να έχω χρόνο να πηγαίνω περισσότερες φορές.. πιο συχνά... Ηρεμώ στην εκκλησία....

2) Εκκλησιάζεσαι και πόσο;

Μία φορά το μήνα σίγουρα... Ίσως και λίγο παραπάνω... Εργάζομαι και Κυριακές οπότε δεν προλαβαίνω να πάω Κυριακή όπως παλιά... Επίσης και Χριστούγεννα- Πάσχα εργάζομαι οπότε πάλι δεν πηγαίνω συνήθως....

3) Σε ποια γλώσσα γίνεται η λειτουργία την καταλαβαίνεις;

Η λειτουργία γίνεται στη δημοτική γλώσσα... στη γλώσσα μας.... Ελληνικά.. αν εννοείς αυτό.... Αφου είναι η γλώσσα που επικοινωνούμε γίνεται να μην την καταλαβαίνω;

4) Επηρεάζει τη σχέση σου με την εκκλησία η γλώσσα που τελείται λειτουργία;

Θα έλεγα ναι.... νομίζω για παράδειγμα ότι αν ήμουν Ορθόδοξη δεν θα πήγαινα ούτε μία φορά το μήνα στην εκκλησία..... όσες φορές έχω πάει δεν καταλαβαίνω πολλά πράγματα και αυτό με κάνει να μην καταλαβαίνω και το νόημα της εκκλησίας.. Δεν καταλαβαίνω τα βαθύτερα νοήματα που σου δίνει η εκκλησία.... Όταν για παράδειγμα μία παραβολή λέγεται στα αρχαία ελληνικά στην Ορθόδοξη εκκλησία και δεν αντιλαμβάνομαι... δεν καταλαβαίνω τι θέλει στην πραγματικότητα να μου πει... ενώ στην Καθολική Εκκλησία αυτό δεν συμβαίνει... Γιατί τα μηνύματα για παράδειγμα των παραβόλων είναι στη γλώσσα μας οπότε μπορούμε να καταλάβουμε πιο άμεσα και βαθιά τα νοήματα και τη σημασία τους....Οπότε νομίζω ότι η γλώσσα είναι ένας παράγοντας που από μικρή είμαι κοντά στην

εκκλησία..

5) Έχεις παρακολουθήσει λειτουργία σε άλλη γλώσσα, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό;

Ναι έχω παρακολουθήσει στην Ισπανία... Όταν πήγαμε στην Παγκόσμια συνάντηση καθολικών νέων.. Η λειτουργία ήταν στα Ισπανικά... Επίσης μας είχαν πάει και σε λειτουργία που ήταν στα Ιταλικά.

6) Έχεις παρακολουθήσει τη λειτουργία σε ορθόδοξη εκκλησία; Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

Ναι έχει πολλά χρόνια βέβαια... Θυμάμαι ότι δεν μου άρεσε καθόλου... Απλά καθόμουνα και περίμενα να τελειώσει για να φύγω.... Δεν καταλάβαινα τίποτα.. Μόνο όσα κείμενα ήταν ίδια με την Καθολική εκκλησία.. Και αυτό γιατί τα είχαμε συζητήσει στο κατηχητικό.

7) Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με τη γλώσσα της καθολικής λειτουργίας;

Θα ήθελα μόνο να προσθέσω ότι αν κάποια στιγμή η γλώσσα στη λειτουργία άλλαζε και γινόταν σαν την Ορθόδοξη εκκλησία ας πούμε.. νομίζω ότι δεν θα με πείραζε και να μην πηγαίνω.... Ενώ τώρα βλέπω ότι το ζητάω... ψάχνω χρόνο να πάω στη λειτουργία.. Σε αντίθετη περίπτωση.. νομίζω ότι δεν θα συνέβαινε αυτό...

*Ερωτηματολόγιο έρευνας
βος Συνεντευξιαζόμενος*

Θέμα: Η οπτική των “Καθολικών νέων” για τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία

1. Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο: Άντρας

Ηλικία: 28

1) Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

Παλαιότερα ήταν καλύτερη.. Εννοώ ότι όσο ήμουν μικρός πήγαινα μαζί με τη μαμά μου. Βέβαια εγώ είμαι καθολικός αλλά η μαμά μου ορθόδοξη... Οπότε πήγαινα κυρίως στην ορθόδοξη εκκλησία. Κατηχητικό, στην ΕΚΝΕ όμως...

2) Εκκλησιάζεσαι και πόσο;

Πλέον πηγαίνω μόνο στις μεγάλες γιορτές. Παλαιότερα κάθε Κυριακή.

3) Σε ποια γλώσσα γίνεται η λειτουργία την καταλαβαίνεις;

Στην Καθολική Εκκλησία η λειτουργία είναι στα νέα ελληνικά.... Σαν παιδί που πήγαινα συνέχεια στην Ορθόδοξη δεν μου άρεσε ότι δεν καταλάβαινα τίποτα... ενώ στην καθολική καταλάβαινα τα πάντα τραγουδούσαμε τους ύμνους είχε αρμόνιο... ήταν γενικά πιο ενδιαφέρουσα η λειτουργία....

4) Επηρεάζει τη σχέση σου με την εκκλησία η γλώσσα που τελείται λειτουργία;

Τώρα πια όχι γιατί δεν πηγαίνω συχνά... Θα πήγαινα το ίδιο.... τις ίδιες φορές ακόμα και αν η λειτουργία δεν γινόταν στη γλώσσα μας.... στη γλώσσα που μιλάμε εννοώ... Παλιά όμως δεν ήθελα να πηγαίνω στην Ορθόδοξη ας πούμε λόγω της γλώσσας.... Δεν καταλάβαινα και αυτό με έκανε να βαριέμαι...Οι περισσότεροι δεν καταλαβαίνουν νομίζω.. Είναι σε καθαρεύουσα η λειτουργία. Πόσα μπορείς να καταλάβεις...

5) Έχεις παρακολουθήσει λειτουργία σε άλλη γλώσσα, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό;
Όχι ποτέ... Μόνο στην Ελλάδα σε διάφορα μέρη.. όμως παντού ήταν στα Ελληνικά..

6) Έχεις παρακολουθήσει τη λειτουργία σε ορθόδοξη εκκλησία; Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

Ναι.. όπως σου είπα πήγαινα συνέχεια μικρός αλλά δεν καταλάβαινα πολλά.... Πήγαινα λόγω του ότι η μαμα μου είναι ορθόδοξη...

7) Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με τη γλώσσα της καθολικής λειτουργίας;
Όχι δεν θα ήθελα να προσθέσω κάτι.

*Ερωτηματολόγιο έρευνας
7ος Συνεντευξιαζόμενος*

Θέμα: Η οπτική των “Καθολικών νέων” για τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία

1. Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο: Γυναίκα

Ηλικία: 28

1) Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

Η σχέση μου είναι αρκετά καλή από μικρή ηλικία. Πήγαινα από μικρή κάθε Κυριακή. Η μαμά μου είναι ορθόδοξη, ο μπαμπάς μου Καθολικός αλλά πηγαίναμε μόνο στην Καθολική Εκκλησία γιατί ήταν πιο κοντά στο σπίτι.

2) Εκκλησιάζεσαι και πόσο;

Πλέον κάθε Κυριακή, Χριστούγεννα, Πάσχα..

3) Σε ποια γλώσσα γίνεται η λειτουργία την καταλαβαίνεις;

Στην Καθολική Εκκλησία η λειτουργία γίνεται στα νέα ελληνικά. Στην Ορθόδοξη γίνεται στην καθαρεύουσα. Αν και κάποια κείμενα είναι κοινά.... εννοώ για παράδειγμα το “Πιστεύω” είναι το ίδιο.. στην ίδια γλώσσα και στις δύο εκκλησίες.

4) Επηρεάζει τη σχέση σου με την εκκλησία η γλώσσα που τελείται λειτουργία;

Δεν ξέρω... Ίσως... Ναι βασικά... Δεν ήταν ο κύριος λόγος που πήγαινα στην εκκλησία η γλώσσα.. Αλλά αν μου έλεγες να πηγαίνω κάθε Κυριακή στην Ορθόδοξη Εκκλησία δεν ξέρω αν θα τα έκανα.. Καθαρά επειδή θα βαριόμουνα να κάθομαι χωρίς καταλαβαίνω τίποτα.. Και απλά να περάσει η ώρα να φύγω...

5) Έχεις παρακολουθήσει λειτουργία σε άλλη γλώσσα, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό;

Στη Ρώμη, μία φορά... Ήταν στα Ιταλικά η λειτουργία.. Όχι δεν είχα καταλάβει κάτι..

6) Έχεις παρακολουθήσει τη λειτουργία σε ορθόδοξη εκκλησία; Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

Ναι γιατί όπως σου είπα η μαμά μου είναι Ορθόδοξη.. Οπότε τύχαινε κάποιες φορές και πήγαινα. Δεν μου ήταν κατανοητή η γλώσσα ούτε σαν παιδί ούτε τώρα. Θα καταλάβω πλέον κάποιες λέξεις αλλά όχι όλα. Κάποιες λέξεις των κοινών κειμένων τις καταλαβαίνω γιατί τις είχαμε εξηγήσει στο κατηχητικό.

7) Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με τη γλώσσα της καθολικής λειτουργίας;

Δεν θα ήθελα να αλλάξει η γλώσσα. Πιστεύω ότι πολλοί είναι εκείνοι οι οποίοι θα σταματήσουν να έρχονται στην εκκλησία αν αλλάξει η γλώσσα. Ειδικά τα παιδιά... Οι νέοι.. Το να επιστρέψουμε πίσω στα Λατινικά όπως ήταν παλιά, δεν νομίζω να άρεσε σε κανένα..

*Ερωτηματολόγιο έρευνας
δος Συνεντευξιαζόμενος*

Θέμα: Η οπτική των “Καθολικών νέων” για τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στην Καθολική Εκκλησία

1. Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο: Γυναίκα

Ηλικία: 27

1) Ποια είναι η σχέση σου με την εκκλησία;

Η σχέση μου ήταν πάντα καλή. Δεν έχω χρόνο όμως να πηγαίνω πολύ στην εκκλησία λόγω δουλειάς. Μικρή πήγαινα συνέχεια, κάθε Κυριακή.... Σε γιορτές..

2) Εκκλησιάζεσαι και πόσο;

Πλέον μόνο γιορτές πηγαίνω.. Πολύ σπάνια Κυριακή.

3) Σε ποια γλώσσα γίνεται η λειτουργία την καταλαβαίνεις;

Στα ελληνικά... Στη δημοτική γλώσσα. Ναι την καταλαβαίνω.

4) Επηρεάζει τη σχέση σου με την εκκλησία η γλώσσα που τελείται λειτουργία;

Σίγουρα το προτιμώ ότι είναι στα νέα ελληνικά αλλά νομίζω θα πήγαινα και πάλι το ίδιο αν άλλαζε η γλώσσα. Δεν ξέρω... Από τη μία θα ήταν κουραστικό να μην καταλαβαίνω τι ακούω αλλά από την άλλη είναι στη νοοτροπία μας να πηγαίνουμε από μικρή ηλικία στην εκκλησία οι Καθολικοί.

5) Έχει παρακολουθήσει λειτουργία σε άλλη γλώσσα, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό;

Όχι δεν έχω παρακολουθήσει. Αν και εδώ στη Σύρο έχουμε Καθολικό παπά από την Πολωνία ο οποίος δεν μιλάει και πολύ καλά ελληνικά. Παρόλο αυτά όμως προσπαθεί να κάνει τη λειτουργία στα ελληνικά.. “Σπαστά” ελληνικά, όπως θα λέγαμε.

6) Έχεις παρακολουθήσει τη λειτουργία σε ορθόδοξη εκκλησία; Σου ήταν κατανοητή η γλώσσα στην οποία τελείται;

Έχω παρακολουθήσει κάποιες φορές.. Με το σχολείο αν δεν κάνω λάθος. Στο δημοτικό.... Εντάξει τότε δεν καταλάβαινα σίγουρα τίποτα.. Τώρα αν πήγαινα πιστεύω ότι λίγα πράγματα... Κάποιες λέξεις ενδεχομένως..

7) Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο σχετικά με τη γλώσσα της καθολικής λειτουργίας;

Όχι δεν θα ήθελα.. Θα ήθελα μόνο να πω ότι δεν θα ήθελα να αλλάξει η γλώσσα. Να επιστρέψουμε στα λατινικά. Νομίζω η Καθολική εκκλησία θα χάσει πολλούς πιστούς σε μια τέτοια αλλαγή και ειδικά νέους ανθρώπους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΡΚΟ ΦΩΣΚΟΛΟ

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Επιστήμες της Αγωγής
Διπλωματική Εργασία

Η χρήση της δημοτικής γλώσσας στην Ελληνική Καθολική Εκκλησία

ΣΧΕΣΕΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ

Θεωρείτε ότι η χρήση μιας σύγχρονης δημοτικής γλώσσας επηρεάζει τη σχέση των νέων με την εκκλησία; Αν ναι για ποιο λόγο συμβαίνει αυτό;

Ναι αναμφίβολα.... Γιατί η αλήθεια είναι ότι περνούμε μια κρίση που.... αλλά πάντα υπήρχαν κρίσεις.. δεν είναι η πρώτη φορά..... αλλά το θέμα είναι ότι αυτή τη στιγμή η κρίση έχει δημιουργήσει μια ρευστότητα η οποία κρατάει πολύ καιρό και αυτό είναι το άσχημο... και δεν ξέρουμε δηλαδή τελικά που θα οδηγήσει ή προς τα που αυτή η ρευστότητα θα πάει να σταθεροποιηθεί... εξαρτάται σε αρκετά μεγάλο βαθμό και από την εκκλησία και όταν λέω εκκλησία εννοώ και τους κληρικούς αλλά και όλους εκείνους οι οποίοι είναι ενεργοποιημένοι μέσα στις ενορίες, στις εκκλησιαστικές επαρχίες αν θα έχουν ένα λόγο τέτοιο που να μπορούν να μιλήσουν στην νέα γενιά όποια κι αν είναι αυτή η νέα γενιά και να γίνουν κατανοητοί... δύο είναι τα βασικά στοιχεία.... η μουσική και ο λόγος.... ο λόγος είναι κατανοητός.... Πιστεύω ότι έτσι θα συνεχίσει να είναι, εγώ είχα τη χαρά και την ευτυχία να ζήσω... δεν ξέρω αν έχεις ακούσει για το Μάη του 68 τη λεγόμενη επανάσταση της νεολαίας. Λοιπόν εγώ την έζησα στην καρδιά αλλά όμως εκείνη την εποχή ήμουν φοιτητής στην Ιταλία όπου τα πράγματα ήταν πολύ έντονα όπως επίσης και ειδικότερα στη δυτική Ευρώπη ή ακόμα και εδώ στην Ελλάδα ήταν δικτατορία. Τότε δεν μπορούσε να κινηθεί τίποτα και από την άλλη πλευρά υπήρχαν κομμουνιστικά καθεστώτα της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης που εμπόδιζαν κάποια πράγματα αλλά στη δυτική Ευρώπη με τη λεγόμενη αστική Δημοκρατία όσα και να είναι τα αρνητικά της, μέχρι στιγμής δεν έχει βρεθεί κάποιο σύστημα που να φαίνεται ότι είναι καλύτερο,.... οι νέοι εκδηλώθηκαν και ως ένα μεγάλο βαθμό αυτή η εκδήλωση των νέων οφειλόταν στην εκκλησία και πιο συγκεκριμένα στην Καθολική Εκκλησία η οποία τη δεκαετία του 1960 και πιο συγκεκριμένα από το 1961 μέχρι το 1965 πραγματοποίησε μία παγκόσμια Σύνοδο

επισκόπων που τίνανε τα πάντα στον αέρα και που έδωσε τη δυνατότητα και στην εκκλησία να βγει προς τα έξω και επίσης να δημιουργήσει κάποιες προϋποθέσεις ώστε το μήνυμα του Ευαγγελίου, γιατί αυτό είναι που μας ενδιαφέρει, να γίνει πιο κατανοητό από τους νέους... Οπότε για να επιστρέψουμε στην ερώτησή σου η εκκλησία προσπάθησε να μιλήσει με ένα λόγο ο οποίος να είναι κατανοητός στον κόσμο του δεύτερου μισού του 20ου αιώνα, και παρά τα λάθη και τις αποτυχίες δεν υπάρχει τίποτα το ανθρώπινο που να μην διατρέχει κίνδυνο... πιστεύω ότι... η δική μου πεποίθηση είναι ότι η εκκλησία έκανε πάρα πολύ σωστά που έβγαλε τα Λατινικά χωρίς να τα καταργήσει και που μίλησε στους νέους με μία γλώσσα η οποία ήταν κατανοητή από τους νέους. Το κακό είναι ότι αυτή η νεολαία έχει προχωρήσει πολύ και οι αλλαγές τις οποίες ζητά είναι τόσο γρήγορες που είναι δύσκολο πια να τους παρακολουθήσεις. Και έτσι ενώ παλιά λέγαμε ότι μία γενιά ήταν 25 χρόνια τώρα δεν είναι ούτε 10. Και αυτό ήταν ένας ας το πούμε θεσμός στην ανθρώπινη κοινωνία, τα 25 χρόνια. Όταν έφτανε κάποιος 25 χρόνων ήταν επαγγελματικά σχεδόν τοποθετημένος, αν δεν είχε παντρευτεί παντρευόταν τότε οπότε σχημάτιζε οικογένεια και έμπαινε σε έναν κόσμο ήδη διαμορφωμένο με τις πολιτικές θρησκευτικές κοινωνικές και οτιδήποτε άλλες συνθήκες υπήρχαν και ανάλογα με τις χώρες. Σήμερα αυτό το πράγμα δεν γίνεται. Υπάρχει και μια μεγάλη ανωριμότητα, βλέπουμε τώρα να παντρεύονται μετά τα 35.. Για κάποιους είναι ήδη αργά, πολύ αργά. Γιατί όταν λάβουμε υπόψιν μας ότι η ζωή τρέχει με τέτοιους ρυθμούς, το 35... έχει ξεπεράσει κανείς τις δυνάμεις του. Το θέμα είναι για να γυρίσουμε πάλι στο θέμα σου, ότι η εκκλησία μίλησε τότε, η Καθολική Εκκλησία και ως ένα βαθμό επηρέασε κατά πολύ και την ορθόδοξη και τη διαμαρτυρούμενη πλευρά. Ο ορθόδοξος κλήρος ο οποίος ζητούσε μία επιπλέον μόρφωση συνήθως πήγαινε στη δυτική Ευρώπη όπου οι σχολές Πανεπιστημιακού και μετα-Πανεπιστημιακού επιπέδου, ορθόδοξες ήταν μία ή δύο και όχι και πολύ οργανωμένες, πήγαινε σε καθολικά συνήθως ινστιτούτα και πανεπιστήμια. Ξέρω για παράδειγμα ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος τελείωσε δύο καθολικά πανεπιστήμια μόλις άρχισε να γίνεται κληρικός, ήταν διάκονος. Ήδη έχει επηρεαστεί και η ορθόδοξη εκκλησία από αυτούς τους κληρικούς οι οποίοι γνώρισαν αυτή τη μεγάλη ανακατωσούρα αλλά ταυτόχρονα και επανάσταση της καθολικής εκκλησίας και πιστεύω ότι βγήκαν ωφελημένοι.

2. ΚΑΘΟΛΙΚΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το Καθολικό εκκλησίασμα στην Ελλάδα διπλασιάστηκε τουλάχιστον με την εγκατάσταση Καθολικών από όλον τον κόσμο (Πολωνών, Φιλιπινέζων, Σριλανκέζων, Χριστιανών προσφύγων από τη Μέση Ανατολή, δίγλωσσων και "μικτών", από θρησκευτική άποψη οικογενειών, κλπ. Ποια η γλωσσική πολιτική της Ελληνικής Καθολικής Εκκλησίας;

Δεν διπλασιάστηκε πενταπλασιάστηκε. Μάλλον ούτε το πέντε είναι αρκετό. Να σκεφτείς ότι η πρώτη δόση των Πολωνών που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα ήταν γύρω στις 300.000. Εμείς ως Καθολικοί είμαστε 60.000. Και λέω μόνο για τους Πολωνούς. Να βάλουμε μαζί τους Φιλιπινέζους, τους άλλους που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν για λόγους δουλειάς.... Και οι άλλοι για λόγους δουλειάς ήρθαν αλλά με την είσοδο μας στην ενωμένη Ευρώπη ήρθαν πάρα πολλοί οι οποίοι είχαν εδώ συνεργασίες με επιχειρήσεις, με πανεπιστήμια... οπότε ξαφνικά αντιληφθήκαμε και εμείς ότι δεν μπορούμε εμείς να ανταποκριθούμε να καλύψουμε τις πνευματικές ανάγκες όλων αυτών των ανθρώπων. Ήταν πραγματικά πάνω από πενταπλάσια η αύξηση και ζητήσαμε να στείλουν από την Πολωνία ιερείς οι οποίοι να αναλάβουν τους Πολωνούς.

3. ΠΟΛΩΝΟΙ ΙΕΡΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Έχουμε και στη Σύρο κάποιον ιερέα από την Πολωνία αν δεν κάνω λάθος.

Ναι. Αυτή είναι μία δεύτερη γενιά αλλά τότε μετά την πτώση του κομμουνισμού όλα αυτά τα κράτη άνοιξαν τα σύνορα τους και Αλβανοί πάρα πολλοί. Οι Αλβανοί μάλιστα δεν ήταν πολλοί βαπτισμένοι και έλεγαν καθαρά είμαι καθολικός. Φέρε μου ένα χαρτί ότι είσαι βαπτισμένος και έλεγαν δεν έχω βαπτιστεί. Τότε πώς είσαι καθολικός γιατί ήταν οι παππούδες μου, έλεγαν, και με αυτή την αντίληψη ήθελαν λίγο-πολύ να ενσωματωθούν σε μας. Αλλά τους λέγαμε ότι η ενσωμάτωση γίνεται με το βάπτισμα.. κάποιοι βαπτίστηκαν, κάποιοι άλλοι όχι... Όσο αφορά τη γλωσσική πολιτική απέναντι σε όλες αυτές τις διαφορετικές εθνικότητες... ορισμένους δεν μπορούσαμε να τους αντιμετωπίσουμε δηλαδή να καλύψουμε τις ανάγκες τους... ας πούμε τους Πολωνούς ποιος θα καθίσει να μάθει τώρα πολωνικά και μάλιστα αυτοί οι άνθρωποι ήρθαν συλλογικά δηλαδή μαζεμένοι ομάδες και πήγαν σε μέρη που δεν υπήρχαν καν Καθολικές εκκλησίες. Για παράδειγμα, πήγαν στην Καλαμάτα.. Στην Καλαμάτα δεν είχαμε Καθολική Εκκλησία και πήγαν και εγκαταστάθηκαν

γύρω στις 80.000 πιστοί, στην περιοχή της Μεσσηνίας. Γέμισε η Πελοπόννησος από Καθολικούς οπότε δεν μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε αυτό το κύμα.

4.ΧΡΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Η λειτουργία γίνεται στα Ελληνικά ή υπάρχουν περιπτώσεις που γίνεται στη γλώσσα της πλειοψηφίας των πιστών;

Στις γλώσσες τους. Εκείνες οι ομάδες, οι εθνικές ομάδες.. παρόλο που δεν μας αρέσει, το δεχόμαστε γιατί δεν μπορούμε να κάνουμε αλλιώς αλλά όντως δεν μας αρέσει.... θα θέλαμε να ενσωματωθούν... αλλά και εκείνοι βλέπουμε ότι υπάρχει το εξής θέμα... ότι κάποιιοι ήρθαν εδώ για δουλειά και όταν θα άνοιγαν τα σύνορα της Αμερικής, του Καναδά, της Αυστραλίας θα έφευγαν από εδώ για να πάνε εκεί και άλλοι εγκαταστάθηκαν μόνιμα εδώ και χωρίς να απεμπολήσουν την υπηκοότητά τους, την πατρίδα τους και το παρελθόν τους έγιναν Έλληνες... Αναγκαστικά παντρεύτηκαν , τα παιδιά τους πήγαν στο σχολείο, στο Ελληνικό σχολείο έμαθαν Ελληνικά και αυτοί οι άνθρωποι ενσωματώθηκαν στις δικές μας ενορίες. Στα νησιά πάντα είναι λιγότεροι. Υπάρχουν βέβαια νησιά που είναι πολύ περισσότεροι αλλά είναι εξαιρέσεις. Για παράδειγμα, η Μύκονος είχε δύο οικογένειες καθολικές και ξαφνικά βρέθηκε με πάνω από χίλιους Καθολικούς... Πολωνοί, Αλβανοί και δεν ξέρω τι άλλο. Εκεί πηγαίναμε μία φορά το μήνα και κάναμε μία λειτουργία. Τώρα πρέπει να εγκατασταθεί μόνιμα ένας παπάς.. Που να τον βρεις όμως να τον εγκαταστήσεις εκεί που υπήρχε μόνο μια ξερή εκκλησία..

Εγώ είμαι παπάς στην Τήνο από πάντα αν εξαιρέσουμε τις σπουδές μου. Παπάς είμαι από το 1973-1974.

5. ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ

Υπάρχει διαφορά ως προς τη γλωσσική πολιτική ανάμεσα στις Καθολικές Εκκλησίες μεταξύ της Ελλάδας και της Κύπρου, με δεδομένο την έντονη χρήση της κυπριακής διαλέκτου και τα διαφορετικά ιστορικά δεδομένα;

Ναι. Υπάρχουν τεράστιες διαφορές. Πρώτα απ'όλα δεν συνεργαζόμαστε αλλά και δεν τίθεται θέμα συνεργασίας. Στην Κύπρο υπάρχουν δύο καθολικές κοινότητες, οι Λατίνοι και

οι Μαρωνίτες. Και οι δύο αυτές θρησκευτικές μειονότητες εκπροσωπούνται με βάση το Σύνταγμα στη Βουλή της Κύπρου. Οι μαρωνίτες στη λατρεία τους χρησιμοποιούν την Αραβική γλώσσα. Βέβαια, επειδή οι νέες γενιές πλέον χρησιμοποιούν τα ελληνικά στην καθημερινότητά τους αλλά και τα αγγλικά έχουν μεταφράσει τα κείμενά τους στα ελληνικά και στα αγγλικά. Στα αγγλικά φαντάζομαι ότι και οι υπόλοιποι μαρωνίτες ανά τον κόσμο. Όσον αφορά τους Λατίνους, οι Λατίνοι, επειδή έχω πάει στην Κύπρο και γνωρίζω την κατάσταση.. εκεί τα πράγματα είναι διαφορετικά από ότι εδώ. Χρησιμοποιούν με μεγαλύτερη άνεση τις Ευρωπαϊκές γλώσσες, ιδιαίτερα τα αγγλικά αλλά και τα ιταλικά στη λατρεία τους και έτσι δεν υπάρχει πρόβλημα για αυτούς αλλά ούτε μπορεί να υπάρξει και συνεργασία μαζί μας. Γιατί είμαστε δύο κόσμοι διαφορετικοί. Το γεγονός ότι εγώ πήγα στην Κύπρο και είδα πως είναι τώρα κατάσταση... Εγώ έκανα τη λειτουργία στα ελληνικά, οι Κυπριώτες που ήταν ελληνικής καταγωγής καταλάβαιναν και δεν είχαν πρόβλημα γιατί ήταν και μια από τις καθομιλούμενες γλώσσες... Οπότε χρησιμοποιούσαμε τα βιβλία που χρησιμοποιούμε εδώ. Εκείνο που μου έκανε περισσότερη εντύπωση είναι ότι είχαν διαφορετικά βιβλία για την κατήχηση και διαφορετικά για χρήση των πιστών. Ενώ τα άλλα τα επίσημα είχαν δικά τους τα οποία ήταν πάρα πολύ ωραία αλλά ήταν κυπριώτικα δηλαδή αν τα φέρεις εδώ στην Τήνο ή στη Σύρο μάλλον θα γελούσαν οι δικοί μας οι πιστοί δηλαδή είναι οι Κύπριοι ή Κυπριώτες όπως λέγονται οι ίδιοι και έχουν πολύ περισσότερο τους ιδιοματισμούς τους από ότι τους έχουμε εμείς. Σε μας λίγο πολύ έχουν ισοπεδωθεί ενώ οι Κυπριώτες διατηρούν και την προφορά τους.

6. Πολωνοί (ή αλλοδαποί) καθολικοί ιερείς στην Ελλάδα.

Ποια η άποψή σας για την έντονη, τελευταία δραστηριότητα και στην Ελλάδα υπερσυντηρητικών κινημάτων πολωνικής προέλευσης, όπως π.χ. εκείνου της "Θείας Ευσπλαχνίας" - Miséricorde Divine και της πιθανής "αιρετικής" τους απόκλισης;

Δεν το έχω ξανακούσει αλλά οι Πολωνοί ήταν συντηρητικοί γενικότερα. Δεν θα το έλεγα αιρετικής είναι λίγο τραβηγμένο ως όρος. Εγώ τους συντηρητικούς τους θεωρώ υπόπτους πάντα για αίρεση αλλά πρέπει να αποδειχθεί και όχι επειδή είναι συντηρητικοί. Τώρα το θέμα της ευσπλαχνίας και εμένα δεν με ενθουσιάζει το θέμα έτσι όπως το παρουσιάζουν και όπως το παρουσίασε και ο Παπάς ο δεύτερος που ήταν Πολωνός. Μου φάνηκε λίγο

υπερβολικός ο τονισμός αλλά δεν βρήκα κάτι που να πηγαίνει ενάντια σε εκείνα τα οποία γνώριζα, πίστευα και είχα διδαχθεί στο πανεπιστήμιο στη θεολογία. Συντηρητικό ναι αλλά δεν θα το έλεγα αιρετικό. Δεν ξέρω μπορεί να υπάρχουν και άλλες ομάδες τις οποίες εγώ δεν τις γνωρίζω και όταν δεν γνωρίζεις δεν μπορείς να πεις. Αν ήξερα θα το έλεγα δεν έχω πρόβλημα αλλά δεν ξέρω κάτι που να είναι έτσι τόσο συντηρητικό που να αγγίζει... ότι υπάρχουν κάποιοι είναι δεδομένο... Βλέπω κάποια πράγματα στο ίντερνετ αλλά δεν ξέρω αν είναι πολωνικής προέλευσης ή από κάπου αλλού και έτσι δεν έχω άποψη τεκμηριωμένη πάνω στο θέμα αλλά ότι υπάρχουν κάποιοι υπερσυντηρητικοί και οι οποίοι έχουν ξεπεράσει τα όρια και έχουν μπει στην αίρεση αυτό ναι αλλά δεν τους ταυτίζω με τους Πολωνούς... δεν τους ταυτίζω αναγκαστικά με τους Πολωνούς αυτούς της Θείας Ευσπλαχνίας.

7. Επιμονή στην επιστροφή στα Λατινικά ως μοναδικής λειτουργικής γλώσσας

Μάλιστα θέλω να πω και το εξής, βλέπω στο ίντερνετ γιατί ζωντανά δεν έχω συναντήσει κανέναν, κάποιους σχετικά νέους ανθρώπους οι οποίοι όντως έχουν γίνει υπερσυντηρητικοί. Δηλαδή αρχίζουν να μιλούν για τα λατινικά... Για μένα πρόκειται για μεγάλη βλακεία όχι για αίρεση αλλά για μεγάλη βλακεία. Καταλαβαίνω απόλυτα ότι και η εκκλησία δεν τα έχει καταργήσει τα λατινικά, κάθε άλλο, ένας να πει ότι αα μου άρεσε πάρα πολύ η λειτουργία, ήταν πιο πομπώδης.. Είμαι σύμφωνος ότι ήταν πομπώδης αλλά αν αυτή η λειτουργία κρατούσε τρεις ώρες, αν του έλεγα να κάτσει τρεις ώρες κάθε Κυριακή και μία ώρα κάθε μέρα μέσα στην εβδομάδα, θα ερχόταν; Και εδώ πέρα γίνεται ολόκληρος πόλεμος αν θα είχαμε τα αρχαία ελληνικά στο σχολείο να τα διδασκόμαστε δύο ώρες την εβδομάδα, μπορούμε να έχουμε τα Λατινικά που είναι τελείως ξένη γλώσσα προς εμάς και να τα θέλουμε σε καθημερινή βάση χωρίς να καταλαβαίνουμε τίποτα, χωρίς να τα έχουμε διδαχθεί; Το βλέπω παλαβό. Είναι ζήτημα κοινής λογικής. Η ιστορία προχωρεί δεν γίνεται να επιστρέφει πίσω. Αν δοκιμάσει να επιστρέψει πίσω θα καταστραφεί. Και όσες φορές έχει γίνει δηλαδή έτσι μια πρακτική επιστροφής ήταν δραματικά τα αποτελέσματα όχι μόνο στην εκκλησία αλλά και στην εκκλησία.

8. Έλλειψη Ελλήνων ιερέων

Πώς αντιμετωπίζετε το φλέγον ζήτημα της έλλειψης των ιερατικών κλήσεων για το ελληνόφωνο πλήρωμα της Καθολικής Εκκλησίας στην Ελλάδα; Μπορεί να λυθεί με την "εισαγωγή" αλλοδαπών ιερέων, οι οποίοι θα μάθουν την νέα ελληνική ως δεύτερη γλώσσα;

Ναι μπορεί να υπάρξουν ορισμένοι οι οποίοι να θελήσουν να έρθουν στην Ελλάδα, να εγκατασταθούν, να μάθουν τα ελληνικά. Βέβαια να μου έλεγαν εμένα να φύγω να πάω κάπου όπου η γλώσσα του τόπου θα ήταν τόσο ξένη προς τα ελληνικά ή προς τη γλώσσα που ξέρω και να αρχίσω μία καινούργια ζωή, δεν ξέρω αν θα το έκανα. Οπότε η εισαγωγή ιερέων από το εξωτερικό να μεν μπορεί να βοηθήσει, να καλύψει κάποια κενά, όπως έλεγα και πιο πριν με τους Πολωνούς, με τη γερμανική κοινότητα στην Αθήνα.... Εγώ πιστεύω ότι το πρόβλημα που υπάρχει είναι καθαρό. Υπάρχει πρόβλημα αλλά ξέρω ότι υπήρξαν κι άλλες περιόδους που υπήρχαν πολύ χειρότερα και δεν χάθηκε κανένας. Οπότε πιστεύω ότι μία εντατικοποίηση κάποιων προσπαθειών μπορεί να φέρει καρπούς.

Θα υπήρχε πιστεύετε προθυμία στο να έρθουν, να αφήσουν ουσιαστικά τη γλώσσα τους, να μάθουν τα νέα ελληνικά;

Κάποιοι θα μπορούσαν να. Όταν δηλαδή η Πολωνία αυτή τη στιγμή έχει πάρα πολύ κλήρο. Οπότε το να είναι κάποιος και να κάθεται και να μην κάνει τίποτα και ο επίσκοπος του θα ήθελε να τον στείλει κάπου να κάνει κάτι και φαντάζομαι και ο ίδιος να μην είναι ένα παθητικό άτομο. Αλλά αυτόν κανένας δεν μπορεί να τον υποχρεώσει να πάει στην Ελλάδα ή κάπου αλλού. Αν θελήσει πιστεύω ότι η Ελλάδα μπορεί να του προσφέρει με απαραίτητη βέβαια προϋπόθεση να μάθει τα ελληνικά και να ενταχθεί μέσα στην Ελληνική κοινωνία, να μη θέλει να μετατρέψει τους άλλους σε Πολωνούς, ο ίδιος να γίνει Έλληνας εντός εισαγωγικών. Πιστεύω ότι θα μπορούσε να βοηθήσει πολύ αλλά δεν βλέπω αυτή ως μόνη λύση του προβλήματος Όπως είπα γνωρίζω εποχές εδώ στην Ελλάδα που ήταν πολύ χειρότερες από ότι είναι σήμερα και ξεπεράστηκαν. Τώρα τα προβλήματα βέβαια, μάλλον μπορεί να πει κάποιος, εσύ το βλέπεις τώρα τα τελευταία 100 χρόνια.... Τώρα τι κάνουμε; Αύριο το πρωί πρέπει να γίνει λειτουργία ποιος θα πάει; Ναι αυτό είναι πιο επείγον αλλά πιστεύω ότι αν τυχόν και πούμε και δε χρειάζεται να το πει κανείς το βλέπουμε το βλέπει ο

κόσμος, αυτές είναι οι δυνατότητές μας, προχωρούμε έτσι και έχει ο Θεός και ταυτόχρονα γίνονται και κάποιες ποιμαντικές φροντίδες έτσι ώστε να καλυφθούν προσωρινά κάποια πράγματα ή να μπουν σε κίνηση κάποια καινούρια συστήματα.

9. Ιεροσπουδαστήριο Καθολικών στην Ελλάδα

Υπάρχει στην Ελλάδα κάποιο “σχολείο” που να μπορεί κάποιος να σπουδάσει ιερέας στην καθολική εκκλησία, κάποιο ιεροσπουδαστήριο;

Όχι. Κάποτε υπήρχε αλλά θεωρήθηκε κάποια στιγμή ότι ήταν αναχρονιστικό. Εγώ δεν νομίζω ότι είναι αναχρονιστικό ούτε ότι είναι ένας θεσμός ξεπερασμένος. Εγώ πιστεύω ότι... εγώ έζησα σε ένα τέτοιο σχολείο, έξι χρόνια εδώ, δηλαδή την περίοδο γυμνάσιο-λύκειο ήμουν εσωτερικός όπως έλεγαν τότε. Δηλαδή, οικότροφος. Δεν έπαθε τίποτα ούτε η ψυχολογία μου, απεναντίας πιστεύω ότι βρισκόμουν σε επαφή και με άλλα παιδιά της ηλικίας μου και ήταν μία υγιής κατάσταση. Επομένως, δεν υπάρχει τέτοιο σχολείο αυτή στιγμή, κάποτε υπήρχε και νομίζω ότι καταργήθηκε, ίσως να έπρεπε να καταργηθεί τότε, δε θέλω να κρίνω αρνητικά εκείνους που το έκλεισαν τότε γιατί δεν ήμουν εγώ εδώ και δεν ξέρω για ποιους λόγους έκλεισε. Για να γίνει σήμερα κάποιος καθολικός ιερέας σε συνεννόηση με τον Επίσκοπο του θα πρέπει να πάει σε κάποια σχετική σχολή στην Ιταλία όπου θα παρακολουθήσει στο Πανεπιστήμιο φιλοσοφία, θεολογία και κάποια εξειδίκευση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5: ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ανάγνωσμα από το κατά Μάρκο Άγιο Ευαγγέλιο (9, 41-50)

Κατ' εκείνο τον καιρό, είπε ο Ιησούς στους μαθητές του: «Όποιος σας δώσει ένα ποτήρι νερό στο όνομά μου, επειδή είσθε του Χριστού, αλήθεια σας λέω: δεν πρόκειται να χάσει την ανταμοιβή του.

Κι όποιος σκανδαλίσει ένα απ' αυτούς τους μικρούς που πιστεύουν σε μένα, είναι καλύτερο γ' αυτόν να τυλίξει γύρω από τον τράχηλό του μια πέτρα μύλου που γυρίζει ένας γάιδaros και να ριχθεί στη θάλασσα.

Κι αν σε σκανδαλίζει το χέρι σου, κόψε το. Είναι καλύτερο να μπεις στη ζωή κουλός, παρά να έχεις και τα δυο χέρια και να καταλήξεις στη γέεννα, στη φωτιά που δε σβήνει. Κι αν το πόδι σου σε σκανδαλίζει, κόψε το. Είναι καλύτερο να μπεις στη ζωή κουτσός, παρά να έχεις και τα δυο πόδια και να ριχθείς στη γέεννα. Κι αν το μάτι σου σε σκανδαλίζει, βγάλε το. Είναι καλύτερο να μπεις στη βασιλεία του Θεού μονόφθαλμος, παρά να έχεις και τα δυο μάτια και να ριχθείς στη γέεννα, όπου το σκουλήκι τους δεν πεθαίνει και η φωτιά δε σβήνει. Πράγματι, ο καθένας θα αλατισθεί με τη φωτιά. Καλό είναι το αλάτι. Αλλά αν το αλάτι γίνει ανάλατο, με τι θα το αλατίσετε; Να έχετε μέσα σας αλάτι και ειρήνη μεταξύ σας”.

Απόσπασμα από την παραβολή για την “Αξία της προσευχής”

“Εκείνο τον καιρό ο Ιησούς, είπε μια παραβολή για το ότι πρέπει πάντα να προσεύχονται και να μην κουράζονται. Τους είπε: Σε κάποια πόλη ήταν ένας δικαστής, ο οποίος ούτε τον Θεό φοβόταν, ούτε τους ανθρώπους ντρεπόταν. Σε εκείνη την πόλη υπήρχε και μία χήρα γυναίκα και του έλεγε “δώσε μου δίκιο εναντίον των αντιπάλων”. Ο δικαστής για ένα χρονικό διάστημα δεν ήθελε. Αλλά μετά είπε μέσα του, “Αν και τον Θεό δεν φοβάμαι, ούτε ντρέπομαι κανέναν άνθρωπο, επειδή αυτή η χήρα μου έγινε ενοχλητική θα της δώσω το δίκιο της ώστε να μην έρχεται συνεχώς να με ενοχλεί. (...)”.

Προσευχή στην Παναγία

ΧΑΙΡΕ ΔΕΣΠΟΙΝΑ (Salve regina)

Χαίρε, Δέσποτοια, Μητέρα πολυεϋσπλαχνη, ζωή, χαρά κι ελπίδα μας, χαίρε. Εσένα ικετεύουμε εμείς τα εξόριστα τέκνα της Εύας. Σ' εσένα καταφεύγουμε, θρηνώντας και κλαίγοντας σ' αυτή την κοιλάδα των δακρύων. Εσύ, λοιπόν, Συνήγορέ μας, στρέψε προς εμάς το βλέμμα σου το ευσπλαχνικό. Και μετά από αυτή την εξορία, δείξε μας τον Ιησού, τον ευλογημένο καρπό της κοιλίας σου. Εσύ που είσαι ευσπλαχνική και φιλόστοργη, γλυκιά Παρθένε Μαρία.

Προσευχή της Πνευματικής Μετάληψης

Κύριε Ιησού Χριστέ, πιστεύω ότι είσαι παρών στο ιερό μυστήριο του Άρτου και του Οίνου. Σε αγαπώ περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, και η ψυχή μου διψάει για σένα, αλλά επειδή δεν μπορώ τώρα να σε δεχθώ στο μυστήριο της Ευχαριστίας, έλα σ' εμένα πνευματικά! Σε αγκαλιάζω σαν να ήσουν ήδη μαζί μου, και να είχα ενωθεί μαζί σου! Σε αγαπώ, και αισθάνομαι δέος για τη δωρεά σου. Μην επιτρέψεις ποτέ να χωριστώ από Σένα. Αμήν.

**ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΗ ΜΗΤΕΡΑ ΜΑΣ
ΤΗΣ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΜΕΝΤΑΛΛΙΑΣ**

Θεοτόκε και Άσπιλη Μαρία,
ενωνόμαστε με Σένα
κάτω από τον τίτλο της Παναγίας
της Θαυματουργικής Μεντάλλιας.

Η Μεντάλλια αυτή
ας είναι για τον καθένα από μας
ένα σίγουρο σημάδι
της μητρικής αγάπης Σου για μας.

Φορώντας την,
να μπορούμε να ευλογηθούμε
από την προστασία της αγάπης Σου
και να διασφαλίσουμε
την επιείκεια του Υιού Σου.

Πανίσχυρη Παρθένε,
κράτα μας κοντά Σου
σε κάθε στιγμή της ζωής μας,
ώστε όπως και Συ,
να μπορούμε να ζήσουμε
και να ενεργήσουμε
σύμφωνα με τη διδαχή
και το παράδειγμα του Υιού Σου.

Εξασφάλισε για μας,
τη χάρη ενός μακάριου θανάτου,
ώστε ενωμένοι μαζί Σου
να μπορούμε να απολαύσουμε
την ευτυχία του παραδείσου για πάντα.
Αμήν.

Εψυχωτής: Ω! Μαρία,
συλληφθείσα χωρίς αμαρτία.

Όλοι: Ικέτευε για μας
οι οποίοι προστρέχουμε σε σένα.

Εμπνευσμένος απ' αυτήν την εμπιστοσύνη,
και πάρα τις αμαρτίες που με βαραίνουν,
προστρέχω στην προστασία Σου,
γιατί είσαι η Μητέρα μου.

Μητέρα του Λόγου του Θεού,
μην περιφρονήσεις τα λόγια της προσευχής μου,
αλλά να είσαι φιλεύσπλαχνη
και να την εισακούσεις. Αμήν.

ΥΜΝΟΣ ΑΠΟΛΥΣΗΣ

Ave, Maria, gratia plena,
Dominus Tecum, benedicta Tu.

Magnificat, magnificat,
magnificat anima mea Dominum.
Magnificat, magnificat, magnificat anima mea.

Ω! Πανύμνητε, ω Πανάχραντε, Θεία Μήτηρ Αγία.

Επωδός: Σε ολοψύχως, παρακαλούμεν,
δέου, δέου υπέρ ημών.

Θερμά δάκρυα, πιστών τέκνων Σου,
δέξου Μήτηρ Αγία.

Συ απόκτησον και χορήγησον,
ημίν την θεία χάριν.

Ευλόγησον ημάς, Μαρία, ελπίς ημών γλυκεία,
Ευλόγησον ημάς.

Ελπίς μας ωραιοτάτη, Μητέρα γλυκυτάτη,
Ευλόγησον ημάς.

ΥΜΝΟΣ

1. Ανέβεις Μαρία εις τον ουρανόν,
εκεί μακαρία ζεις με τον Υιόν.

Επωδός: Χαιρέ, χαιρέ, χαιρέ Μαρία

2. Ω, Μητέρα Αγία, μη με λησμονείς,
ελπίς μου γλυκεία μη με παραιτείς.

3. Ω τότε, Μαρία, θα έλθω κι εγώ
αυτού, Μακαρία, με σε να χαρώ.

4. Εις τας δυστυχίας, στην γην ενώ ζω,
στας ταλαιπωρίας στενάζω, θρηνώ.

5. Σου τώρα κυριεύεις επί του ουρανού
εκεί βασιλεύεις μετά του Υιού.

6. Ω, βλέπε, Μαρία ψυχήν μ' ορφανήν.
Ω, Μητέρα γλυκεία, Σου σώσον αυτήν.

Εμψυχωτής: Εις το όνομα του Πατρός,
και του Υιού, και του Αγίου Πνεύματος.

Όλοι: Αμήν

Εμψυχωτής: Έλα Πνεύμα Άγιο, γέμισε
τις καρδιές των πιστών σου και άναψε
σ' αυτές τη φλόγα της αγάπης σου.
Κύριε, στείλε το Πνεύμα Σου.

Όλοι: Και θ' ανανεώσει της γης την όψη.

Εμψυχωτής: Ας προσευχηθούμε.

Κύριε και Θεέ, Εσύ που καθοδήγησες τις
σκέψεις των πιστών σου με το φως του
Αγίου Πνεύματος, αξιώσέ μας με το ίδιο
Πνεύμα, να γευτούμε, ό, τι είναι δίκαιο,
και να χαρούμε την παρηγοριά του.
Διαμέσου του Ιησού Χριστού,
του Κυρίου μας. Αμήν.

Εμψυχωτής: Ω! Μαρία, συλληφθείσα χωρίς
αμαρτία.

Όλοι: Ικέτευε για μας οι οποίοι
προστρέχουμε σε εσένα.

Ανάγνωση των λαμβανομένων Χαρίτων

ΔΕΗΣΕΙΣ

Κύριε, Ιησού Χριστέ,

Εσύ που έχεις δοξάσει τη Μητέρα Σου,
την Ευλογημένη Αειπάρθενο Μαρία,
και Την κατέστησες άσπιλη
από την πρώτη στιγμή της συλλήψεώς Της,
αξίωσε ώστε όλοι εκείνοι
που επικαλούνται
την προστασία Της πάνω στη γη,
να μπορούν αιώνια ν' απολαύσουν
την παρουσία Σου στον ουρανό.

Κύριε, Ιησού Χριστέ,

Εσύ ο οποίος για την καλύτερη
και ευρύτερη διαδεδομένη πίστη
στην Αμίαντη Σύλληψη της Μητέρας Σου,
θέλησες να φανερωθεί
η Θαυματουργική Μεντάλλια,
στην Αγία Αικατερίνη Λαμπουρέ,
αξιώσέ μας, Σε παρακαλούμε,
ώστε να μπορούμε να δοξάσουμε
αυτό το μυστήριο
με τα λόγια και τα έργα μας. Αμήν.

Άσπιλη Αειπαρθένη Μαρία,
Μητέρα του Ιησού και Μητέρα μας,
εμπιστευόμαστε στην ισχυρή
κι' αλάνθαστη μεσολάβησή σου,
η οποία φανερώνεται τόσο συχνά
μέσω της Θαυματουργικής Μεντάλλιας.

Σε παρακαλούμε, να μεσολαβήσεις
να λάβουμε τις χάρες και τις ευλογίες
τις οποίες αναπέμπουμε σε Σένα,
εφόσον αυτές προορίζονται
για τη δόξα του Θεού
και τη σωτηρία των ψυχών.

Θεοτόκε Μαρία, μόνον Εσύ γνωρίζεις,
πόσο πολύ θέλουμε να είναι οι ψυχές μας
Ναός του Υιού Σου.

Σε παρακαλούμε, εξασφάλισε για μας
βαθιά έχθρα κατά της αμαρτίας,
κι' εκείνη την αγνότητα της καρδιάς,
που θα μας συνδέσει μόνο με το Θεό,
ώστε η κάθε σκέψη, λέξη και πράξη μας
να μπορεί να τείνει στη μέγιστη δόξα Του.

Εξασφάλισε για μας ακόμη
πνεύμα προσευχής κι' αυταπάνησης,
για να μπορούμε ν' ανακτήσουμε
με την μετάνοιά μας,
ό,τι έχουμε χάσει με την αμαρτία
και να πετύχουμε παντοτινά
την παραμονή μας
στη Βασιλεία των Ουρανών
όπου Εσύ είσαι η Βασίλισσα
των αγγέλων και των ανθρώπων.
Αμήν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Ανδριώτης, Ν. (1983). *Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής Νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Αλεξάνδρου, Αλέξανδρος. (1995). *Η Εκκλησία Κύπρου κατά τη διάρκεια των δυο πρώτων αιώνων της οθωμανικής κυριαρχίας (1571- 1767)*. Διδακτορική Διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Ασημάκης, Ιωάννης. (2006). *Έκρηξη ευσπλαχνίας και φαντασία αγάπης*. Θεσσαλονίκη: Αποστολικό Βικαριάτο.
- Ασημάκης, Ι. (2010). *Πάθος ενότητας*. Θεσσαλονίκη: Αποστολικό Βικαριάτο.
- Ασημάκης Ι. (2011). *Ελληνική βιβλιογραφία ιστορίας καθολικής εκκλησίας στην Ελλάδα 17οςαι.- 2010*. Θεσσαλονίκη: Αποστολικό Βικαριάτο.
- Ασημάκης, Ι. (2012). *Η Καθολική Εκκλησία στην Ήπειρο*. Θεσσαλονίκη: Αποστολικό Βικαριάτο.
- Δελμούζος, Α.Π. (1971). *Δημοτικισμός και Παιδεία*. Αθήνα: Ελληνοευρωπαϊκή Κίνηση Νέων.
- Δημαράς, Κωνσταντίνος. (1977). «*Η διακόσμηση της ελληνικής ιδεολογίας*», στον τόμο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών τ.Δ΄, σ.408.
- Ζουμπουλάκης, Σταύρος. (2015). *Χριστιανισμός της χαράς: Η Μαρτυρία του Πάπα Φραγκίσκου*. Αθήνα: Πόλις.
- Ιερά Σύνοδος Εκκλησίας της Κυπρου. (2007). *Εορτολόγιον εκκλησίας Κύπρου Τυπικαί διατάξεις ιερών ακολουθιών του δίσεκτου έτους 2008*. Έκδοσις Ιεράς Συνόδου Εκκλησίας Κύπρου.
- Κορδάτος, Ιωάννης. (1973). *Ιστορία του γλωσσικού μας ζητήματος*. Αθήνα, σ.142-145.

Λεξικό Ελλήνων καθολικών κληρικών και αλλοδαπών καθολικών κληρικών στην Ελλάδα 13ος αι.-2010. Θεσσαλονίκη: Αποστολικό Βικαριάτο. Έτος κυκλοφορίας:2011

Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Σταυρίδη-Πατρικίου, Ρ. (2001). «*Το Γλωσσικό ζήτημα*», εφ. *Η Καθημερινή, Επτά Ημέρες*, 17-10-99.

Τριανταφυλλίδης, Μ. (1998). *Απαντα Μανόλη Τριανταφυλλίδη. 6ος τόμος: Δημοτικισμός και αντίδραση*. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

Φωτίου Σ. & Ευθυμίου Γ.(2005) *Η εκκλησία της Κύπρου , Για τις ε' και στ' του δημοτικού σχολείου*, Α Αλωνεύτης ΛΤΔ, Λευκωσία.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Adrados, Francisco R. (2003). *Ιστορία της ελληνικής γλώσσας (από τις απαρχές ως τις μέρες μας)*.

Μτφρ. Α. V. Lecumberri. Επιμ. Γ. Α. Αναστασίου & Χ. Χαραλαμπίκης. Αθήνα: Παπαδήμας.

Gaetano R. (2016). *Ιστορικά στοιχεία για την κατάργηση του τάγματος του Ιησού στον Ελλαδικό χώρο*. Αθήνα: Ινστιτούτο Ανθρωπιστικών Επιστημών. Μετάφραση: Νίκος Πατρικιάνος

Tonnet, Henri. (1995). *Ιστορία της νέας ελληνικής γλώσσας: Η διαμόρφωσή της*. Μτφρ. Μ. Καραμάνου & Π. Λιαλιάτσης. Επιμ. Χ. Χαραλαμπίκης. Αθήνα: Παπαδήμα.

Varnava, A. (2016). ‘*My Homeland is Cyprus and My Parents are Orthodox Christians of the Eastern Dogma*’: *Imperialism and Identity Transformation in Cyprus from the Ottomans to the British*. Manchester University Press.

ΙΣΤΟΓΡΑΦΙΑ

https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_12/index.html

